kaçak yayın

ocak 2005 sayı:21 2.500.000 TL. kdv dahil

ISSN 1304-1037-0-6

9 771304 103704

"Bir kadın acıdan ölemez, ölürse çok yalnız bir aptaldır!"

Colette

LeMan Dergi Grubu

KKTC 2.750.000 tl.

DEUTSCHLAND 3.40 EUR - OSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF
NEDERLAND 3.50 EUR - BELGIQUE 3.50 EUR - FRANCE 3.50 EUR - GB 2.70 GBP

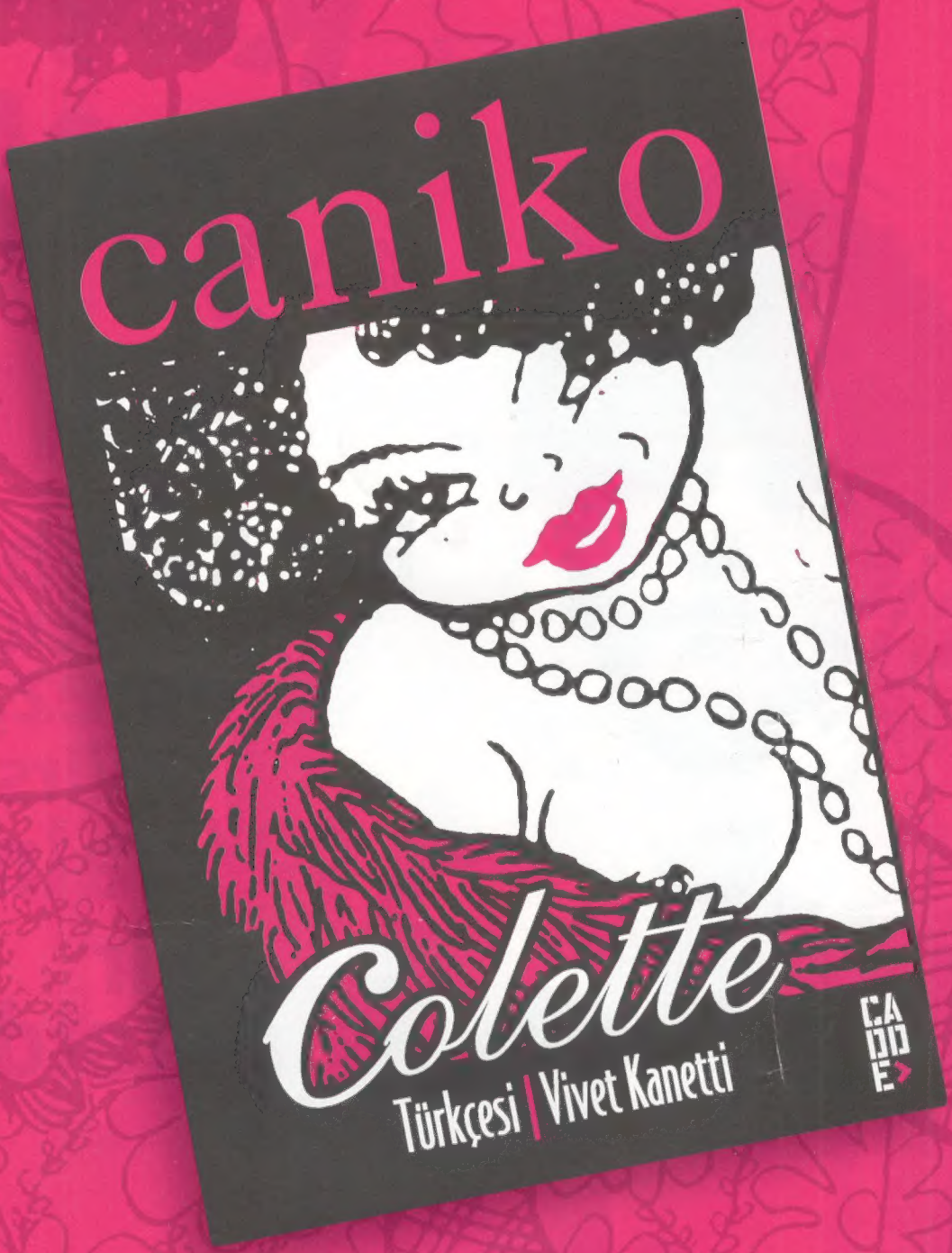

tüm kitapçılarda!

CADDE

KAÇAK

Sayı | 21
Ocak 2005

AYLIK YEREL SÜRELİ YAYINDIR

Sahibi
LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editör
Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ayhan Erdoğan

Sanat Yönetmeni
Reyhan Karacadağ

Fotoğraflar
Sinan Göksel

Dizgi
Nurgül Sedef Kıran

Düzelti
Hüseyin Kıran

Müessese Müdürü
Ali Yavuz

Satış Müdürü
Cengiz Kocalı

Baskı Sorumlusu
Tanju Kirte

Abone-Reklam
Sevinç Selvi
0212 - 292 94 50/119

E-Mail
kacak@leman.com.tr

Telefon
0212 - 292 94 50
292 95 51 (4 Hat)

Fax
0212 - 292 44 91

Adres
Firuzağa Mahallesi
Defterdar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı
LeMan Matbaası

Telefon
0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım
BBD Merkez

Kürşad Oğuz

33 **Colette**

Edebiyatın 'dişi' Picasso'su

9 **2004 değerlendirmesi**

ne olacak bu edebiyatın hali?

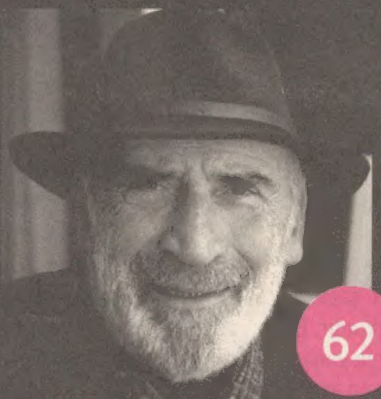

62 **Tuncel Kurtiz ile Bölük Pörçük**

Guru ile tanışma

Paulo Coelho 5

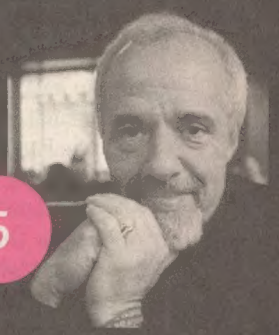

Röportaj

Cengiz Erdinç

Overdose Türkiye 30

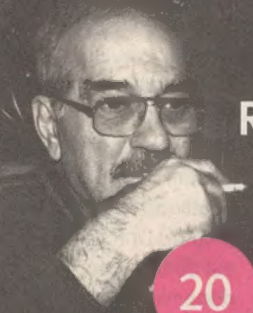

Röportaj

Fikret Hakan 20

şairliği ve öykücülüğü üzerine...

KAÇAK

Ermenistan'da Doğu Konferansı

Özgül Apaçe

Ermenistan'dan İstanbul'a dönerken aklımda tek bir kişi vardı: İstanbul Ermenilerinden eski bir arkadaşım. Ermenistan'a yaptığım kısa seyahat boyunca gördüklerimi, duyduklarımı düşündüklerimi bana o 8 yıllık arkadaşlığımız boyunca bir kez olsun hissettirmemişti. Muhakkak onun da zihninde tarihin tortuları vardı. Ama bu tortular belli ki İstanbul'da yıllarla beraber seyrelmişti. Biz İstanbul'da, belki Türkiye'nin resmi söyleminin fazlaca etkisinde kalarak kimin Ermeni olduğu ya da kimin Türk olduğuyla fazlaca ilgilenmedik. Hele "soykırım" kelimesini hiç telafuz etmedik. Adeta tarihi, tarihe gömmüş gibi yaşadık. Konuşmadık.

Ermenistan'da ise tarih, hem de uzak bir tarih her yerde, sokaklarda kafelerde en önemlisi de zihinlerde hâlâ bugün gibi yaşanıyor. Özellikle Türkseniz tarihin en karanlık günleri her köşe başında karşınıza çıkıyor. Bir tek kelime "Soykırım" burada geçmişi de bugünü de anlatıyor.

Bir an için bu kelime aklınızdan uçup gitti diyelim, basit bir olay sıradan biri hemen yine hatırlatıveriyor. Garip değil mi? Bir insan için dahi anılarda yaşamanın, geçmişe gerektiğinden fazla önem atfetmenin ne denli sorunlu bir durum olduğu düşünülürse bir ülke için aynı durum çok daha vahim görünüyor.

Ermenistan'dan dönerken farkettim ki benim için, 1915'te yaşananlar soykırım mıydı, değil miydi sorusu anlamını yitirmişti. Sadece garip bir suçluluk, kabahatli olma hissi, üzerime yapışıp kalmıştı. Zaten Ermenistan'da tüm yaşadıklarım sanki böyle hissetmem için kurgulanmış bir film gibiydi.

Film Ermenistan'ın en köklü kurumlarından birinde Erivan Üniversitesi'nde açılır. Büyükçe bir salonda karşılıklı masalarda iki gurup insan oturmaktadır. Birinci grup ev sahipleri olan Ermeni akademisyenler, karşılarında oturanlar ise Türkiye den gelen 29 aydındır. Türkiyeli aydınların aralarında gazeteciler de vardır ki onlardan biri de benimdir. Bu iki gurup insan yüzyıllardır komşu olan, ama son 90 yılını küs geçiren iki eski dost milletin çocuklarıdır. Ve işte tam bu iki grup konuştular konuşacaklar derken, o sihirli kelime "Soykırım" tarihi peşine takar, gelir ve kapıyı çalar. Toplantıyı daha başlamadan böler. Erivan Üniversitesinde yaşananları filme çekseniz belki böyle bir şey olurdu. Gerçekte olan ise arka sıralarda oturan Ermeni bir öğrencinin ayağa kalkması ve Türkiyeli aydınları "Soykırımı" anmak için 1 dakikalık saygı duruşuna çağırmasıydı.

Türkiyeli aydınlar karşılarındaki genç ve heyecanlı öğrencinin bu isteği karşısında şaşırmadılar ama zor durumda kaldılar. Çünkü Doğu konferansını oluşturan Nihat Genç, Hrant Dink, Etyen Mahçupyan, Ömer Laçiner gibi Türkiyeli aydınlar aslında bu mesele de hemfikir değillerdi. İçlerinde 1915'te yaşananların soykırım olduğuna inanlar da vardı, soykırım olmadığını düşünenlerde. Ayrıca Türkiye'deki yasalara göre başına sözde kelimesini getirmeden "Soykırım" sözcüğünü kullanmak dahi hala yasakken saygı duruşuna kalkmak çok daha problemli bir durumdu. Ama bizde çareler tükenmez. Doğu Konferansı aydınlarından Aydın Çubukçu'nun usta manevrası Türkiyeli aydınları içine düştükleri bu zor durumdan kurtardı. Çubukçu "Biz o dönemde ölen tüm insanlar için ayağa kalkabiliriz" dedi ve bu sözün arkasından aydınlar hep beraber ayağa kalktılar. Ve bu sorun geçici bir süre için de olsa atlatıldı. Ama dediğim gibi Ermenistan'da bütün bir tarihi simgeleyen "Soykırım" sözcüğünü akıldan çıkarmak öyle kolay bir iş değil. Erivan Üniversitesi'nde hepimize eski bir dost sıcaklığında yaklaşan Şark Enstitüsü Başkanı Goorgen Melikyan dahi Soykırım konusunda herkes gibi düşünüyordu. Biraz önceki toplantıda Ermeni öğrencinin Türkiyeli aydınları ayağa kaldırmasını nezaketsizlik olarak değerlendiriyordu ama ona göre bu saygı duruşu yapılmalıydı. Aslında bu ilk toplantıda henüz farkında değildim. Ama bir iki gün sonra anlayacaktım ki, "Soykırım" meselesi burada tüm Ermenileri birbirine bağlayan, birleştiren güçlü bir tutkal ve aynı zamanda bir tabu.

Bu tabunun ne kadar büyük ve güçlü olduğunu anlamak için "Ermeni Soykırımı Anıtını" görmek yeterli aslında. Erivan'ın biraz dışındaki büyük bir tepenin üstüne yapılan bu anıt iki bölümden oluşuyor. Biri üzerinde Ermeni Soykırımı'nın yapıldığı iddia edilen, Adana, Erzurum gibi illerin adının yazılı olduğu uzun, upuzun bir duvar. Diğeri ise ortasında hiç sönmeyen bir ateşin olduğu, 12 Ermeni vilayetini simgeleyen uzun beton duvarların, bir yuvarlak oluşturacak şekilde bu ateşi çevrelediği beton bölüm. Buraya her yılın 24 nisan'ın da tüm dünyadan Ermeniler geliyorlar, çiçek bırakıyorlar ve ölen akrabaları için dualar ediyorlar.

Anıtın biraz ilerisinde ise yılda 250 bin kişinin gezdiği Ermeni Soykırım Müzesi var. Biz Müze'yi tadilatta olduğu için göremedik ama önemli bir isim olan müze müdürü Lavrendi Barsegyan ile görüşebildik. Barsegyan bundan 3 yıl önce başlayan Türk ve Ermeni tarihçilerinin soykırım meselesini tartışacakları Türk-Ermeni platformundaki Ermeni tarafının temsilcisi. Bu önemli temsilci karşısında bir grup Türkiyeli aydın ve iki de gazeteci (Ben ve Mete Çubukçu) görünce Türk Ermeni sorunun kökenine inen uzunca bir konuşma yaptı. Söylediklerinin özüne katılmamak mümkün değildi. Ona göre Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma döneminde Türklerle Ermenileri birbirine düşüren dönemin emperyalist güçleri, yani Ruslar, İngilizler, Fransızlar ve Amerikalılardı. Bu büyük devletler kendi çıkarları adına Müslüman Hıristiyan ayrımını yaratmışlar ve Ermenileri Osmanlılara, Osmanlıları da Türklere karşı kışkırtmışlardı. Ama sonuçta olan iki

halka olmuştu daha çok da Ermenilere. O böyle düşünüyordu. Ama söyledikleri arasında bir gazeteci olarak beni tüm bunlardan daha çok heyecanlandıran bir ayrıntı vardı. Barsegyan Türk ve Ermeni tarihçilerin belge değiş tokuşu yaptıkları Viyana buluşmalarının kesintiye uğrayabileceğini söylüyordu. Türk ve Ermeni tarafı geçtiğimiz aylarda Viyana'ya pek çok belge göndermişlerdi ve 2005 yılının bahar aylarında ise karşılıklı görüşmeleri bekleniyordu. Ama Bargesiyan Ermeni tarafında bir huzursuzluk olduğunu söylüyordu: "Biz tartışmak için değil, belge değiş tokuşu için masaya otururuz dedik, öyle de yaptık. Viyana'ya soykırımın olduğunu ispat eden 80 belge gönderdik. Türk tarafı da 100 belge gönderdi. Yani buluşma görüşme olmadı. Ama Türk basınında olay sanki biz görüşüp tartışmışız gibi lanse edildi. Bu doğru değil. Biz soykırımı tartışmayız. Bu yaşanmış bir gerçektir. Bu bize Türk tarafının temsilcisi Türk Tarih Kurumu Başkanı Yusuf Halaçoğlu'nun oyunudur. Neden basının karşısına çıkıp böyle bir görüşme olmadığını söylemedi. Ona olan güvenimiz sarsıldı."

İşte yine o sözcük. Her iki taraf için de tabu olan o sözcük bir buluşmaya daha gölgesini düşürmüştü. Bargasiyan'ın söylediği ilginç bir ayrıntı daha vardı aslında; "Ben Türk tarafı ile bu toplantılara Türk Tarih Kurumu'nun çıkardığı son bir kitap yüzünden dahi katılmamalıyım aslında. Çünkü bu kitapta Ermenilerin bilerek ve isteyerek müslüman oldukları yazıyor" Lavrendi Bargesiyan'ın bu iddiasının doğru olup olmadığını bilmiyordum, ayrıca binlerce insanın ölmesi ya da öldürülmesi yani soykırım iddiaları da hafife alınabilecek unutulabilecek türden bir olay değil. Ama onun söyledikleri aslında tüm Ermenistan'ı içine alan bir ruh halinin yansıması olması bence daha dikkate değer bir durum. En azından bugün için.

Bu ruh halinin sözcüklere dökülmüş şeklini ise gezi boyunca akşamları gittiğimiz fasıllarda öğrendim. Hay'dan gelen hu'ya gider sözünü hepimiz biliriz aslında. Ama Ermeniler için bu cümlenin anlamını pek azımızın bildiğini düşünüyorum. Ermenistan'da bana anlatılana göre "Hay" Ermenice, Ermeni demek, "Hu" ise komşu demek. Yani cümlenin anlamı Ermeni'den gelen komşusuna gider. Osmanlı'nın son dönemlerinde Ermeniler yaşadıkları yerleri terk ederken geride bıraktıkları tüm eşyaları, eski komşuları ve kimi zamansa yeni düşmanları olan komşularının eline geçmiş. Ve o dönemde Ermenilerin topraklarını, mallarını almak, hesap soran olmadığı için son derece doğal bir durum halini almış. Yani Ermenin malını komşusu alır anlamına gelen bu cümle bir anlamda Ermenilerin sahip oldukları her şeyi yitirmelerini anlatıyor. Hepimizin bildiği bir cümle daha var aslında; "Madem ki Ermenisin istemeden vermelisin," diye. İşte bu cümle de aynı durumu tarif ediyormuş. Yani Ermenilerin topraklarını, mallarını, mülklerini geride bırakıp kaçarken arkalarından söylenenleri. Ermenistan'ın resmi ideolojisini anlamak için işte bu ve benzeri cümlelerin Ermenistan'da nasıl okunduğunu, gerçekte ne anlama geldiğini bilmek gerekiyor. Çünkü bu cümleler resmi ideolojinin yapı taşları aslında. Ülkedeki resmi ideolojinin yaratıcısı ve halen de güçlü bir şekilde temsilcisi olan Taşnak Partisi'ne yaptığımız ziyaret sırasında anladım bunu. Ermenistan'ın 114 yıllık en eski partisi Taşnak, Ermenilerin yıllar önce kaybettiklerini geri istiyordu aslında. Yani Batı Ermenistan olarak isimlendirdikleri Doğu Anadolu bölgesini. Onlara göre Erzurum, Van, Kars gibi Doğu Anadolu'nun pek çok ili, tarihi Ermenistan devletinin sınırları içinde kalıyor ve Türkiye bu toprakları Ermenistan'a geri vermeli. Tabi onlara göre "Soykırım" meselesini de konuşmaya dahi gerek yoktu, hemen özür dilenmeliydi. Taşnak Partisi'nin üç üst düzey yetkilisi karşılarında buldukları Türkiyeli aydınlara kibar bir üslupla bu görüşlerini anlattılar. Hiçbiri de şaşırtıcı değildi aslında. Ama parti yöneticilerinden birinin söylediği şu sözler eminim sizi de en az benim kadar şaşırtacak: "Almanya'da bugün Alman aydınlar Hitler'in mezarına gitse ne hissederdiniz? İşte bugün biz bunu hissediyoruz. Osmanlı İmparatorluğu'nda İttihat ve Terakki'nin liderliğini yapmış olan ve Ermeni Soykırımı'nın da emrini veren Talat Paşa'nın mezarı, neden bugün hâlâ Türkiye'de ziyaret edilen kutsal sayılan mezarlardan biri. Biz bunu anlamakta güçlük çekiyoruz ve de rencide oluyoruz."

Tuhaf bir eleştiri değil mi? Türkiye'de bugün acaba kaç kişi Talat Paşa'nın kim olduğunu, mezarının nerde olduğunu bilir? Yazar Nihat Genç bu eleştiriye hemen yanıt verdi gerçi; "Türkler Cumhuriyetin paşalarına sahip çıkar, onları sever ve sayar. Osmanlı paşalarına değil. Bugün Türkiye'de Talat Paşa'nın mezarının yerini bilenlerin sayısı çok azdır."

Aslında bu soru Ermenistan'da Türkiye'nin ne denli az tanındığını gösteriyordu. Ülkenin dış politikasını etkileyen, hatta yönlendiren bir partinin Türkiye'yi bu denli az biliyor olmasından, sokaktaki sıradan insanların Türkiye'ye ilişkin zihinlerinde var olanı tahmin edebiliyorduk. Gezi boyunca bize eşlik eden bir anlamda rehberlik ve tercümanlık yapan İstanbul'u Ermenilerden Sevan Demirciyan'la bu konuyu konuştuk. Se-

van Ermeni Dili ve Edebiyatı bölümünde okumak için Ermenistan'a gelmiş. Şimdi Erivan'da hem üniversitede okuyor hem de Türkiye'deki Ermeni gazetesi Jamanac'ın Ermenistan sorumlusu olarak çalışıyor. Sevan buraya ilk geldiğinde herkes ona "Türkiye'de kilise var mı, Ermeni okulları açık mı, siz Ermenice konuşabiliyor musunuz" gibi sorular soruyomuş. Sevan "İstanbullu Ermeniler, ne Ermenistan Ermenilerine ne de diasporaya benzer. Onlar Türkiye'de doğup büyüdüğü için soykırım meselesine de diğerleri gibi katı yaklaşmazlar. Ve tüm Türkleri yaşananların sorumlusu olarak görmezler. Bu yüzden biz çoğu zaman diğer Ermeniler tarafından Türkleri ve Türkiye'yi savunmakla suçlanırız," diyor. Garip bir tezat aslında, doğup büyüdüğün ülkede azınlık statüsünde olmak, kendi soydaşların tarafından ise suçlanmak, dışlanmak.

Ermenistan sokaklarında Sevan'la yürürken bu suçluluk hissini düşündüm, iki arada bir derede kalma halini. Belki de aslında tüm Ermenistan'ın kaderi böyleydi. Yıllarca Rusya ve batı dünyası arasında gidip gelen, bir ona bir diğerine yakınlaşan küçük bir ülkenin insanlarına yansıyan bir ruh haliydi bu. Erivan büyük geniş caddeleri, görkemli binalarında dikkat çeken bir unsur daha vardı. O da şehrin belki de en güzel yerleri olan meydanlarında, parklarında yükselen heykeller. Bunlar doğu coğrafyasındaki pek çok ülkeden farklı olarak tek bir siyasetçinin heykelleri de değiller, daha çok ünlü Ermeni sanatçılarının heykelleri. Ama yine de şehirde dolaştığınızda bu heykellere ve 13 yıllık bağımsızlığa inat Sovyetler Birliği'nin ruhunu da hissedebiliyorsunuz. Aslında sadece ruhunu değil fiili varlığını da hissediyorsunuz. Zira bugün Ermenistan da tam 50 bin Rus askeri görev yapıyor. Ermenistan sınırlarını da hâlâ Ruslar koruyor. Bu aslında Ermenistan'a girerken dahi görülebiliyor. Zira bizi de ülkeye girerken kontrol eden havaalanındaki Rus memurlardı. Ama Ermenistan sokaklarında dolaşıp insanlarla konuştuğunuzda Rusların varlığının onları hiç rahatsız etmediği açıkça görülüyor. Çünkü onlar açık açık hala Rusya'yı güvenlikleri için önemli bir destek olarak görüyorlar. Onlar daha çok gündelik hayatın sorunlarına kilitlenmiş durumdalar. Bu sorunlardan en önemlilerinden biri de Türkiyeli aydınların da toplantılarda sık sık karşısına çıkan Türkiye sınırının açılması sorunu. Türkiye Kars sınır kapısını Ermenistan, Karabağ'a girince kapatmıştı.

Ermenistan gezisi ile ilgili anlatmak istediğim hikâye tadında bir anektod daha var. Gezinin 3. günü Tüm Dünya Ermenilerinin dinî merkezi, Ermeni Başpatriği II. Karekin'in oturduğu, bir anlamda Ermenilerin vatikanı sayılan yere gittik. Bizi söylenen göre Başpatrik II: Karekin bu görüşmeden o denli mutlu oldu ki bize patrikhanenin iki değerli hazinesini göstermek istedi. Bunlardan biri altından yapılma Ermeni alfabesi idi. Ermeni alfabesi Ermeniler için önemli, çünkü dünyadaki 14 özgün alfabeden biri. Diğeri ise altında biri diasporayı diğeri Ermenistan Ermenilerini simgeleyen iki yuvarlağın olduğu büyük bir haç. Bu iki altın eşya Ermeniler için çok kutsal ve değerli. Çünkü 1978 yılında yapılan bu iki altının her gramında tüm dünya Ermenilerinin emeği var. Bu altınlar, Sovyetler Birliği döneminde patrikhaneyi ziyarete gelen diaspora Ermenilerinin patrikhaneye bıraktıkları yüzüklerinden, kolyelerinden bileziklerinden yapılmış. Çünkü o dönemde ülkeye yabancı para sokmak yasakmış ama Ermeniler patrikhaneyi ayakta tutmak için yanlarında getirdikleri değerli takılarını buraya bırakırlarmış. Yıllar sonra bırakılan takılar o denli çoğalmış ki patrikhane bunları değerlendirmek için böyle bir yol bulmuş. Ve bu altın alfabeyi ve haçı yaptırmış. Bugün bunlar patrikhanede kilitli kapılar altında saklı tutuluyor ve gelen özel misafirlere gösteriliyor.

Son olarak da biraz Erivan gecelerinden söz etmek istiyorum. Erivan geceleri soğuk ve karanlık bir şehir. Çünkü elektrik israfını engellemek için geceleri şehrin sokak lambaları söndürülüyor. Ama binaların içleri, kafeler, lokantalar tüm canlılığıyla yaşamaya devam ediyor. Erivan gezisi boyunca her gece ayrı bir lokantaya gittik. Buralarda Ermeni müzisyenlerden canlı müzik dinledik. Müzisyenler dinleyicileri arasında büyük bir Türk grubun olduğunu görünce geceye Türkçe parçalarla başladılar. Ve muhakkak Ermenilerin mi Türklerin mi diye uzun tartışmalara yol açan "Sarı Gelin" türküsünü söylediler. Nakaratını da Türkiyeli aydınlarla beraber Türkçe söylediler. En az "Sarı Gelin" kadar tartışmalı bir başka türküyü de söylediler. Ermenilerin Kamança diye okuduğu bu türküyü, duyar duymaz hepimize tanıdık aslında. Zira Kamança, kemençe için yazılmış bir sevda türküsü de olsa, yakın zamana kadar Türkiye'de milliyetçi kesimin marşı haline gelen "Çırpınırdı Karadeniz"di aslında. Doğu Konferansından kimileri bunun Türk müziği olduğunu iddia ettiler, kimileri ise Ermeni türküsü dediler. Ama aslında bu sorunun net bir cevabı da yok. Çünkü araştırdığınızda karşınıza bu türküyle ilgili farklı farklı bilgiler çıkıyor. Bir yandan bu türkünün Ermenistan'ın Yunus Emre'si olarak anılan, Sayat Nova'nın eseri olduğunu söyleniyor. Diğer yandan Osmanlı İmparatorluğu döneminde Nuri Paşa'nın kuvvetlerinin Bakü'ye girmesi üzerine bu türküyü Azeri besteci Ahmet Cevad yapmıştır deniyor. Türküye ilişkin ilginç bir diğer bilgi ise türkünün bir dönem sosyalistlerce ünlü sosyalist Mustafa Suphi için ağıt olarak söylenmiş olması. Ayrıca "Çırpınırdı Karadeniz" TRT repartuarında bir türk halk türküsü olarak görülüyor. Yani durum biraz karışık. Ya da çok basit aslında. Bu türkü ortak bir geçmişin en güzel tanıklarından biri. Ermenistan'da belki de biraz da bu yüzden geceleri gündüzlerden çok daha güzel geçti. Gündüzleri bulamadığımız ortaklık duygusu, kardeşlik hissi, geceleri ortak geçmişin güzel melodileri ile karşımıza çıktılar. Aynı parçaları Türkler Türkçe, Ermeniler Ermenice söylediler. Bu durum bana "eski dost düşman olmaz sözünü" hatırlattı.

Paulo Coelho
Guru ile tanışma

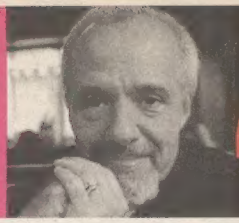

KAÇAK YAZAR

Mick Brown ile Frankfurt havaalanında tanıştım. Londra'da The Daily Telegraph gazetesinde gazetecilik yapan Mick iki uçuşun arasındaki bekleme süresinde benimle röportaj yapmak için gönderilmişti. Ama bu buluşma benim beklediğim uçuşu ertesi güne ertelememle noktalandı; çünkü Mick sıradan bir gazeteci değildi, "spiritüel bir turist" olarak dünyayı gezmişti (İngiltere'de yayınlanan kitabı da bu adı taşıyor) ve çantasında bir dolu hikâye vardı.

Örneğin bana bir keresinde Hint mistisizmiyle bağlantıları olan bir organizasyondan kendisine bir broşür gönderildiğini anlattı. Broşür Mahaguru Yogi Arka adlı bir gurunun İngiltere'de bir dizi konferans vereceğini söylüyordu. Mick araştırıp gurunun Londra'nın kuzeyinde kendi ailesinin evinde yaşadığını öğrendi ve gazete için bir röportaj yapmak amacıyla onu ziyarete gitti.

Kapıyı çalar çalmaz oryantal yüz hatlarıyla dikkat çeken genç bir kadın kapıyı açtı, tek bir kelime söylemeden onu bir odaya aldı. İçeride Arka, bacaklarını kavuşturmuş bir şekilde oturuyor ve meditasyon yapıyordu.

Mick bir süre ne yapacağını bilmez bir şekilde bekledi, ta ki üstad gözlerini açıp tam karşısına oturmasını işaret edene kadar.

"Bana sormak istediğin bir soru mu var?"

Mick'in bir çok sorusu vardı ama o anda sanki hepsi aklından uçup gitmişti. Aklına gelen tek soru ise şuydu:

"Bunca insan sizin gibi bir guruya geldiğinde neyin arayışında oluyor?"

"Okyanusu karşına alıp oturduğunu farz et," dedi Arka, "Okyanustan ne istersin?"

Mick biraz düşünüp cevap verdi:

"Huzur."

Arka başıyla onayladı.

"Huzur. Okyanusa bakarsın ve onun sana huzur verebileceğini anlarsın. Bir başkası yemek için bir balık isteyebilir. Bir başkası okyanusun dibinde yatan petrolü düşünebilir ve bu zenginliğin nerede saklandığını merak edebilir. İnsanların hepsi farklı şeyler isterler ama okyanus çok büyük, geniş ve derindir; ve herkese neyi istiyorsa onu verebilir."

Mick hayatı boyunca pek çok guruyla tanıştığına dikkat çekti ve sordu: "Hangisine güvenebileceğinizi nereden bileceksiniz?"

"Eğer bir kişi kendi düşünce tarzını başkalarına zorla kabul ettirmeye çalışırsa o zaman o kişi guru olamaz" diye cevap verdi, Arka. "Sizden kendisine güvenmenizi isteyen bir kişi güveninizi hak etmiyordur. Tüm doğruları bildiğine inanan bir kişi yalan söylüyordur. Birini değiştirmeye çalışan kişi spiritüelliğin anlamını henüz anlaymamış demektir. Çocukluğundaki okul yıllarını hatırlar mısın? Orada dil bilgisi, fizik, kimya, tarih öğretmenlerini bulmuştun. Spiritüel öğrencilik de işte bunun gibidir; farklı öğretmenler sana farklı şeyler öğretir, ruhunun gelişiminde her biri ayrı bir rol üstlenir. Ancak sadece senin kendi bilincin bütün bu öğrendiklerini bir düzene sokar ve içinden seni ilgilendiren kısımları seçer."

Arka, devam etti:

"İzlemeyi seçtiğin yolun tamamen senin sorumluluğunda oluşturulduğunu anlamalısın. Kalbini ve aklını eşit oranda kullanman gerekecek ve bu iki büyük gücün birbirinin düşmanı olmadığını zamanla anlayacaksın. Ve sonunda çok önemli bir sonuca ulaşacaksın: Her soru cevabını kendi içinde taşır."

Bu sözler anlamlıydı. Arka Mick'e çok dikkatli bir şekilde bakıyordu ve belli ki sözlerini henüz tamamlamamıştı:

"Ve sevgi." dedi; "Sevgi aklı ve kalbi birbiriyle buluşturan köprü, gezegenlerle yıldızları yörüngelerinde tutan çekici güçtür. Bilimadamları sevgiyi "çekim gücü" olarak tanımlar." Arka ayağa kalktı. "Bana soracağın başka bir şey var mı?"

"Gerçeği bulabilmek için ne yapmalıyım?"

"Onu aramaktan vazgeçmelisin. Çevrene bir bak. Gerçek işte orada."

Eski bir Zen özdeyişi söyle der: Eğer birşeylerin size gelmesini istiyorsanız, yolundan çekilerek size yaklaşmasına izin vermelisiniz."

Adnan Özer

Wêje jiyan e*

ya da Diyarbakır Edebiyat Günleri

1969 yılının Ağustos ayında bir sabah vakti Diyarbakır'a girerken kendimi hayal ettiğimden de uzağa gitmiş gibi hissediyordum. 12 yaşındaydım, bozo bir oğlan çocuğu. Benim için, ailemiz için, uzak yer Malatya demekti. Demiryolcu babam Malatya'ya tayin edilmişti. Aslında bu bir tayin değil sürgündü. Arkasız bir göçmen ailesiydik. Istrancaların küçük bir demiryolu köyünden (Silivri Küçük Sinekli) ta Malatya'ya. Şark hizmeti dedikleri şark çıbanı, bürokraside arkası olmayan küçük memurların perişan edildikleri totaliter tayin. Babam Erzurumlu istasyon şefiyle çatışmıştı. O yıllar TCDD' de Erzumlular bir güçtü. Hain Erzurumlu aile yapacağını yapmış bizi Malatya'ya göndermişti.

Malatya'da da tutunamamıştık, lojmanlar kapılmıştı, üç çocukla kira evi o maaşla olmazdı. Batman'da lojman müsaitti.

İlk böylelikle gördüm Diyarbakırı, geçtim kenarından. Belleğimde ilk resim, develerle yol alan küçük bir koçer grubu. Bu kadar çok karataş görmemiştim bir de. Tuhaf boyutta karpuzlar ve kavunlar. Pamuğu kozada ilk görüşüm. Bismil ovasına doğru yol alış...

Diyarbakırı son görüşüm oldukça yakın günlerde oldu, 2 Aralık 2004 (Batman'daki o sürgün yıllarında birkaç kez gitmiştim. 1999'da, Mart ayıydı galiba, Mehmet Uzun'la gelmiştik bir keresinde. Bir kez de festivale katılmıştım.) Uçaktan indiğimden beri 12 yaşımdaki o görüntüler gitmedi gözümün önünden.

2.Diyarbakır Edebiyat Günleri benim için çok acı veren bir nostalji oldu. Diyarbakır kebabı, döneri, lavaş ekmeğini ilk tattığım yer. Katıldığım ilk miting yine burdaydı.

2. Diyarbakır Edebiyat Günleri 30 Kasım-05 Aralık günleri içerisinde gerçekleştirildi. Ben Batman'ın küçük sürgünü yıllar sonra o topraklara bir yazar olarak davet ediliyordum. (Babacığım sağ olup ta bu günleri görseydi.)

Diyarbakır ve edebiyat denilince, 70'li yılların Karınca kitabevini anımsıyorum ben, oradan Batman'a getirilen kitapları. Batman'a her çeşit gelmezdi zira. O kitabevinin büyüsü bende nasıl da yer etmiş, radikal edebiyatçı oluşum belki de bu yüzdendir. Din yayar gibi edebiyat bilincini yaymaya çalışmak.

Cahit Sıtkı Tarancı ve Ahmet Arif gelir sonra aklıma. (Diyarbakır edebiyat günlerinde Cahit Sıtkı'nın bir görüntüsüne rastlamadım. Diyarbakırlılar gibi sorayım; ma Cahit Diyarbekirli değil?!)

Böyle naif bir şekilde anlattığıma bakmayınız, Diyarbakır'da uluslararası standartlarda bir edebiyat etkinliği oldu. Hem bir şehir etkinliği, hem de bir bölge etkinliği. Ve de bir ülke etkinliği. Böyle kitlesel, canlı, inançlı edebiyat etkinliği ülkenin başka neresinde var? Diyarbakırlı şair Yılmaz Odabaşı'nın konuşması esnasında 1000

* Edebiyat yaşamdır.

(bin) kişiden fazla dinleyici vardı. Hadi o oralı da ondan diyeceksiniz, ya İskender Pala'nın toplantısı. İki sabah 10.30 gibi erken saatte toplantılara katıldım, salonlar yine de doluydu.

Bu etkinlik dünya basınında yer alıyor mu doğrusu merak ediyorum. Almıyorsa yazık. En azından Unesco'nun literatürüne girmeli bu etkinlikler diye düşünüyorum.

Bunları Diyarbakırlı edebiyat severlere hoş görünmek için söylemiyorum, kuramsal bir gerekçem var. Daha doğrusu kuramsal bir temellendirme; **Diyarbakır edebiyat günleri halkın toplumsal bakımdan önemli değer ve normları edebiyat kalesi altında edindiği bir toplaşmadır.**

Bana göre bu günlerin en önemli olayı toplantılarda Kürtçe konuşulmasıydı. Etkinlikler iki dilliydi anlayacağınız. Kendimi Barcelona'da sandığım olmadı değil. Hem İspanyol, hem Katalanca konuşmalar. Burası **Aula Magna** mıydı..! Nereden nereye, 12 Mart 71 darbesi günlerinde Batman tren istasyonunda Kürtçe türkü söyleyerek makas değiştirmeye giden babamın makasçısı göz altına alınmıştı. Trenlere yol verdiği için değil tabii, türküsünü söylediği için. Kuzey Irak, İran ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelmiş Kürt akademisyenlerin konuşmalarını dinlemek ilginç bir deneyim oldu bizim için. Kürtçe stand-up yapan Murat Batgi'yi görmüş oldum bu vesileyle. Tuncay'ın (Akgün) yönettiği "Edebiyat ve mizah" panelinde konuşmacıydı. Önder Özkahraman ve Altay Martı da aynı panelde konuşmacıydılar.

1975-78 yılları arasında İstanbul Kadırga'daki Diyarbakır Öğrenci Yurdu'na giderdim. Orhan Kotan'ın (rahmetli oldu) ve Hamit Geylani'nin şiirlerini orada okumuşumdur. Siverekli şair Hamit Geylani'yi yıllar sonra görmek bana hüzün verdi. Mahmut abiyi hatırladım; çayı ne demli içerdi, ne şiirsel nutuklar atardı. Bana Filistinli şair Mahmud Derviş'ten bir şiir okumuştu, girişi hâlâ aklımda: *Arabım/ yerim etini/ beni aç bırakanın.* (Mahmut Derviş geldi gözlerimin önüne; bu ekim başı Frankfurt Havaalanı'nda görmüştüm en son onu.)

Diyarbakır Edebiyat Günleri toplumsal anlamda edebiyat eğitiminin kurumsallaşmasını ifade ediyordu; ve bunun sürdürüleceğinin kesin göstergesiydi. Bu da etkinliği bir "kanon" yapıyor. Yani, sürekli başvuru kaynağı, ölçüt; dönüldüğünde kimliğe ait güvencelerin kendinde olarak bulunması, "ütopik bir sürekli metinsellik mekanı" (Gregory Jusdanis) gibi, gibi. Kanon deyince Şeyhmus Diken geliyor aklıma. Diken'in hakkındaki bu yargım onun son kitabı Tango ve Diyarbakır'ı okuyunca iyice pekişti. Şeyhmus Diken, Mehmet Uzun gibi bir kanon. (Bu yargımı abartılı bulanlar olacaktır. Güneydoğu bölgesi planda yeni bir kültürel sermayenin oluşumu içerikli bir makale yazıp bu görüşlerimi açacağım.)

Diyarbakır Edebiyat Günleri edebiyat günleri miydi sadece. Hayır, dostluk, arkadaşlık günleriydi. Gezme günleriydi. Kebab günleriydi. Künefe, burma kadayıf günleriydi. Yavuz Ekincili, Murat Özyaşarlı günlerdi. Fridalı günlerdi. Frida da kim demeyin, Frida Kahlo'dan söz ediyorum, meksikalı kadın ressam. Diyarbakır'da bulunuş sebebi bir kafeye isim olmak. (Benim manyak ve sefil hayatım nelerle dolu. Diyarbakır'dan önce Frida Kahlo'nun Meksika City'deki evindeydim.) En çok oraya takıldık. Edebiyat Günleri biter bitmez öykücü Yavuz Ekinci ile birlikte "Öykünün istikameti: Güneydoğu" konulu bir söyleşi yaptık. (Güya sadece izleyici olacaktım. Murat Özyaşar'ın davetiyle sekreterlik okulunda konuşma da cabası. Şiir konuştuk orada. İyi de oldu.)

Mardinli günlerdi işte. Birkaç saatliğine Mardin'e gittiğimiz günler... Tuncay, Yavuz ve ben. Akşam alacasının eteğinde tırmandık şehri. Daracık sokaklar, bilmece yüzük gibi birbirine geçmiş evler, avlu olan çatılar, çatı olan avlular... 6. asırdan kalma bir kilisenin avlusunda top oynayan çocuklar. Birinin boynunda haçı. Gol atınca istavroz çıkaracak mı diye bakıyoruz... Bir tadımlık Mardin, telkari bir kaşıktan...

Bir edebiyat günleri böyle geçti. Darısı İstanbul'un başına.

Mizah ve Edebiyat Paneli

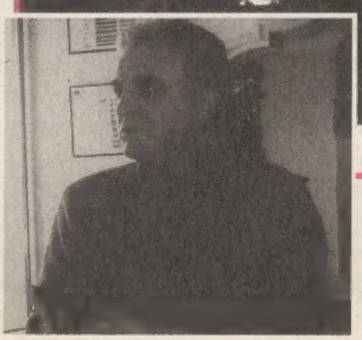

Diyarbakır Meksa Sekreterlik Okulu öğrencileri şiir sohbetini ilgiyle dinliyor...

Kısacık Öyküler

Uçurum
Ali Haydar Haksal

Her şey onun gidişinden sonra başladı. Ben, sırtımı dayadığım, güvendiğim dağımı yitirmiştim. Hayatımı bu kadar çekilmez kılan şey neydi, bilemiyordum. Bundan sonra da bilemeyeceğim. Rastlantıların değil, yalnızlığımın çıkmazının insanı olmuştum. Sürüklenip giden ben bir yere tutunamayacaktım. Bana sonsuzluk kapısı kapanmıştı, bir kapanın içindeydim. Her şey ondan ibaretti. Gideceğim yer, çalacağım kapı, konuşacağım insan yoktu. Sesler benim dışımda değil benim içimde burgulanıp duruyordu. İçimin derinliklerinde, beni buran seslerin içindeydim. Zamanımın en dar koyağına sıkışmıştım. Yuvarlanacağım ânı bekliyordum. Gün görmemiş biri olmak, hayatın daracık bir kapanına sıkışmak... Bugüne kadar hiçbir şey bana bu kadar ağır gelmemişti. Ayaklarımın altından kayıp giden, beni çeken, sürükleyen bir kayganlığın üzerindeydim. Duvara çarpılan ve gerisin geri aynı yere dönen ben... Ne yapacağımı bilemiyordum.

"Beni bırakıp gitme" dedim, dinlemedin. Bırakıp gittin, gidişin o gidiş, ama benim kalışım o kalış değil. Ben artık o ben değilim.

Merak
Gülçin Akay

G.nin bir köpeği vardı. Yavru bir köpekti, bakıma muhtaçtı ve tamamen G'nin sorumluluğundaydı. İlk defa evini başka bir canlıyla paylaşıyordu ve ne yapması gerektiğini pek bilmiyordu. O gün öğle yemeğinde sarımsaklı yoğurtlu taze bakla yedi. Masanın kenarında duran köpeğin masum bakışlarına dayanamayarak aynısından bir tabak da ona verdi Sonra köpeği unuttu, çünkü varlığına hâlâ alışamamıştı. Bir süre sonra köpeğin salondaki üçlü koltuğun arkasından çıktığını ve halının üzerine kendinden bir parça bıraktığını gördü. Açık yeşil pelte kıvamında bir şeydi. Önce tuvalet eğitimi almamış köpeğin ishal olduğunu düşündü. Zaten köpeğin tuvalet eğitimi olsa bile henüz G'nin köpeği tuvalete çıkarma alışkanlığı yoktu. Ayrıca her iki şart sağlanmış olsa da köpeğin ishâl olmasına engel teşkil etmiyorlardı. Sonra da köpeğin kusmuş olabileceği ve bunun da bir sorun olabileceği geçti kafasından. Yapılması gerekenin yerdeki açık yeşil pelte kıvamında şeyin ne olduğunu tespit etmek olduğunu o zaman anladı. Bir parça eline aldı, kokladı, kokmuyordu. Sonra o parçayı ağzına attı ve tadının kesinlikle baklaya benzediğini farketti. Ama bu da hâlâ yerdeki açık yeşil pelte kıvamlı şeyin ne olduğunu açıklamıyordu. Kusmuk ve dışkı olasılıklarından hangisinin daha kötü olduğunu da hatırlayamadı ve kısa yoldan bir daha köpeğe sarımsaklı yoğurtlu bakla yedirmemeye karar verdi, ne kadar masum bakarsa baksın.

Yirmi Beş
Refik Toksoy

Tuhaf bir durum var. Yeterince içkiliyken, yeterince yirmibeşindeyken ve gecenin bir vaktiyken ortaya çıkan. Dün gece tanımadığım küçük bir çocuğa sarılıp onunla ilgilenmeye çalıştım. Sonra başka bir adamın valizini taşımasına yardım ettim. Hatta neredeyse hiç tanımadığım bir kadını evine zorla bıraktım. Dönüşte özellikle deniz kenarından yürüyüp boğulan birini aradım. Bulamadım.

Birden gök karıştı o sırada. Tek tek yankılanmaya başladı görüntüler. Sarıldığım o çocuk. Valizini taşıdığım adam. Evine bırakmaya çalıştığım kadın. Bendim onlar. Gecenin bir yarısı teknenin güvertesinde oturan şaşkın küçük çocuk bendim, kendime sarılmıştım. Hiç kimse yardım etmediği için kendi ağır yükümü taşıdım, tahta bir valizden daha ağırdır bazen insan ruhu, bunu valizini taşıdığım o adama söylemedim. Evim olduğuna hiç inanmadım, bu yüzden evi olan birine eşlik etmek istemiştim. Ya deniz kenarında aradığım.

Uzaklaştım sahilden. Yeterince.

Mavi Gözlü Prens
Esra Tayük

Çok mutsuzdum. Hani şu ölsem de olur ölmesem de günlerinden birinde. O günlerde karşıma çıktı mavi gözlü prens, dedi ki bana "sen çok mutsuzsun, gözlerinde ışık yok" Demedim "asıl sen kendininkilere bak, ölü balık gibi içleri," Cevaplamadan gülümsedim. "Çok güzelsin," dedi "Çok da seksi" Elim saçlarıma gitti, kadın hissettim. "Bilmiyor muydun?" diye sordu, cevaplamadım. Ertesi gün hayvanat bahçesine götürdü beni, oğlunu da götürürmüş mutsuz olunca..Bir sonraki gün lunaparka, sonra da maça. Prensesi vardı ama kapıldım ben ona. Gözlerimiz ışıl ışıldı. O da bensiz duramıyordu ya elimi tutmadan, kolunu omzuma atmadan. Sonra bir gün sordu bana "Sen birinden hoşlanıyor musun?" diye,"Hoşlansam da söyleyemem ben cesur değilim," dedim. "Tutma içinde şişersin, hem söylersen her şey çok güzel olacak," dedi. Cesaret geldi bana, "Hoşlanıyorum senden,"dedim. Birden bakışları değişti, avını avlamaktan değil, kovalamaktan hoşlanan bir avcı gibi:"Ama ben seni ağabey gibi seviyorum."

KAÇAK FORUM

2004 değerlendirmesi
ne olacak bu edebiyatın hali?

Yıl sonu değerlendirmeleri eleştiri kurumunun rutinini oluşturduğu kadar edebiyatın tarihselliğine de vurgu yapar.
Kaçak Yayın bu yıl edebiyat ve toplum planında iki boyutu ele almayı amaçladı. Ne olacaktı bu edebiyatın hali?! Soruyu böyle sorunca rakı sofrasının başına oturmaktan başka çare olmazdı.
Eleştirmenler Zeki Coşkun ve Ömer Türkeş, kitap haberciliğinin iki önemli ismi Cem Erciyes ve Kürşad Oğuz bu sohbete katıldılar. Danışmanımız Adnan Özer bu kez kendi adına katılmak istediğini beyan etti.

Aslan Özdemir

KAÇAK FORUM

Kitap isimleri sloganlaştı

Zeki Coşkun: 2004 için söylenecek en önemli şeylerden biri bence romanın da şiir gibi tasfiye süreci yaşamaya başlaması. Bu bir kaç yıl öncesinden beri gelen bir durum, tıpkı 80'li yıllarda gazetelerin tiraj arttırmak için yaptıkları promosyonlar gibi yazarlar da kitaplarla ilgili çeşitli promosyonlar yapıyorlar. Kitabın içini boşaltıp sahneyi vücut ve atraksiyonlarıyla tutma şeklinde bir promosyon bu. Her zaman ucuz olan mal sonuçta dolaşımda kalır. Bu yılın en büyük göstergesi elli binlik, yüz binlik rekor tirajlı deneme kitapları oldu. Bugün baktığımızda roman üçüncü sınıf bir ürün haline geldi. Yılın olayı. Türkiye'de şimdiye kadar bir türlü kıymetinin bilinmediğini söylediğimiz ya da günü birliktir dediğimiz, denemenin meğerse ne kadar büyük bir okur kitlesine sahip olduğu gibi paradoksal bir durumun ortaya çıkması.

Cem Erciyes: Müdahale edebilir miyim? Ben burada ironi yaptığınızı düşündüm. Şu denemenin paradoksal bir şekilde öne çıkması durumunu biraz açar mısınız?

Zeki Coşkun: Bilindiği gibi romanın içinde hâlâ televizyon dizilerinde olan bir muhteva aranıyor. Bu anlamda roman hâlâ makbul tür. Edebiyata uzak okuyucu için de, yayıncı için de, edebiyatçı için de. 2000'li yılların bence yeni kuşak yazarlarından birisi Tuna Kiremitçi daha kitabın adıyla okuyucuyu yakalayabilmiş ender yazarlardandır. Diyelim ki, *Git Kendini Çok Sevdirmeden* gibi,bir *Açlık* gibi, *Eskici ve Oğulları* gibi, Orta Direk, *İnce Mehmet*, *Her Gece Bodrum* gibi roman kişisinden olay mahallinden kaynaklanan kitap isimlerindense hikâyedeki meali ifade eden roman adları ön planda...

Aslan Özdemir: Çoğu genç yazarın kitabında isim eserden önce gelmeye başladı. Hediyenin öneminden çok ambalajı önemli. Katılıyor musunuz buna?

Zeki Coşkun: Tabii ki. Reklam sektöründe başlık ve slogan birinci anlam, içerik sonradan gelir, burada da aynı etken geçerli olabilir. İçerikten bağımsız bir addır o, içeriğe baktığın zaman değerleri yazılardır. Bu trend hikâye ya da meram söyleyen adlarla yazılan derleme yazılardan oluşan kitaplar, okuyucuyu tarafından hâlâ meram peşinde olduğu için, roman olarak da algılandı.

Aslan Özdemir: Ahmet Altan'ın kitabı roman olarak algılanmıştı mesela...

Zeki Coşkun: Mesela. İçimizde Bir Yer, ha bak içimizdeki yeri işaret ediyor, gidip yakalayalım, ya da Sen Git Aşk Bana Kalsın gibi... Kıyıda köşede kalmış gazete yazılarının kadri kıymeti bilinmemiş denemelerin de bir işe yaradığını gördük 2004 yılında. Yani sonuçta memleket okuyor ağabey, bunu görmüş olduk. Hayırlı uğurlu olsun. Şimdi bunların eskiciye gitme şansı da yok sonrasında. Bu dönemi edebiyat açısından bir final olarak da değerlendirebiliriz.

Aslan Özdemir: Edebi değerleri konusunda ne düşünüyorsunuz, sonuç olarak?

Ömer Türkeş: İşte final diyor. Bitti diyor.

Cem Erciyes: 2004 yılıyla birlikte en önemli olay bu 'roman patlaması' dediğimiz şey. İlk romanın çok sayıda yazılması, romanın çok yazılması bu da aslında bence okur eğilimlerinin doğal bir uzantısı olmalı haliyle. Bir yandan insanlar neden bu kadar çok roman yazmaya başladılar, bu da apayrı bir tartışma. Bu 2004 tartışmasının dışında da epey geniş bir konu. Girmeyeyim...

Zeki Coşkun: Bunun edebiyatı da var zaten. Daha öncesinde söyledim, "Yüksek Topuklar"la falan bu olay başladı bu olay. O zaman bunun adını koyduk biz, "para roman" dedik. Bu bir trendin yükselişi, tasfiyenin de gelmesiydi aynı zamanda..

Cem Erciyes: 2004 yılına baktığım zaman şu dikkatimi çekiyor; bizim başat yazarlar dediğimiz kişiler, yani kim bunlar, yıllardır edebiyatın içinde olan kendini kanıtlamış, yayımlanmış, kısaca kabul görmüş kişilerden çok sayıda ürün almadık.. Öyle bir görüntü ki, toz dumanın içersinde onlar rafta yer almak istemediler ve tereddütlü biçimde 2004 yılının sağ salim geçmesini beklediler gibi... Okur daha çok kitap okumaya başladı. Bunu da teslim etmek lazım. Şimdi bakıyorsunuz, yayınevi sayısı arttı, yayımlanan kitap çeşidinde artış var. Tiraj olarak da arttı. Ortada büyüyen bir kitap dünyası var. Bu durup du-

Zeki Coşkun: "Kıyıda köşede kalmış gazete yazılarının kadri kıymeti bilinmemiş denemelerin de bir işe yaradığını gördük 2004 yılında. Yani sonuçta memleket okuyor ağabey, bunu görmüş olduk."

Cem Erciyes: "2004 yılıyla birlikte en önemli olay bu 'roman patlaması' dediğimiz şey. İlk romanın çok sayıda yazılması, romanın çok yazılması bu da aslında bence okur eğilimlerinin doğal bir uzantısı olmalı haliyle."

rurken büyümez, bunun bir karşılığı olması lazım. Adamın bir tanesi delidir, gider satmayacak beş yüz tane kitap basar, ama delilerin sayısı yüz tane olamaz.

Ömer Türkeş: Şiirden bunu çıkartabilirsiniz. Eğer bu olay insanların yayımlamasıyla olsaydı, o zaman şiir de böyle olurdu, ama olmadı. Demek ki romanla ilgili böyle bir şey var. İnsanlar romanla anlatabiliyorlar.

Aslan Özdemir Bir de senenin ikinci yarısında patlayan ucuz kitap olayı var.

Ömer Türkeş: Yüksek tirajları zorlamaya çalışıyor yayıncılar. Telifi düşük diye belki eski yazarların bir kere daha okurla buluşması şansı söz konusu oluyor. Olumlu karşılanabilecek bir yanı var bunun. Bir yandan Türk yayın dünyasındaki bir kriteri de değiştirdi. Bize göre daha önce 10.000-15.000 den fazla satan her kitap çok satan kitaptı, şimdi bu çıkan her kitap için 50.000-100.000 noktasına taşınmış oldu. Bu çok enteresan bir şey ve bu bir yıl içersinde oldu. Bütün düşünülmesi ve tartışılması gereken şey, bu değişimin yazar okur sayısındaki, baskı sayısındaki artışların gerçek karşılığının olup olmadığı.

Ömer Türkeş: Yüz bin gerçek mi?

Kürşad Oğuz: Kaç tane yüz binlik okur var? Önceki yıllara bakıyoruz da, Ahmet Altan, Orhan Pamuk gibi belki bir üçüncü vardır ama benim, aklıma gelmiyor..

Zeki Coşkun: Yeni operasyon barem üzerinden kitap üretmek. Fiyat çekici oluyor. O kitabı normal fiyattan basarsa gene bin basacak.

Kürşad Oğuz: Tamam işte. Aslında bu, kitabın dört dörtlük bir ticari nesneye dönüşmesi.

Zeki Coşkun: Tam bir meta...

Kürşad Oğuz: Kitap niye meta olmasın? Kitap neden kutsal bir nesne olarak devam etsin? Örneği devam ettirmek istiyorum. Ahmet Altan, Orhan Pamuk, onlar yüz bin satarlardı, bu da şu şekilde izah edilirdi, Türkiye'de sürekli kitap okuyan bir beş bin kişi falan vardır. Bunu neye göre söylüyoruz? Çünkü kitapların normal tirajı 1000-5000 arası değişir. Bunun dışında da senede bir kitap 100.000 satar. İşte, Orhan Pamuk ve Ahmet Altan gibi çok tanınmış yazarları satın alırlar. Onun dışında senede bir iki tane yazar çıkar diyorduk. Bunların hepsi 2003 yılı için geçerliydi. 2004 yılında birdenbire bu yerleşik prensipler alt üst oldu. Bir yılda Türkiye insanının okuma alışkanlığının değiştiğine inanmak da çok akılcı olmadığı için... Bunun ciddi soru işaretleri taşıyan bir mevzu olduğunu önümüzdeki birkaç senede aydınlanacağını düşünüyorum ben.

Kürşad Oğuz: Kafamda bununla ilgili bir cevap var, ne kadar doğru bilmiyorum ama, hem yazar açısından hem de okuyucu açısından bir cevap bu. Bu son dönemdeki televizyonlarda Semra Hanım programları, televoleler falan çok eleştirildi ya, insanlar bir şekilde kendilerini kitap okuyarak ben ciddi bir insanım, okumak iyi bir şeydir diye göstermek istiyorlar. Bunu öyle göstermek için insanlar kitap alıyor diye düşünmek istiyorum ben. Çünkü daha önce de ucuz kitaplar basılmıştı. Yanlış hatırlamıyorsam AD yayıncılık bastı. 90'ların başıydı, da bu kadar ucuzdu ama onlar bu kadar satmadı.

Zeki Coşkun: Pazarlama farkı var sanıyorum...

Ömer Türkeş: Bu ikinci şey, yazarlar açısından baktığımızda, köşe yazarlarının raflarda olduğu bir yıl. Bu da belki de gazetecilerin kafasında gazeteciliğin artık yozlaşmış bir meslek olduğunu düşünmeleri ve kendini artık kitapla ifade etmek istemeleri gibi bir şey doğuruyor bende. Fakat bunun iyi niyetli bir yaklaşım olduğunu düşünüyorum. Kötü niyetli olarak bir yaklaşımda bulunayım, aslında yaptıkları, ellerindeki gücü popüler olmakta daha iyi kullanmak, çünkü sonuçta bir gazete köşe yazarı biliyor ki medyayı en iyi şekilde o kullanabilir.

Aslan Özdemir: Zaten köşe yazarı olarak bilinen bir isim olduğu için mi yayıncılar atlıyorlar bu toplama kitaplara?

Ömer Türkeş: Onun bir okuyucu kitlesi var bir, ikincisi, başka gazetecileri de tanıyor. Bakıyorum gazetelere; *Birgün* gazetesi de buna dahil, özellikle *Birgün* gazetesini söylüyorum, farklılığını iddia ettiği için. Bakıyorsunuz bütün gazeteci yazarlar söyleşileri en bol verenler, zaten kitaplarını tanıtmak için geniş imkanlara sahipler.

Kürşad Oğuz: Yetmiyor, çünkü gazetecilik itibarını gerçekten kaybetti.

Ömer Türkeş: Peki bu süreç neyi getiriyor? Romancı olmanın da itibarını kaybetmesini getiriyor.

Zeki Coşkun: Lakin bu gazetecilerin yaptıklarına 'kitap' diyelim, roman yok onların içlerinde.

Ömer Türkeş: [illegible]

Köşe yazarları rafları işgal etti

Ömer Türkeş: Ben 'kitap' dedim zaten, roman demedim.
Zeki Coşkun: Gazeteciler yazıyorlar ama bunu çok olumlu anlamda almıyorum, çünkü güçleri var. Bu güçleri bence kötüye kullanılabilir bir güç. Burada şunu kastetmiyorum, bilinçli olarak, dur şimdi ben bu gücü kötüye kullanayım dediklerini sanmıyorum.
Kürşad Oğuz: Tamamen içgüdüsel bence de...
Zeki Coşkun: Bakıyor böyle bir ortam var, yararlanabileceği bir konjonktür oluşmuş, yararlanıyor. Doğrudan ticari bir yaklaşım değil, ben buradan milyarları götürürüm şeklinde. Bu yatırım... Zaten bunlar simgeden sermayeler oluşturuyorlar. Bir yazarın "Ama biliyor musunuz, bu kitapta bir tane de yeni makale var" diye kitap çıkarmasını anlamak mümkün değil. Şimdi bunda ne var, yazılarını topluyorsun? Başka bir sorun da var burada, mesela kitap çıkarıyorlar, Ahmet Altan'ın kitabını diyelim, ve deneme mi roman mı bilmem ne mi, hiç yazmadan..
Kürşad Oğuz: Ben uyardım, bu kitap roman değil diye, "yeni romanı çıktı" demişlerdi. Alışılmış şey roman çıkarması, okuyucusu roman diye gidiyor ve birden eski yazılarından derlenmiş bir kitap çıkıyor karşısına, kitap 1.5 milyon 50 kuruş, bu önemli değil, burada resmen satış üzerinden iktidar mücadelesi veriliyor. Bir süre sonra insanlar bu sayıları örnek gösteriyorlar ben yüz bin sattım elli bin sattım. Aslında bizim bütün konuşacağımız edebiyatsa, bunlar edebiyat dışı kriterler. Ama *edebiyat dışı kriterlerin hiç bu kadar kullanıldığı bir yıl görmedim.*
Aslan Özdemir: Yani yayın tarihine, o yıl çok deneme yazılmıştı, denemecilerin hakim olduğu bir yıl mı denecek?
Zeki Coşkun: Ya da işte biyografiler, ne kadar gerçek olduğu da belli olmayan, anasının hikâyesi, dedesinin hikâyesi. *Özel hayatların bu kadar deşifre edildiği bir tarihi biz ilk defa görüyoruz.* Şimdi hep beraber bir hatırlayın, eski kitaplara baktığınızda kaç kitapta yazarların hayat hikayelerini görüyorsunuz? Mesela Orhan Kemal'in hayat hikâyesini Varlık'ta çıkan herhangi bir kitapta bulmak mümkün mü?
Ömer Türkeş: Tam tersine, onlar saklamaya çalışıyorlardı...
Zeki Coşkun: Bugünse insanlar o hayat hikâyesi bölümüne ilginçlik düşünüyorlar. İlginç CV'ler yazıyorlar, ilginç CV'ler tutuyor, slogan isimler tutuyor. Kitabına önce isim düşünüyor. İsim düşünüyor ki vursun, demek ki biz edebiyat dışındaki bir meseleyi konuşmaya başlıyoruz.
Kürşad Oğuz: Burada yayınevlerinin tutumu üzerine düşünelim derim ben, çünkü bütün yayınevleri bir köşe yazarı arıyor ki kitabını çıkarsın.
Zeki Coşkun: Garanti kitap diyelim buna. Biraz evvel söylediğine ufak bir itirazım var. Bu, televizyon izleyicisinin şahsiyet yapmak bâbında kitap aldığı görüşüne katılamıyorum. Tam tersine, bütün bu konuştuklarımız şunu gösteriyor. O da izleyici için kitap yazabilmek gibi bir eğilim olduğunu. Yani o tipler alsın diye.
Ömer Türkeş: Popüler dünyaya kitap yazmak yani...
Zeki Coşkun: Amaç onun hayatında bir şey değiştirmek, algısında bir şey değiştirmek değil, tam tersine. Biraz daha yukardan başlayalım istersen şu son yüksek tiraj, ucuz kitap operasyonun öncesinden başlayalım. Diyelim ki yüksek tirajlı normal fiyatlı kitap *Aldatmak* ise, bu tam da işte televizyon izleyicisi için üretilmiş bir kitaptır.
Kürşad Oğuz: Bu onların niye aldığını açıklamıyor ama.
Zeki Coşkun: Niye aldığını açıklar. Şöyle açıklar, niye korkmak değil de, aldatmak karşılık bulabilir? Bu mevcut medya söyleminin yazılı hale getirilmesi, romanlaştırılması, hikâyeleştirilmesidir.
Adnan Özer: Ben işin içindeyim, otuz sene oldu yayıncılıkta. Şimdi, piyasadan sektöre geçiyor bizim yayıncılığımız, pek tabii endüstrileşme var. Bunun içerisinde batıya gide gele, şu Frankfurt fuarına, orada bir takım şeyleri gördüler, trendler, değişik tanıtımları gördüler, çok satarlığı gördüler. Gelişme bu yönde, kapitalizm pedagoji yaptırtmaz adama, yani endüstrileşme olacak, sektörleşme olacak. Senin dediğin gibi olay sosyolojik. Bizim edebiyatımızın kamusu 2000 kişilik bir okur halkasıdır. İstanbul'un varoşlarını düşündüğümüzde, giderek varoşlardan dilim dilim bu halkaya okur kazanılıyor. Bunu avcı

Adnan Özer: "Göç dalgaları şehirlerimizi vahşileştirdi. Aslında tüm kamuyu dağıttı ya, edebiyatın kamusunu da dağıttı. Şimdi tekrar oluşma çabaları var, medyada buraya davetsiz bir misafir gibi daldı. Buradan bir haber yakaladı, anladığım kadarıyla, eskiden hiç ilgilenmezdi . Medyayla sektörleşmeye çalışan yayıncı bakıştılar, ve birlikte Türk edebiyatını tarihselliğinden kopardılar."

yazarlar yapıyor, işte böyle söz üzerinden söz avcıları, kampanyalar oluyor, şu oluyor, bu oluyor. *Ters olan, yayıncılığın Türk Edebiyatının tarihselliği ile oynayarak bunu yapması.* Bu, şimdi özgür piyasa gibi lafları kurtarmıyor ve kaldırmıyor. Suç çünkü. Kimliğimizi, ruhumuzu öldürüyor ulusal suç. En sakat yer orası. Biz eskiden baktığımızda kitaplar şu kadar okunurdu, bu kadar okunurdu ama kanonları yani ölçütleri, Dede Korkut'tan bu yana bir silsile halinde görürdük. Tıkır tıkır isim isim de sayardık, neden sonra neyi okuyacağımızı da bilirdik. Tamam, çok disiplinerdi belki ama şimdi hiç böyle bir şey yok.

Edebiyatın kamusunun bizde oluşumu, modern dönem için konuşuyorum, 1940'lı yıllarda. Bu kamu göçlerle dağıldı. Göç dalgaları şehirlerimizi vahşileştirdi. Aslında tüm kamuyu dağıttı ya, edebiyatın kamusunu da dağıttı. Şimdi tekrar oluşma çabaları var, medyada buraya davetsiz bir misafir gibi daldı. Buradan bir haber yakaladı, anladığım kadarıyla, eskiden hiç ilgilenmezdi . Medyayla sektörleşmeye çalışan yayıncı bakıştılar, ve birlikte Türk edebiyatını tarihselliğinden kopardılar. Bütün ülkelerde bu olmuştur. Bu konuyla ilgili başka araştırmalar da okudum, bu, sanayileştikçe gelişen bir süreç. Anlatabildim mi... İster istemez bazı ambargolar olur, bazı blokajlar oluyor, mesela şu takımı bloke ediyorlar, bu akım girmesin oyunu bozuyor diyorlar. Ben demiyorum ki böyle etik kurul gibi bir şey olsun ve her şeyi denetlesin. Ama hiçbir mekanizma kalmadı.

Ömer Türkeş: Şu yüzden kalmadı. Şu anda dergiler ve eleştiri buna cevap verecek durumda değil. Yani sayı olarak bir taraftan yüzlerce roman giriyor piyasaya, ama çıkan dergilerin sayısı belli, bu işi göğüsleyebilecek olan kişi sayısı belli, o zaman bu kadar kitabı okumak falan mümkün değil, bu işkence...

Zeki Coşkun: Şimdi şöyle bir nokta var, bir dönem edebiyatın aurası maddi çıkar dışıydı, yani insanlar bunu sadece kamusal -toplumsal bir faaliyet olarak yaparlardı. Bir çıkar, menfaat sağlamayan bir işti. Yazarların yoksulluk dünyasından bahsedilebilir, Orhan Kemal'in bilmem kaç roman yazmasını, Peyami Safa'nın Server Bedî ismini neden yarattığını tartışabiliriz. Çünkü para kazanmıyorlar ama yazıyorlar. Bunlar o dönemi bilmeden tartışılmaz, onun için geçiyorum. Fakat şimdi sistem kapitalistleşmeye başladı, gerçekten de kapitalistleşiyor. Her alanda olduğu gibi, burada da bir sancı yaşanıyor. Buradaki sancının en ciddi taraflarından biri, bu dışarı açılamayan bir şey, yani tekstilde dışarı açılabiliyoruz ama romanda dışarı açılamıyoruz. Roman aslında, sistem içerisinde, edebiyat ve kitap yayıncılığı diyelim, şu anda akacağı yönün zeminini arıyor, yani sıvı cıva gibi dağılıyor. Bir yerlere akacak, çok satara akacak, şu yüz bin basana. Şu anda tespitler yapamayız, yüz bin iyi mi kötü mü? Akıntılarla hepsi yeniden bir yerlere yerleşecek. Ve ondan sonra da edebiyat için edebiyat yapan marjinal gruplar olacak. Bakın Amerikan edebiyatı tam bu tarz edebiyattır, bir tarafı *best seller*dir, bir yandan da çok ciddi bir Amerikan edebiyatı vardır, akademik edebiyat adı verilen. Sektörle sistem henüz el sıkışamadı. Sistem ve sektör el sıkışacak, ondan sonra başka bir boyuta geçeceğiz. Ama burada ne haldeyiz, ona bakalım: Elimizde dergilerimiz yok. Bir zamanlar edebiyatımıza müdahale eden dergilerimiz artık yok. Ayrıca da çok ciddi bir editoryal sorun yaşıyoruz. Bu kadar çok dosya gelince, yayınevlerine yayınevlerinin bunu karşılayacak kadroları da olmayınca o zaman ne oluyor..! Kitap var, yani üretim var ve de ihtiyaç var. O zaman riski dağıtmak da kolaylaşıyor. Bir kitabı 5000 basacağınıza 10 kitabı 500 basıyorsunuz, editoryal müdahale olmaksızın. Ne zaman vardır ne de eleman. Ben birçok dosyayı ilk yazıldığı anda da görüyorum, kitap halinde çıktığında da görüyorum. Arada hiçbir değişiklik yok. Redaksiyon bile görmeyen kitaplar var. Öyle yayınevleri var ki, disketi bir taraftan sokuyorsunuz diğer taraftan kitap olarak çıkıyor. Yani bir taraftan inek sokup diğer taraftan sosis çıkartmak gibi bir şey bu. Eğer editoryal bir geçmişin refleksleri olsaydı hiç de böyle rekorlar kırılmayacaktı.

Ömer Türkeş: Şimdi tırnak açarak bir tek şey söyleyeceğim, ilginç bir rakam var; bir roman patlaması tarihi daha veriyorum, 1944 o yıl yaklaşık 150 roman basılıyor. 1944'te okuyucu sayısını, Türkiye nüfusunu, düşünürseniz 1944'ün 150 sayısıyla bugünün 260-270 sayısı arasında ilişkisizlik var. Çünkü çok yüksek sayı. Kitaplar nasıl

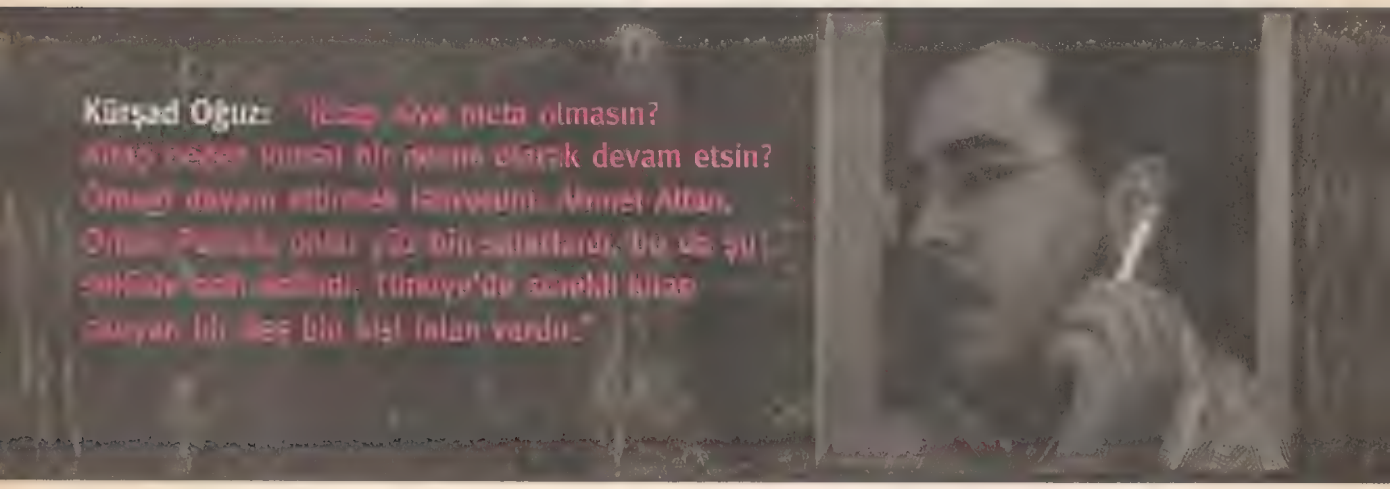

Edebiyat dışı kriterlerin kullanımında rekor

kitaplar? Kitaplar popüler kitaplar, polisiyeler, aşk romanları falan filan... Peki dönem ne? Savaş dönemi. Bunun büyük bir basıncı var, dört sene basmış, basmış, 40, 42, 43, 44'te patlamış. İnsanların böylesi bunalım dönemlerinde anlatma ihtiyaçlarının arttığını görüyoruz. Krizler var, ikincisi kamusal alanda baskı var. Rahatlama da var. İnsanların kamusal alanda söz söyleme şanslarının olmadığı bir dönemdeyiz. Hem iletişim toplumunda yaşıyoruz, hem de toplum sadece iletilen oluyor. Yani, görünmüyorsan yoksun kardeşim. Yani, gazetede çıkmadıysan, televizyon da bir karelik görüntün yoksa, sözün o dolaylardan geçmediyse, sen aslında var olmuyorsun.

Zeki Coşkun: Medya öyle bir rol oynuyor ki burada, seni sana gösteren, yaşadığını ilan eden şey medya. Bu aslında tersine dönen bir süreç. Oradan geçmek zorundasın. İnsanların kendilerini ifade etme ihtiyaçlarının bu kadar arttığı bir dönem yaşıyoruz.

Ömer Türkeş: Peki senin biraz önce söylediğin, kitaplara katkı anlamında söylediğin şeyi buradan okuyabiliriz, insanların okuma ya da var olma ihtiyacı değil de, olma ihtiyacı, hani Çetin Altan'ın dediği gibi, varlıklı olma ile var olma. Görünerek Varlıklı olmak.

Aslan Özdemir: Ben de varım, diyor... Aslında medyada görünmenin meali bu değil mi?

Ömer Türkeş: Görünürsen varsın..

Cem Erciyes: İsim de verebilirim. İnsanlar daha yazarken kitaplarının Radikal Kitap ekinde ne şekilde yer alıp alamayacağını düşünmeye başlıyorlar.

Zeki Coşkun: Bu bizim tarihsel süreç boyunca gördüğümüz tüm baskılardan kaynaklanıyor sanki. Bu baskı dönemlerinin doğal ürünü fiziksel şiddet yerine ruhsal şiddettir. Ve bu da kaçınılmaz bir şekilde anlatmayı getirir. Bu da kaçınılmaz bir şekilde biyografiyi çağırır...

Aslan Özdemir: Konu dağılmadan Adnan Özer'e dönmek istiyorum. Yayınevi editörlerinden bahsedildi. Editörlere konuşma hakkı doğdu.

Adnan Özer: Editörlerin işi sadece gelen dosyaları iyi değerlendirmek; iyi kitap yayınlamak, gelen dosyaları iyi yayına hazırlayıp yayınlamak olmamalı. Gelişmeler karşısında edebiyatın hakkı olan, onun toplumdan kendi adına talep ettiği demokrasiyi de editörler savunacak. Sermaye sahibi bunu savunmaz ki. Şimdi, bunu niye söylüyorum biliyor musun, Türkiye'de bir editör bir yerde ne kadar çalışabiliyor, ne kadar itibarı var, eğer Türkiyede 10 tane editör olsaydı, belli kurumlarda olan, yeri değiştirilemez, yayın çizgisini 10 yıldır belirleyen editörler olsaydı, o zaman bu tür gelişmelere karşı bir tedbir konulabilirdi. Editörlük o bakımdan kurum olarak boş bizde.

Bir de ben şu yeni popüler çizginin hakkında bir şeyler söylemek istiyorum! "Gerçek zamanlı edebiyat" diyorum. Hani gerçek zamanlı dizi oynuyor ya, 24 saat an be an. Adam "Şu anda beni aldatan kadını öldürüyorum," diye yazacak yakında, "şu an öldürüyorum," ey Radikal sen köşeni hazırla," gerçek zamanlı edebiyat bunun adı. Bu olacak göreceksiniz.

Cem Erciyes: Yayınevi editörlüğü diye bir şey var aslında, editör kimdir? Yayınevi editörü nedir? Nasıl yetişir? Vazifeleri ve yetkileri nelerdir? Şimdi bugüne kadar belirli bir sistem içerisinde bu soruların cevapları vardı. Peki kitap üretimi bu kadar arttı, yayınevi bu kadar arttı, oradaki editör ihtiyacı nasıl karşılandı? Bu sorunun olumlu bir cevabı olmadığını biliyorum, bu soruyu aynı zamanda eğer ki yayıncılık piyasadan sektöre dönüştü diyorsak o zaman bu yayın sektörünün çalışanlarını yetiştirecek bir takım müesseseler olmalı. Bu soruların cevaplarının üniversiteler ve Yayıncılar Birliği tarafından verilmesini istiyorum. Buradan Kaçak Yayın aracılığıyla çağrıda bulunuyorum.

Zeki Coşkun: Ben size cevap vereyim, bundan yaklaşık 10 yıl kadar öncesinden, 1970'li yıllarda reklam sektör olmaya başladı. 70'lerden 90'ların ortasına kadar olan süreçte reklamların yıldızları, metin yazarlarıdır yani. yazarlardır. Ve reklam sektörünün kaynağını oluşturan, metin yazarı olsun, sermayesi ya basın ya edebiyat dünyası ya da solculuktur... Son on yılda sektörde artık metin yazarlarının esamesi okunmaz oldu. Çünkü orada işletme vardır, deyim yerindeyse, müşteri temsilcisi dediğimiz kişi şu anda reklam sektöründe medya pazarlamacısı daha ön plandadır. Şimdi buradan editörlüğe gelelim, nasılki konsept üreten, laf üreten kişi, sermaye ise reklam sektöründe veya yayın sektöründe yazar ve o yazarın kıratını ölçecek olan editör ise, bugünkü anlamda işletmecidir, medya pazarlamacısıdır. Nasıl ki senin konuşmanda işaret ettiğin şekilde eleştiri kurumu fiilen geçersiz hale gelmişse, aynı şekilde ekol kurumu da geçersizdir: Şundan dolayı, eleştiri kurumunun tasfiyesi kitabın niteliğinden bağımsızlaşıp sadece bir nesne, durum, aksiyon haline gelmesiyle alakalı bir şeydir. Ne olacak siz Varlık'ta, Kitaplık'ta, Akşamlık'ta ya da Sabahlıkta ya da bilmem nerede eleştirseniz, tirajı 1000-2000 olan bir organın bu bombardımanın altında sinek vızıltısından başka bir etkisi var mıdır? Dolayısıyla fiili bir tasfiye süreci içerisinde her şey.

Aslan Özdemir: Peki geçtiğimiz bu dönem içerisinde hiç mi iç açıcı bir olay olmadı?

Zeki Coşkun: Yazarlık için de aynı durum söz konusu. Çok konuşuluyor bu durum ama, *copy paste*, al oradan oraya ekle. Şimdi, şu hikâye var ortada, iç dökme hikâyesi. İletişim çağıyla birlikte ikinci bir olay bu çağın kimlik çağına dönmesi. Bir anda insanlar aile tarihlerini anlatma ihtiyacı duyuyorlar, kendi köklerini aramak. Balkan Türklerinin acılarını 2000 yılına kadar böyle anlatanların sayısı parmakla gösterilirken son 2 senedir yok benim ailem Selanikten geldi, Çerkezden geldi... Buna karşı olmakta falan söz etmiyorum, demem o ki, romanın bu anlatmak ihtiyacıyla ne alakası var, roman artık bir anlatıya dönüştü. Biz

makronun bittiği yerde, mikro tarihler kurmaya, başkalarının da ilgisini çekecek hayatlar anlatmaya çalışıyoruz. Neden ilgimizi çekiyor? Röntgencilik anlamında ilgimizi çekiyor. Televizyon programları gibi, yarışma programları gibi. Edebi kriterden istediğiniz kadar bahsedin, yayınevi ya da yazar diyor ki, bu kadar laf ediyorsunuz ama kitap da iyi satıyor. Ben de diyorum ki sizin oradan kazandığınız para yayınevinizi ve yazarınızı ilgilendirir. Ben fikrimi söylerim, az satmış çok satmış banane.

Ömer Türkeş: 2004 yılında 275'e yakın roman var. Bunların 125 tanesi ilk roman. Yine, erkek yazarların kadın yazarlara olan bir egemenliği var. Onun dışında şunu görüyorsunuz, bu kadar çok roman olup, Türk roman dünyasına bu kadar çok çeviri girince bu çevirilerdeki çeşit bolluğu Türk romanına da yansıyor. Yani ne var; Türkiye'de aşk romanları var, polisiyeler var, tarihsel romanlar var, bilim kurgu var, fantastik var. Ciddi biçimde tür bolluğu var. Bu iyi mi kötü mü? Yoğunlaşma aşk romanlarında. Diğer bir tanesi de tarihi romanlar. Aile tarihleri ile milli mücadele anlatımı görüyoruz. 100 yıllık tarihler, bir başka nokta siyasi meseleler, *80 öncesi ve 80'ler meselesine değinen romanlar görüyoruz. Bunlarda kalite açısından bir toparlanma gözlemliyoruz.* Artık acılarla biraz yüzleşildi, geçmişi süzerek, edebiyatın daha oturduğu kitaplar görmeğe başladık. Ama bunun yanında taşra romanları az. Sayısı 260 olunca taşra romanı sayısı da artıyor. Polisiyeler de her zamanki gibi. Bu 260 roman için ciddi bir editoryal çalışma olsaydı, 260 romanın kafadan yarıya düşmesi gerekirdi. Geri kalanını da tartışırdık.

Aslan Özdemir: İsim verebilir misiniz? Dikkat çeken bir yazar, bir roman var mı?

Ömer Türkeş: Sen de çok gazeteci sorusu soruyorsun... İlk romanını yazanlardan umutlu olduklarım var, insanların kitaplara bu kadar baktığı bir zamanda isim de vermeyelim, daha öteye gitmeyelim.

Aslan Özdemir: Yine bir gazetecilik sorusu gibi olacak ama, siz genelde ayırt etmeden bütün romanları okuyorsunuz diye biliyorum, bu yıl içerisinde, başladığınız ama okumaktan vazgeçtiğiniz bir kitap oldu mu?

Ömer Türkeş: Evet oldu. Maalesef okumaktan vazgeçtiğim, bitirmediğim kitaplar oldu.

Kürşad Oğuz: Belki yazmanın ve yayımlamanın artık daha kolay olduğu bir yıl oldu 2004. 2005-2006 bunun devamı olacak.

Adnan Özer: Romanda nicelik yüksek. Bir de şöyle bir konu var; genç romancılar konu bulamıyorlar. Daha önce yazılmış temaları tekrar ediyorlar... Söylemediğiniz bir şey daha var, Zeki, Ömer romanla çıkış yapmak gayreti şundan olabilir, Orhan Pamuk bundan on yıl önce topluma bağımsız yazar imgesini yerleştirdi, yani hem kazanırım hem yazarım, modern toplumların özerk estetik alanı vardır, yani yazarın sola da sağa da, doğal, özgür yaratıcılığını kısıtlayan bir bağımlılığını olmamasını kastediyorum, gençler de gördü ki bağımsız kimlik olacağım, hem yazar olacağım, hem para kazanacağım.

Zeki Coşkun: Amerikan rüyası, bir kişi yapar ama herkes yapabileceğini zanneder.

Barış Pehlivan

Yayıncıların yılı 2004 birkaç değerlendirme

- 2004 yılının, kültür yayıncılığı açısından hareketli bir yıl olduğunu düşünüyoruz. Buna göre; kitapların sunum, tanıtım ve pazarlaması konusunda gelişmeler olduğuna katılıyor musunuz?
Katılıyorsanız, bu konudaki görüşlerinizi bize açıklar mısınız?
Katılmıyorsanız, geçtiğimiz yılı kültür yayıncılığı açısından siz nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 2004 yılını, yayımlanan -yayımladığınız- edebiyat yapıtları bakımından değerlendirir misiniz?

Kenan Kocatürk
Literatür Yayınları | Genel Müdür

2004 yılı özellikle pazarlama teknikleri açısından farklı bir yıl oldu.
Bu hareketlenmenin nedenleri:
1. Pazara yeni yayınevleri katıldı.
2. Yayımlanan kitap sayısı 20 bin adetleri geçti
3. Yayımlanan kitapların 6000 adeti edebiyat alanında.

Kitapların tanıtım ve sunumları ve fiyatlandırması açısından farklılıkların olması tartışmaları da beraberinde getirdi.

Örneğin ucuz fiyatla pazara sunulan onca kitap arasında gazete yazıları dışında Cemile ve Dokuzuncu Hariciye Koğuşu dışındakilerin edebi değerlerinin tartışılır olması pop kültür'ün düzenleyicileri kitap sektörünü yönlendirdiği hissini doğurmaktadır.

Ucuz kitap yapan yayıncı arkadaşlarımız bu ürünleri korsana karşı ve yeni okuyucu kazandırma anlayışıyla savunarak yapmaktadırlar. Ürünlerin en az 100 .000 adet basılarak ancak bu fiyatlara satılabileceğini söylemektedirler.

Bu kitapların satışları önemli dağıtım gücünü elinde bulunduran yayıncı-dağıtıcı kimlikli firmaların pazarı zorlamasıyla bugün yürümekte. Bu zorlamaların sonuçlarını 3-4 ay sonra ancak görebileceğimizi düşünüyoruz.

Literatür Yayıncılık olarak 2003 yılının sonlarında başlattığımız Kültür yayıncılığının en önemli dizisi olan Tarihsel Romanlar Dizisi'nin tutulduğunu ve okurların beğenisinin kazandığını ve okurlarımızın genel olarak diziyi takip ettiklerini tespit etmek bizi mutlu etmektedir. Dizinin kendi içinde çok satanları olarak; Imprimatur, Kaya, İmparatoriçe, Nişanlılar, Çariçe, Kahve Tüccarı, Yirminci Eş olarak sıralanmaktadır.

2004 yılının sonlarında başlattığımız Büyülü Edebiyat Dizisinin ilk kitabı olan İZMİR BÜYÜCÜLERİ çıktığı haftadan itibaren okuyucu tarafından beğenildi. 1.5 ay için 15 baskı yaparak 30.000 adet sattı.

Kültür Yayıncılığımız'ın ilk ürünlerinin tutulması bizleri memnun etmektedir ve bu alanda yapacağımız çalışmaların devam edeceğimizi belirtmek isteriz.

Ömer Faruk
Ayrıntı Yayınları | Direktör

2004 yılının kültür hayatımız açısından en önemli yanı piyasanın zaferidir. Kitapların niteliksel yanlarıyla değil satış ve magazin boyutuyla gündeme gelmesidir. Nicelik niteliği ezip geçmiştir. İnsanlık hallerini anlamaya, açıklamaya yönelik bir kaygının yerine "Gösteri Toplumu"nun, "Tüketim Toplumu"nun bütün özelliklerinin yerleştiği bir süreç hızla tamamlanmaktadır.

Celâl Üster
Can Yayınları | Genel Yayın Yönetmeni

• 2004 yılının, ülkemizde kültür yayıncılığı açısından gerçekten de canlı geçtiği söylenebilir. Edebiyat, eleştiri, inceleme, araştırma, tarih, anı, gezi, vb. gibi farklı alanlarda çok çeşitli kitaplar yayımlandı 2004'te. Türk edebiyatı yönünden de bereketli bir yıldı. Yepyeni, bambaşka yazarlar ortaya çıkmasa da, var olan yazarlar yeni yapıtlar sundular okurlara. Varlığını sürdürmekte olan Cumhuriyet Kitap, Radikal Kitap, Dünya Kitap, Virgül gibi dergilere Vatan Kitap'ın eklenmesi, kitap tanıtımı alanını daha genişletti. Önümüzdeki günlerde Sabah gazetesinin de okurlarına bir kitap eki verecek olması sevindirici. Kimi yayınevlerinin ucuz kitap yayımlama girişimlerine gelince, kuşkusuz iyi niyetli bir kalkışım olarak görmek gerekir. Ama bu ucuzluklar tek tek kitaplarla sınırlı kalırsa, aynı yazarın öteki kitapları gene normal fiyatlarla satışa sunulursa, o zaman bu tür çabalar yapay kalır.

• Can Yayınları, handiyse tümüyle bir edebiyat yayınevi. Gerek dünya edebiyatını, gerek Türk edebiyatını ülkemiz okuruna en iyi örnekleriyle sunmaya çalışıyoruz. 2004'te de dünya edebiyatının modern klasikleri ve günümüzün önde gelen yazarlarının yapıtları çoğunlukla Can Yayınları arasında yer aldı. Sonra, **Oya Baydar**'ın Erguvan Kapısı, **Cemil Kavukçu**'nun Suda Bulanık Oyunlar, Sabâ Altınsay'ın Kritimu, **Süheyla Acar**'ın Yağmurun Yedi Yüzü, **Murat Gülsoy**'un Bu Filmin Kötü Adamı Benim ve Büyübozumu, **Yekta Kopan**'ın İçimde Kim Var, **Ayşe Sarısayın**'ın Yorgun Anılar Zamanı adlı yapıtları, günümüz Türk edebiyatını bir kat daha zenginleştirdi. Can Yayınları'ndan yılın son sürprizi ise, çok genç bir yazarın, **Betül Akdoğan**'ın Sonra Bana Kuş Dediler adlı kitabı oldu.

Ahmet Öz
İthaki Yayınları | Editör

1- 2004 yılının hareketli bir yıl olduğunu söylemek, ancak "ucuz kitap" furyasını olumlu bulmakla mümkün. Tabii ki de ben bunu son derece olumsuz ve uzun vadede zararlı bir olgu olarak değerlendiriyorum. Niçin? Bu "furya" dolayısıyla yayınlanan kitapların büyük çoğunluğunun "ucuz kitap" olduğu apaçık ortada. Dolayısıyla ne yayıncılığa ne de okura bir katkısı olduğu söylenemez. Sunumlarda önce çıkan şeyin salt "fiyat" olduğu göz önünde bulundurulursa sanıyorum ne demek istediğim daha iyi anlaşılır. Ne yeni okur ne de yeni yazar, salt "ucuz"... Tüm kampanyalar buna angajeydi, dolayısıyla edebiyatımızın ve yayıncılığımızın "ucuzluk yılı" olarak niteleyebilirz 2005'i. Umarım yanılıyorumdur. Hareketlilik, sadece korsan piyasasının daralmasından dolayı ve ... gözlemlendi.

2- 2004 yılı, İthaki açısından, yeni türlere ve yeni okurlara ulaşma ve açılım yılı olarak nitelendirilebilir. Geleneksel türlerimizin yanısıra edebiyatta da etkin bir yayıncılık yapmak ve okuru iyi edebiyat ürünleriyle buluşturacak bizim uzun vadeli programımızın temelini oluştumakta. Tabii ki diğer geleneksel türlerimizde güçlü bir biçimde yayıncılığımızı yürüteceğiz.

Hasine Şen

BAL-KAN (LAR)*

"Balkan" terimi

Balkanların coğrafi, siyasi ve kültürel sınırları kesin olarak çizilemese de yarımadaya adını veren şüphesiz Osmanlılar olmuştur. Balkan kelimesi için birçok Türkçe sözlük sarp ve ormanlık sıradağlar, ağaçlarla kaplı dağ, sık ormanlarla kaplı kayalık dağlar gibi "dağ" ve "orman" bileşimi üzerinde uzlaşan tanımlar veriyor. Halil İnalcık'ın yaptığı tespitlere göre ise Osmanlılar bu kelimeyi Rumeli'de ilk başta genel olarak dağ anlamında kullanmışlardır. Etimolojik açıdan incelendiğinde ise Farsçada çamur anlamına gelen "*balk*" sözcüğüne Türkçe küçültme eki -*an*'ın ilave edilmesiyle oluştuğu saptanmıştır. İnalcık'ın tespitleri ve "Balkan" adının oluşumu ve öyküsü ile ilgili birçok farklı araştırma sonucu, konuyla ilgili en kapsamlı çalışmalardan biri olan Maria Todorova'nın *Balkanları Tahayyül Etmek* başlıklı kitabında toplanmıştır. Bu eserde terim için farklı bir etimolojik açıklama da yer alıyor. *Balkhan* terimi, Hazar Denizi'nin doğusunda, 11. Yüzyıldan başlayarak genelde Türkmen aşiretlerin yaşadığı bölgede bulunan iki sıradağ adı olarak karşımıza çıkıyor. Bu kullanımıyla *Balkhan* terimi Farsçada büyük, görkemli ev anlamına gelen "bala hane" den türemiştir. 11. ve 12. yüzyıllarda yarımadaya gelen Kumanlar, Peçenekler ve diğer Türk aşiretleri, burada gördükleri Haimos dağlarını Balkhan sıradağlarına benzeterek ona bu ismi uyarlamışlardır. Üçüncü bir varsayıma göre ise "balkan" terimi proto-Bulgar kökenlidir. Todorova'nın da belirttiği gibi bilimsellikten uzak olan bu hipotez, "Balkan" konusunun Bulgarlar arasında ne denli önem taşıdığının altını çizmektedir.

"Balkan" adı ilk olarak İtalyan yazar ve diplomat Filippo Callimaco'nun 15. yüzyıla ait bir eserinde kullanılır. Osmanlı başkentine yaptığı bir diplomatik ziyareti anlatırken, Callimaco, Haimos dağlarından söz eder ve yerel halkın bu dağlardan Balkan olarak söz ettiğini belirtir. Haimos, Bulgaristan'ın doğusundan batısına kadar uzanan sıradağlara verilen addır.
1577'de Alman imparator 2. Rudolf'un 3. Murat'a gönderdiği diplomatik heyete papaz olarak dahil edilen Salomon Schweigger Haimos dağlarından Balkan olarak söz eder ve terimin Alman diline girmesine öncülük eder. Ermeni gezgin Simeon Lehatsi 1608'de Balkan adını kullanır, Fransızcada ise elçi Lous Dehayes de Cormanin'in 1621 tarihli günlüğünde bu ada rastlanır. Bazı 15. ve 16. yüzyıl gezginlerin anlatılarında her iki isme de rastlanıyor fakat zamanla Balkan terimi ağırlık kazanıyor ve dağların antik ismi (Haimos) unutuluyor.

Antik Yunan coğrafyacıları Haimos'un Adriyatik'ten Karadeniz'e kadar uzandığına, böylece günümüzde Balkan adını taşıyan tüm yarımadayı kestiğine inanmışlardır. Bu yanlış düşünce Bizans döneminde de sürdürülmüş ve daha sonra, 1808'de, Alman coğrafyacı Hugus Zeune, bu eski coğrafi bilgiye bağlı kalarak, yarımadaya Balkan ismini verir. Balkan dağlarının gerçek boyutları 18. yüzyılın başlarında saptanmıştır aslında. Bu yeni verilere göre Balkan dağları tüm yarımadayı kaplamamakta, batıdan doğuya Timok nehri vadisinden Karadeniz'e kadar uzanmaktadır sadece, yani günümüz Bulgaristan sınırları içinde yer almaktadır. Dağların gerçek boyutları saptanmış olsa da asırlar önce benimsenen görüş egemenliğini sürdürmüş ve "Balkan Yarımadası" teriminin doğmasına neden olmuştur. 1909 yılında yine Alman bir coğrafyacı yarımadanın yanlış isimlendirilmesine işaret ederek daha doğru bir terim olarak "Güneydoğu Avrupa Yarımadası" terimini öneriyor.

Balkanlarda Osmanlı mirası

Balkanlarda Osmanlı egemenliği imgesi tarihi verilerden çok mitler üzerine kurulmuştur. F. Nietzsche'ye göre bir bireyin, bir milletin ve bir kültürün sağlığı, tarihi verilerin değerine olduğu kadar tarihi olmayanların değerine de bağlıdır. Fakat Balkan ülkelerinde bu denge, tarihi verilerin aleyhine işlemiş ve Balkanlıların milli bilinci mitleştirilmiş bir tarih bilinci üzerine kurulmuştur ve Gadamar'in tanımladığı bir ortam oluşmuştur: tarih, kendimizi geçmişte ve şu anda nasıl görmek istiyorsak o şekilde yan-

sıtır bizi. Bu anlamda geçmişte nasıl olduğumuzdan çok kendimizi nasıl görmek istediğimizi yansıtan, tarih tadı verilen bir mit çıkıyor ortaya. Son on onbeş yıldır "zorla İslâmlaştırma", "Osmanlı zulmü" gibi kemikleşmiş terimler sorgulanmakta ve yeni tarihi bakış açılarıyla incelenmekte. Bu değerlendirmeler sonucunda Sırplar örneğin, Osmanlı dönemine yüklenen tümüyle olumsuz imgenin sorgulanması sonucunda, eski görüşlerle dalga geçildiğini gösteren şu deyimi yaratmıştır: "Sıradan bir Sırp vatandaşı, hayatının yaklaşık beşyüz yılını Türk egemenliği altında geçirmektedir." Bu tür gelişmeler tarih bilincinin efsanevi zulüm imgelerinden kurtulduğunu gösterirken, Balkanların içinde oluşan iç Balkanizm söylemlerin önünü de kesmektedir. (Aşağıdaki fıkrayı ise bu iç Balkanizm söyleminin iyi bir örneği olarak okuyabiliriz: Bir Boşnak iş başvurusunda bulunmuş. "Siz Boşnaklar çok tembel değil misiniz?" demiş işveren. "Olur mu hiç," diye isyan etmiş Boşnak. "Tembel olan Karadağlılardır. Biz aptal olanlarız.")

Günümüz Makedon yazınının önde gelen isimlerinden Yadranka Vladova ile yaşadığım bir olay da benzer bir "tarihi gerçekliğin" altını çiziyor. Bana hediye ettiği kitabının iç sayfasına söyle bir not yazmıştı Yadranka: "En içten sevgilerimle Hasine'ye! Ohrid (Türk kahvesine Makedon kahvesi denilen yer), 24 Ağustos 2002. " Kendisiyle dört beş yıl önce Ohrid gölünün kıyısında bir kafeteryada yaşadığımız bir olaya gönderme yapmıştı. Garson sipariş için geldiğinde Türk kahvesi istemiştim, o da yok demişti. Bunun üzerine neskafe istedim. Yardanka da Makedon kahvesi siparişi verdi. Kahveler geldiğinde büyük bir şaşkınlık yaşadım. Tablanın üzerinde bir neskafe, bir de Türk kahvesi vardı. Önce bir yanlışlık var diye düşündüm ama Yadranka Türk kahvesinine doğru uzandığında ben garsona "hani Türk kahvesi yoktu" diye isyan ettim. "Yok," dedi çocuk yeniden. Yadranka'nın elindeki fincanı göstererek "Peki bu ne diye sorduğumda" "Bu Makedon kahvesi" dedi. "Türk kahvesine Makedon kahvesi denilen Ohrid" şehrinde geleneksel Makedon yemeği olan "gömleze" yemeye gittik Makdonyalı dostlarımızla. "Gömleze" dedikleri gözlemeymiş aslında.

Benzer bir duruma Rumen antropologları Vintila Mihailesku ve Radu Anton Roman'ın " 'Milli Yemeklerimiz' Ne Kadar Milli" başlıklı makalesinde de yer verilmiştir:

Montreal'da Rumen restoranına giden herkes sarma, pilav, musakka gibi "tipik Rumen" yemekleri yiyebilir. Eğer Bulgar restoranına giderseniz "tipik Bulgar" yemekleri tadabilirsiniz: sarma, pilav, musakka gibi. Eğer bir çingene bandının (size de hiç yabancı gelmeyen) Sırp müziği çaldığı iyi bir Sırp restoranına giderseniz şef size "tipik Sırp" yemekleri önerecektir: sarma, pilav, musakka. (Kiossev 165).

Yemeklerde, dilde, folklorda, mimaride gözlemlenen Osmanlı mirasının iki temel yorumu vardır:

Bir yoruma göre, Osmanlı mirası, otokton Hıristiyan Ortaçağ toplumlarına (Bizans, Bulgar, Sırp v.b.) dinsel, toplumsal, kurumsal, hatta ırksal olarak dayatılmıştı. Bu yorumun merkezi unsuru, Hıristiyanlık ile İslâm, yeni gelenlerin esas olarak göçebe medeniyeti ile Balkanlar'ın ve Yakındoğu'nun eski kentli, yerleşik tarımsal uygarlıkları arasında bağdaşmazlık bulunduğu inancına dayanır...İkinci yorum, Osmanlı mirasını, Türk, İslâm ve Bizans/Balkan geleneklerinin karmaşık bir sembiyozu olarak ele alır. Bu yorumun mantıksal öncülü, yüzlerce yıllık bir arada yaşayışın kaçınılmaz olarak ortak bir miras üreteceği ve Osmanlı Devleti'nin tarihinin, içindeki bütün nüfusların tarihi olduğudur. (Todorova 326-8).

Önemli olan, Todorova'nın da belirttiği gibi, Osmanlı mirası ile ilgili görüşler arasındaki farklılıkların tespit edilmesi ve tanımlanması değil, onların yorumlanması ve ideolojik söylemlerde nasıl kullanıldığıdır. Önemli olan "Balkan" terimini olumsuz çağrışımlardan kurtarıp onu "gurur veya utanç meselesi yapmadan" sevmektir.

★ *Kaçak Yayın* dergisinin Ekim 2003 sayısında aynı başlık altında yayımlanan yazının devamıdır.

Kaynaklar:

Kiossev, Alexander. "The Dark Intimacy: Maps, Identities, Acts of Identifications." ***Balkan as Metaphor.*** Ed. Dusan Bjelic and Obrad Savic, Massachussets Institute of Technology, 2002, 165-191

Todorova, Maria. ***Balkanları Tahayyül Etmek.*** İstanbul:İletişim Yayınları, 2003.

hasinesen@superonline.com

Mesut Kara

Fikret Hakan ile şairliği ve öykücülüğü üzerine...

Fikret Hakan Türk sinemasının en 'baba' oyuncularından, ilk starlarındandı. 1953 yılından bu yana neredeyse hiç aralıksız yüzlerce filmde rol almıştı ve film çalışmalarını bugün de aynı heyecanla sürdürüyordu. Türk sinemasının duayenlerinden olan Fikret Hakan, sadece sinemacı da değildi üstelik. Şair, öykücü, tiyatrocuydu aynı zamanda. 60'lı yılların sinema dergilerini karıştıranlar, onun için 'Türk sinemasının en entelektüel oyuncusu' gibi manşetlere rastlayacaklardır." Beyazperdede her zaman hayranlıkla izlediğim aktör Fikret Hakan, yıllar geçse de ruh olarak da fizik olarak da genç kalmayı hep başarmıştı. Heyecanlanırken, öfkelenirken kendini saklamıyor, zaman zaman coşkuyla fakat her zaman çocuksu bir sahicilikle konuşuyordu. Benden önceki kuşakların olduğu kadar bizim kuşağın da idollerinden olan, onlarca filmini beğenerek izlediğimiz Fikret Hakanla bu kez edebiyat ağırlıklı konuşalım istedik. İçinden sinema da, da geçecekti sohbetin elbette. Tiyatro ve sinema yapmak çocukluğunda oluşmuş bir tutkuydu, edebiyat da belki genlerinde vardı. İmzalarını Gaffar Güney olarak atan, Rus Edebiyatı'ndan çeviriler yapan babası edebiyat öğretmenidir.

"İyi bisiklet sürücüsü olmak gerekir"

Babanız Gaffar Bey de edebiyatla ilgiliydi. Babanızın edebiyatçılığından söz ederek başlayalım isterseniz...

Babamın yıllar önce Varlık dergisinde şiirleri çıkarmış. Babamın asıl ağırlığı Rusya'dan kaçıp geldiği için, Rus Dili ve Edebiyatı'nı çok iyi biliyor olması. Başta Çehov olmak üzere, Rus edebiyatından bir hayli çeviriler yapmış. Ayrıca klasik Rus öykücülüğünün on beş baş yazarından kırk kadar öyküyü de çevirmiş o zamanlar. Ben çocuktum ama, hatırlıyorum. 1940 yılında Seçme Rus Hikayeleri adıyla yayınlanmıştı kitap. Yıllardır kitap yok ortada, baktım Rus edebiyatı, öykücülüğü üzerine fazla bir çalışma da yok. Ben de birkaç yıl önce bir kış kapandım, ana yapıyı bozmadan bugünün diliyle anlaşılır bir hale getirdim. Özdemir İnce arkadaşım Telos Yayınları'nın başındaydı o zaman, kitabı "Klasik Rus Öykücülüğünün Baş Yapıtları" adıyla yayınladı.

Sizin öykü kitabınız da aynı yayınevinden çıkmıştı...

Evet. Yine Özdemir'in yardımı ve ısrarıyla eski ve yeni öykülerimi bir arada harmanladık. *Hamalın Uşakları* adıyla yayınlandı. İki yıl önce de Trabzonda yaşayan değerli şair dostumuz Kenan Sarıalioğlu, Serander Yayınevi'ni kurmuş 'şair oyuncular' diye bir dizi düşünmüş. Benim ve Yılmaz Gruda'nın şiirlerini kitap yapmak istediğini söylemişti. Ben de edebiyat dergilerinde çıkan şiirlerimi, eski ve yeni, yayımlanmamış şiirlerimi toparladım, bir paçal yaptım, düzenledim, böylelikle "İmbikli Duvar" çıkmış oldu.

Tabii Hamalın Uşakları ilk öykü kitabınız, İmbikli Duvar da ilk şiir kitabınız değil.

İlk öykü kitabınız *Tellak Ali*'yi kendi olanaklarınızla basıyorsunuz 1953 yılında.

Evet, ilk öykü kitabım *Tellak Ali*. İlk şiir kitabım da *İnce Müzikli Otobüsler*'di. O da 1983 yılında yayınlanmıştı. Şu sıralar ikisinin de yeni baskısını yapmayı düşünüyorum.

Sizin yazarlık serüveniniz çok eskiye dayanıyor.

Oyunculuğumdan eskidir yazarlığım. Oyunculuğa 1950 yılında, o zamanki Ses Tiyatrosunda *Üç Güvercin* operetiyle başladım. Ama daha önce, 1949 ve 1950 yıllarında *İstanbul Ekspres* gazetesinde -o zamanlar akşamları çıkan bir akşam gazetesiydi, yazı işleri müdürümüz Abdi İpekçi'ydi.- İlk öykülerim yayınlanmaya başlamıştı. Sonra tiyatro ağırlık kazanınca, iki tarafta birden olmanın

mümkünü yoktu. Zaten Bab-ı Ali'den de para beklemek mümkün değildi o zamanlar. Bırakmak zorunda kaldım. Tiyatroya ağırlık verdim.

O günün koşullarında, biraz da ekonomik nedenlerle yazarlığınız ikinci planda kaldı. Ama örneğin Mavi hareketiyle anıldınız bir dönem.

Tabii, oyunculuk sürekli oldu ama edebiyatı da bırakmadım hiçbir zaman. O yıllarda Mavi Dergisi Hareketinde Ahmet Oktay'lar, Güner Sümer'ler, Bekir Çiftçi'ler, Asaf Çiğiltepe'ler, Orhan Duru'larla hep beraberdik. Mavi grubunda Bumin Gaffar olarak yer aldım. Edebiyatçı dostlarımla ilgimi külliyen koparmadım. Zaman zaman onlarla da beraberliklerim oldu. Ama sinema insanın çok zamanını çalan bir şey. Bizim uyumaya bile zaman bulamadığımız süreçler oldu. Yılda 25 film yapan bir insandan hayır gelir mi? Uyumaya vakti olmayan bir adamın düşünmeye vakti olur mu?

"Baylancılar" diye de anılıyordunuz. Sizin adınız da bu grup içinde geçiyor. Baylan'da toplanan, buluşan edebiyatçılar...

Tabii, Ömer Faruk Toprak'tan tut da Atilla İlhan'a varıncaya kadar Baylancıydık. Bizler çömezlerdik. Erdal Öz, ben, Hilmi Yavuz. Ankara'dan geldikçe Bekir Çiftçi, Güner Sümer, bizlere katılırlardı. Ahmet Oktay vardı. Baylan aslında genç edebiyatçıların bir yuvası halindeydi. Bir tür sanat evi gibiydi. Güzel bir okul oldu, bizler için orası.

İlk öyküleriniz ellili yıllarda Bumin Gaffar imzasıyla yayınlanıyor.

Evet. Salim Şengil'in Ankara'da çıkardığı *Seçilmiş Hikâyeler* dergisi vardı o günlerde. Öykü dergisi olarak Türkiye'nin en iyi dergisiydi. Salim ağabeyin yanı sıra Nezihe Meriç ve Atilla İlhan da vardı. Benim üçlü bir hikâyem vardı, o üç öyküyle özel sayı yapmışları bana. Edebiyatçılığa iyi başlamıştım ama sinema onun da katili oldu. Öykücülükten uzaklaştım ama şiiri bırakamadım hiç bir zaman. Hece vezniyle başlamış olan şairlik denemelerim, düşe kalka, kötüyü-iyiyi yaza yaza daha da olgunlaştı, edebiyat dergilerinde çıkmaya başladı. 80'li yıllarda Mehmet Fuat'ın çıkardığı Yazko Edebiyat'ta bir hayli şiirlerim yayınlandı. Adam Sanat'ta, Varlık'ta, Gösteri'de yayınlandı.

Son yıllarda yeniden edebiyata ağırlık veriyorsunuz. Yeni bir romana başladığınızdan söz etmiştiniz.

Evet 7-8 yıldan beri kafamda olan bir şeydi bu. Başlangıç noktam öykü kitabında yer alan *Joe Brici Masumdur* adlı öyküm olacak. Oradan, kahramanlardan Doktor Ömer'in öldürülmesiyle ilgili hikâyeden başlıyorum. Çünkü, o öykünün devamı bir yaşam düzeni olacak romanda. 1945'lerle 2000 yılları arasında yaşayan bir insan olacak kahramanımız, arka planda da Türkiye'de yaşanan süreçleri ele alacağım.

Gündemde bir de Fikret Hakan kitabı var sanırım. Anılarınız yazılıyor.

Fikret Hakan kitabını dıştan bir göz olarak yapacaklar. Ben romanımda otobiyografik öğeler kullansam da, anılarımı yazsam da bu çok farklı bir şey olacak, daha çok belgesel bir kitap olacak. Dünya sinemasında jön olarak benim kadar film yapan insan yok. 280 küsur film yaptım. Bir de bir şeyin daha farkına varıldı, en iyi yüz Türk filminin 20-30 tanesi bana ait, baktığınız zaman görüyorsunuz. Bu da bir dünya rekoru, benim sayıma dünya sinemasında bile yakınlaşan yok. Demek ki, Türk sinemasında bir gerçek daha ortaya çıkıyor, en istikrarlı aktör benim.

En son sizi bir televizyon dizisinde, *Kurşun Yarası*'nda

izledik. Ardında da Atıf Yılmaz'la *Eğreti Gelin* filminde çalıştınız.

Atıf Hocayla yıllardır çalışmamıştık. Çok da keyifli bir çalışma oldu ustamla. Kahramanımız olan çocuğun babasıyla annesini oynadık, Müjde Ar'la. Güzel bir çalışma oldu. Şubat ayı içinde gösterime girecek sanırım. Kalitesini biliyoruz ama yine de sizler göreceksiniz, değerlendirecek olanlar sizlersiniz. Önce eleştirmenler, sonra da seyirci... Biz ne söylesek "kuzguna yavrusu" hikâyesi gibi olur. Bizce çok güzel tabii, ama sizler görün bakalım gerçekten 4 yıl sonra Atıf Yılmaz, bunca yıldan sonra bizler birlikte neyi başarabilmişiz neyi başaramamışız ortaya çıkacaktır. Hikâye çok güzel. Bence dünya sinemasında şimdiye değin işlenmemiş bir aşk öyküsü.

Siz sinemacılar kuşağının ilk güçlü oyuncularından, aktörlerindensiniz. Sinema tarihimize baktığımızda, bu anlamda bir haksızlığa uğradığınızı düşünüyor musunuz? Yıllarca jön oynadınız, fakat örneğin bir Ayhan Işık gibi star olarak görülmediniz. Ayhan Işık yıllarca sinemanın kralı olarak anıldı, sonra Yılmaz Güney'in Çirkin Kral olarak kendini kabul ettirmesi. Farklı zamanlarda bir çok jön hep sizden önde anıldı, bu sizi rahatsız etmedi mi?

Türkiye'nin çapı bu kadar. Ben kendimi sağa da sola da angaje etmediğim için, iki taraftan da itilen adam oldum. Beni Yılmaz gibi kullanamadılar, onun için de bana öfkeleri vardır fena halde. Hiçbir zaman kendimi kullandırmadım onlara, ne sağcılara ne de solculara. Ama gerçek sinema ve tiyatro severler daima benim yanımda olmuşlardır. Sinema bir insanı baş tacı ettiği zaman, o insanı yarattığı imgelemle hep öyle görmek istiyor. Başta Ayhan Işık olmak üzere, daha önce de Muzaffer Tema, Turan Seyfioğlu, çıktıkları zaman ne kimlikle çıkmışlarsa hep öyle kaldılar. Bunu yedirip başka bir formasyona geçme gücünü ve cesaretini göstermediler, buna niyetlenmediler de. Hep kendilerini tekrarlamak, aynı tipi oynamak gereğini duydular. Sanıldı ki oyunculuk budur. Fiziğine güvenirsin, ona göre senaryo yazılır ve çıkıp oynarsın. Bunun böyle olmadığını, asıl oyunculuğun başka bir şey olduğunu zaman bize gösterdi. Benim şöyle bir konumum oldu, stardım ama öyle Ayhan gibi, Zeki Müren gibi, Orhan Günşiray gibi hiçbir zaman kapı baca kırdıran cinsten bir star olmadım. Ama ben daima var oldum. Star olup da bir yere çıkıp, sonra da halkın bıkıp sırtından attığı oyunculardan olmadım. Bu tuzağa düşmedim. Benim dönemimdeki oyuncuların büyük çoğunluğu bir dönem çok büyük star oldular, ondan sonra da bazıları patır patır döküldüler. Üzülerek söylüyorum ama bir gerçektir bu. Şimdi söyleyeceklerim önemli, bunu bütün genç arkadaşlarımın bilmeli Mesut, bunun altını çizmeni isterim. İyi bisiklet sürücüsü olmak gerekir. O nedir biliyor musun? İyi bisiklet sürücüsü en önde gitmez. Daima önüne birisini alır, onun rüzgârında girer. Öndeki büyük bir çalımla geçer, alkışları toplar, ama bütün rüzgarı o yer, pedallara basarken herkesten daha fazla güç harcar. Onun rüzgârına girip arkasında giden insan, rüzgârı yemediği için gelir finalde onu pat diye

geçer. Rüzgâr kovalayacaksın. Benim varolduğum bütün dönemlerde, hep benden daha büyük starlar oldu, ama ben daima var oldum.

Bu açık sözlü sohbet için teşekkür ederim. Son olarak sormak istediğim bir şey var. Siz hep açık sözlü ve hatta sivri dilli oldunuz. İnandığınız sözünüzü, sakınmadan söylediniz. Reyting avcısı televizyon programlarında, bu nedenle üstünüze gelindi, tuzak sorular soruldu. Örneğin reytin uğruna, Yılmaz Güney'le ilgili ağzınızdan kötü sözler alıp, sizi yudum yudum harcarken kendilerini yıldızlaştırmaya çalışanlara tanık olduk. Zaman zaman yaptığınız işlerle ya da söylediklerinizle, solcu bilinmenize karşın soldan da eleştiriler aldınız. Çünkü sola karşı da sert eleştirileriniz oldu.

Ben hiçbir zaman sağcı olmadım ama hiçbir zaman Marksist de olmadım. Ben sinemada da hayatın diğer alanlarında da doğru bildiğim her türlü projede varolmaya çalıştım. İlkem bu oldu. Para pul sonra geldi. *Gerilla* da ne kadar mutlu olduysam, *Karanlıkta Uyananlar* da oynamaktan da o kadar mutlu oldum. Söylediğim şu; sol aklanmak, kendi yakın geçmişiyle hesaplaşmak zorunda. Bu hesaplaşma yaşanmadan aklanamaz. Dünya solu, sağın oyununa gelmiş ve yenilmiştir. Sol kahramanlar yarattı, sağ da, sistem de o kahramanları starlaştırdı, hatta bundan para da kazandı; sol da bunu kabullendi. Solun kahramanlara ihtiyacı olmamalı, sol felsefede kahramanlar yoktur. Benimle ilgili bütün eleştirilere yanıtım var, dileyen herkesle her platformda, televizyonların canlı yayınlarında konuşurum, tartışırım. Benim verilemeyecek hesabım yok.

Fikret Hakan şiirleri...

ATARAKSİYA'LI OLMUŞ BİRİ

Bir sığıntı gibi yaşıyorum / artık
Taş kalbimin içinde.

İnce ten, hassas duyu nerede?
Neden gömdüler kendilerini
Sevisizliğin nasırlı, bezgin vadisinde?

Ne uzun zaman
Hiçbir güvercin görülmemiş / şimdiye dek
Bu çukurun üstünde.

Bitim, böyle hazırlar kendini / önce
Kutsal dellenme hazlarını
Tükete, örseleye.

Ancak taşlaşmış umularım yeşeriyor
Sanal güvercinler vadisinde.
Derken:
Cebrail buluşmasına bir adım kala
Bir çift kanat çırpıntısı
Eşsiz bir konçerto güzelliğinde
Koyak'ın hiç umulmayan bir yerinde.

Göztepe – İstanbul, 2 Ocak 1998

PORTRE

Kendi ölüm namazını kendine kıldıran
Bir Mecusî rahibiydi / aslında.
Ateş-güneş yerine salt kendine tapardı.
Tabutluk* sefasından beyin göçüne erdi,
Beybabamız, Revan illi, Abdullah Gaffar Hoca.

Uyumsuzluk
Usumuzun dibindeki yarasa.

Göztepe – İstanbul, 9 Mart 1997

* **Tabutluk. Bak.:** Hamalın Uşakları. Fikret Hakan, Öyküler. Telos Yayınları. Joe Brico Masumdur adlı öykü.

TANIDIK YÜZLER

AHMET ARİF

Büyük bir suydu, O.

Artık neden akmadığını
Kaç kişi görebildi.

CAN YÜCEL

İçsin be.
Nice şeye katlanmak kolay mı / içmeden
Can olabildikten sonra, hele
İnsan ilişkilerinden, arkadaş kahpeliklerine.
Diyecek:
"Bak deyyusa, yakıyor ağıt çubuğunu
Ben ölmeden."

Perişanlığım ne kalem tanır ne kağıt
Benden önce ölürse.

CEMAL SÜREYA

"Bir kadını sevdim
Kendi doğrularımdan
O'nun doğrularından
Yakaladık, dosdoğrunun yalın büyüsünü."
Diyebilir misiniz?

DEMİR ÖZLÜ

Avukatlıkla yazarlık arasında
Umutsuz dolap beygiri.
Adam, tek kişilik tragedya.

Oktay Taftalı

Şiirimizin hazin sonu

Şu genç ömrümüzün önemli bir kısmını, kapitalizmin insanlığa dayattığı sayısız kötülükleri anlamaya ve anlatmaya çalışarak geçirdik. Yeri geldi, yaşadığımız şehrin sokaklarına, duvarlarına yazdık, yeri geldi meydanlarda bir çığlık olarak haykırdık, yeri geldi kalemin gücüne verdik kendimizi.

Emeğin yağmalanmasını, artı değerin sömürülmesini, sermayenin yoğunlaşma ve tekelleşmesinin sonucu olarak emperyalizmin, dünyayı cehenneme çevirişini hep birlikte yaşıyoruz. Bu oluşum süresince, ülkemize düşen paylardan kuşaklar boyu, hepimiz değişik oran ve şekillerde nasibimizi aldık.

Fakat kapitalizmin sayısız kötülüklerini teşhir etmeye çalışırken, nedense bir tanesini; en sinsi, insan tabiatına en aykırı, en tahripkâr olanını, ya atladık ya da yeterince önemsemedik: **Kitlesel üretim** (large - volume production veya massen - produktion.) Şimdi bunun üzerine biraz düşünelim bakalım.

Belki de, "kitlesel üretim" olgusuna ilişkin en büyük yanılgı, bir çoğumuzun, kapitalizmin bu kaçınılmaz verisini, yine kapitalizmden soyut, sanki onun dışında bir olguymuş gibi algılamasından kaynaklanıyordu. Çünkü kitlesel üretim artışı, ona bağlı olarak refah, "ilerleme" ve "gelişme" sonuçta, sosyalist düşüncenin de hedefleri arasında değil miydi?

Bugün sosyalizmin hedeflerinden, geçmişteki kadar yaygın biçimde söz edilmiyor. Dolayısıyla meseleyi bu bağlamda tartışmıyoruz. Ancak salt kapitalizm bağlamında, içinde yaşadığımız "zamanın ruhu"nu "kitlesel üretim"in belirlediğini iddia edebiliriz.

Avrupa'da, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başgösteren ve kısmen 80'lere kadar, kitlesel üretimi ve kitlesel tüketimi azdırarak süregelen ekonomik büyüme, bir çok insani değeri tahrip ederken, yüksek bir insani değer olarak şiir de bundan nasibini almıştı.

Bu coğrafya, kitlesel üretim ve tüketim nedeniyle çözülen insani değerlerin yerine, paranın gücüyle finanse ettiği sosyal devlet mekanizmalarını hayata geçirerek, bir ölçüde toplumsal organik yapıyı muhafaza etmeyi başarmıştır. Avrupa'nın sosyal devletleri, mahalle kültürünün yerine gençlik kurumlarını, komşuluk ilişkilerinin yerine sosyal hizmet görevlilerini, ana-baba sevgisinin yerine çocuk yuvalarını, aile dayanışmasının yerine sigorta sistemleri, "huzur evleri" vb. kurumları ikame ederek, kitlesel üretim ve tüketimin kimsesizleştirdiği insanları "yaşam destek ünitesi"yle ayakta tutmaya çalışmıştır. Bu süreç "acı" nın ve aşk'ın yok edilmesini değil, ama uyuşturulmasını, acıyı algılama biçiminin değiştirilmesini içeriyordu.

Ayrıca, makro ve mikro teknolojinin hızlı gelişimi, para-meta dolanımının yoğunlaşması gibi paralel süreçler de, insanın tinsel-duygusal niteliklerini etkisiz kılmakta önemli bir işlev görmüşlerdir. Bu sürecin bir ifadesi olarak: mağrur ve cansıkıcı bir akılcılık, bütün bir duygusal evreni küçümsemiş ve kendisini "kalb"in yerine ikame etmiştir.

Burada özetlemeye çalıştığım koşullar kapsamında, daha yıllar önce iddia ettiğim gibi, orta Avrupa'da, ikinci dünya savaşından sonra şiir, toplumsal yaşamın dışına düşüyor ve başta lirik şiir olmak üzere diğer türler de, birer birer tükeniyorlardı. Hoş bütün sanatların aziz cevheri olan lirizm (sentimantalizm değil) tükendikten sonra, geriye ne kalırdı sanki?

Son yıllar süresince dört kez ziyaret ettiğim Frankfurt kitap fuarında, her seferinde yayıncılarla uzun uzun konuştuk. Bir kere: aynen artık bizde de olduğu gibi, büyük yayınevleri Goethe, Schiller türü klasikler dışında şiir kitabı basmıyorlar. Küçük ve özel alanlarda yoğunlaşmaya çalışan yayınevlerinin şiir yayıncılığına ilişkin kaderi de bizden farklı değil.

Bugün kişi başına tüketilen kâğıt miktarını, basılan kitap ve gazete tirajlarını öne sürerek, gelişmişlik taslayan Avrupa ülkelerinde, başta Almanya, Fransa ve İngiltere olmak üzere, yaşayan şairlerin kitapları aynen bizdeki gibi bin ikibin adet basılmakta ve çok zor satılmaktadır. Öyle ki, okuma yazma oranının, gazete satışlarının tavan yaptığı İsveç'te, beşyüz adet satan bir edebiyat dergisi, iyi tiraj yakalamış demektir.

Okullarda okutulan klasikler hariç, güncel şiir söz konusu olduğunda, birçoklarının özendiği, gururlu Avrupa kültürü, bir cüceyi andırıyor. **Kitlesel üretimin ve tüketimin ayak bastığı yeri, şiir terkeder. Bunu bir 'önyargı' olarak iddia ediyorum.**

ŞİİRİMİZDE SONUN BAŞLANGICI 80'Lİ YILLAR

İlk şiirini Ağustos 1980 de yayınlayan bir vatandaş olarak, toplumsal çalkantı ve dönüşüm süreçlerinde çekilen sancıların, "sanatsal ifade" açısından büyük bir imkan içerdiğini, dile getirebilirim. Burada, kişisel gözlemi aşan sosyal – psikolojik bir hakikat üzerinde duruyoruz.

Devrim ve karşı devrim süreçleri, darbe ve zulüm aşamaları, tehdit altındaki ruhun, varoluşunu sürdürebilmek amacıyla, sanatsal soyutlamaya yönelmesine yol açıyor. Tarihte ve bir çok ülkede, bunun örneklerini görebiliyoruz. Devrim veya karşı devrim süreçlerinin yaşandığı toplumlarda, sanata yönelimin artması, sanatla uğraşan insan sayısında patlama olması, adeta bir zorunluluk halini alıyor. Çünkü bu süreçlerde çekilen acıları, hayal kırıklıklarını, beklenti ve umutları, sanat dışında ifade edebilmenin, görece yaygın biçimde paylaşabilmenin başkaca bir imkanı yoktur. Her ne kadar karşı devrim, sürecin yıkıcı yanını işaret etse de, hayat böyle...

Üzerinden çok zaman geçti, artık belki anımsamak bile istemiyoruz, ama eğer 80'lerde şiir olmasaydı, birçoklarımız kafayı kırabilirdik. (Şiire rağmen kuşağımızda, sıyıranlar, kendini türlü çeşitli meczupluğa verenler de olmadı değil.) Ancak ne yazık ki, sürecin en arızalı yıllarını, şiirin yurdunda geçirerek, kısmen sağ salim atlatanların önemli bir bölümü, şiirin yaptığı anneliğe, kötü bir evlat gibi vefasızlıkla karşılık verdiler. (Şimdi burada bir takım isimler sıralamayacağım. Ancak geçmişte, daha sonun başlangıcı görünürken, vaktinde ve yerinde birçok isimler vererek, kitlesel üretimin şiiri ve genç şairi tüketeceği konusunda uzun uzun yazmıştık. Bkz. Şiir Ahlak Estetik.)

Toplumumuz 24 Ocak'lardan sonra, dünya kapitalizmine ve onun yıkıcı tüketim süreçlerine olağanüstü bir ihtiras ve süratle uyum gösterdi. Öyleki, yurdum insanı görmemişlikte, tüketim özentiliğinde, eski demir perde ülkelerine fark bile attı.

Bu tüketici ruhun taleplerini karşılamak için, yerli ve ithal kitlesel üretim araçları devreye girerek, üçyüz milyar dolarlık bir fatura karşılığında servis yaptılar, yapıyorlar.

Artık içinde yaşadığımız zamana ve ülkemize, doymak bilmez, ahlâkta ve yıkıcılıkta sınır tanımaz bir ruh hakim. Bu yıkıcı ruh, politikadan aile yaşamına, eğitim pedagojisinden sanata kadar, adeta elle tutulur gözle görülür bir biçimde bütün yaşam alanlarımızı kapsıyor. Peki, şiir ve şair bunun dışında kalabilir miydi? Aslında, direnmek gerekiyordu, ama olmadı. 80'lerin başında cılız da olsa belli bir şiir okuru oluşmaya başlamıştı ama bu gelişme çok kısa sürdü. (Bugün artık şiir okuru yoktur. Şiirimsi metin yazanlar, kendi yazdıklarını okuyarak bin kişilik bir pazar oluşturabiliyorlar, tiraj budur.)

Şairler, hızlı tüketim sürecine uyum sağlamak ve yanıt verebilmek için öncelikle **kendi şiirlerinde kitlesel üretime yöneldiler.** Bu mesele çok vahim ve önemlidir, üstelik hemen hemen hiç tartışılmamıştır.

Kendisini şair olarak niteleyen herkes, pervasız ve sorumsuzca, dur durak bilmemecesine şiir yazmaya ve yayınlamaya başladı. **Çünkü lafta tam tersi iddia edilse bile, pratikte, şiir yazmak herkese çok kolay geldi, geliyor.**

Bu süreçte, şiirin nasıl ağır bir sanat olduğunu, nasıl sorumluluk gerektirdiğini vb. söylerken, şiiri değil, kendi yazdığı sayfalar dolusu tırı vırı metinleri yüceltmek, ne yazık ki, yaygın bir ikiyüzlülük olarak kanıksandı.

Kitlesel üretimin kaliteyi nasıl düşürdüğünü, şiiri nasıl tahrip ettiğini anlamak için, son yirmi yılda dergilerde yayınlanan binlerce şiirimsi metinden, ortamı bulandıran yüzlerce şiir kitabından, aklımızda kaç tane mısra kaldığını bir yoklayalım.

Son yirmi yılda, elinden başkaca hiçbir sanat gelmeyen, keman çalamayan, opera söyleyemeyen, resim yapamayan, heykel yontamayan, bir felsefi metin kaleme almayı hayal bile edemeyen onlarca şahsiyet, bilinmez bir ilahi sezgi sayesinde şair olduğunu keşfetti. (Bir de oyunculuk ve sinema var ki, oraya hiç girmeyelim.) Son olarak, "sekunder cahil" medya kakavanlarının da ellerinde bir tomar şiirle bu sürece eklenmesi, olaya tüy dikti. Denilebilir ki, şiir başkaca hiçbir şey olamayanların sanatı olarak, tarihindeki en büyük darbeyi yurdum insanından yemiştir.

Şiirin hakikatte ne olduğunun anlaşılmaması, bu konudaki sabırsızlık ve kitlesel üretim hızına yetişme telaşı, onun sadece bir ikbal kapısı olabileceği yanılsamasına yol açtı. Budala kişilik, şiirin kendisinden önce, ona sunacağı ikbali önemsemeseydi, son yirmi yılda yazılan binlerce şiirden, bugün aklımızda onlarca dize kalabilirdi. Hoş o zaman binlerce şiirlik bir enflasyon da yaşanmazdı ya, neyse artık, olan oldu bir kere.

Bugün 80 kuşağı olarak adlandırılan çevrelere, sonraki kuşakların yönelttiği eleştirilerde, özellikle "ikbal" meselesinin atlanması dikkat çekicidir. Çünkü sonraki kuşaklarda da şiiri ikbal kapısı olarak görmek eğilimi ağır basıyor. Şiir ve edebiyat üzerinden reklam dünyasına, medya ortamlarına sızma yapan, kapitalist ahlâka angaje bazı kişilikler bu eğilimin artmasına çanak tutular.

80'den sonra birbirini eleştiren kuşaklar, şiirin anneliğini istismar etmek bakımından suça ortak olmakta bir sakınca görmüyorlar. Ödüllere, jürilere koşarken, boyalı holding dergilerinde şekil yaparken, zımni bir anlaşma içerisindeler. Bu facianın sosyolojisini yapan, eleştiriyi buralarda yoğunlaştıranlar ise yok denecek kadar az.

Birbirlerini ve şiirlerini eleştirirken: "imge mi sözcük mü, lirik mi gudik mi önemlidir", gibisinden, naylon ikilemler türeterek tartışan çevrelerin ortak tutkusu, şiir sayesinde önemli olabilmektir, hepsi bu.

Dar bir çevre içerisinde, kendini çok önemli saymak, tavır ve eğilimleriyle kendi öneminin sürekli altını çizmek, kapitalistleşme sürecinde, birey olmak adına ortaya çıkan bir olgu. Bu ülke 80'lerden önce böylesi bir kişilik algısına sahip değildi. Artık iş yerlerinde, takım çalışması içinde, medyada, kapitalist ruhun at koşturduğu her yerde, her gün, "ben önemliyim" manyaklığına rastlamıyor muyuz? Karnı ağırır gibi bir yüz ifadesiyle genzinden konuşan, boynunu isteksizlik ve memnuniyetsizlikle yana eğerek salınan, boş ama yukardan bakarak, kendi önemine vurgu yapan, sevgisiz, kaypak, alaycı ve namert kişilik...

İşte kapitalist ruhun şairi de, artık böylesine önemli ve vazgeçilmez olduğu kanaatiyle, karşılığı olmayan bir aynada boy gösteriyor. Şiir dergisinin beşyüz, şiir kitabının bin sattığı bir memlekette bizzat bu faciadan sorumlu olan şairin, bir de üstüne üstlük kendisine önem atfetmesi, takdire şayandır!

Doğu geleneğinin, mert, vakur ve babayiğit şairi, o görkemli söylemlerin, ak saçlı, yüce yani alçak gönüllü bilgesi, o Nazım'ların, Necip Fazıl'ların, Ahmed Arif'lerin soyu tükendi gitti...

Bizim geleneğimizde kendisini uluorta, şair diye adlandırabilmek her dönem ve her kuşak için geçerli, derin bir hafiflik duygusunu yansıtagelmişti. Ama artık, kendisinin önemli olduğuna inanan ve pervazısca "ben" diye konuşabilen bir şair güruhu ile karşı karşıyayız. Burada, ortamı hemen terkederek mahalle kahvesine sığınmak veya hızla Eminönü meydanındaki insanların arasına karışmak yapılacak en doğru iştir.

Yeri gelmişken: Alçak gönüllülüğü "alçaklık" olarak tanımlayan "image maker" abilerin de, kapitalist ruhun ve onun değerlerinin kutsanmasına fiili katkıda bulunduklarını belirtelim.

Bu şair tipi kapitalizmin ve onun yoz ahlâkının bir "produkt"udur. Üstelik bu batılı "produkt" sol'dan islâmcılığa kadar, her renk ve şekil içinde de yer alabiliyor. Kapitalist ahlaklı şairin, bizzat kendi elleriyle tahrip ettiği şiir karşısında, sanki hiç haberi yokmuş, şiiri şairin dışında başkaları tahrip etmiş gibi, pervasızca sağına soluna bakınması da, pek gülünç doğrusu. Bu anlamda, hâlâ şiirin bekasını düşünen ve aksi fikirde olan mert bir kişilik varsa, ayağa kalkıp, özeleştiri yapma vakti de gelmiştir hani... nerede hata yaptık?

"Kitlesel üretim belası" ve onun ahlâkı, görkemli patlamalar, yarılmalar yapan romanda da, aynı sonuçlara yol açacaktır. Sonra ortalıkta bu durumdan yakınan, ama ahlâki olarak hiçbir kaygı ve sorumluluk üstlenmeyen artist romancılarla karşılaşacağız, eli kulağındadır, aha benden söylemesi.

otaftali@hotmail.com

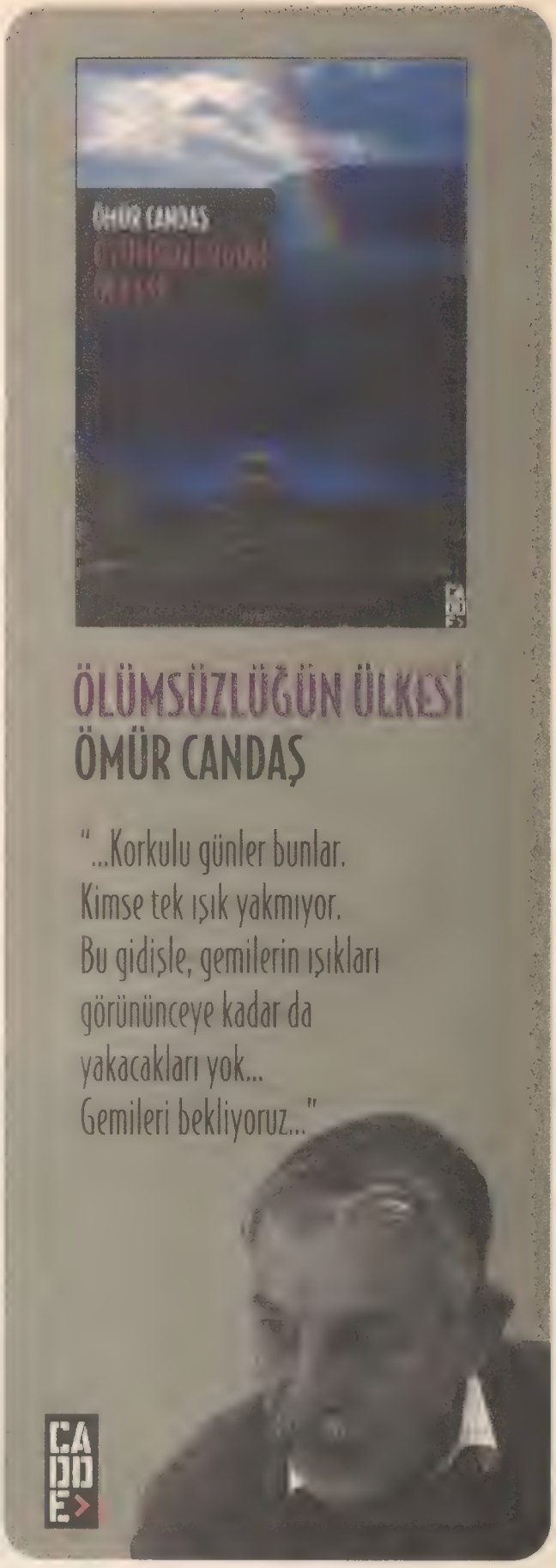

KAÇAK
ANLATI

küçük İskender dandy

evdeki eşyalara isim vermemle başladı herşey; onlara bir de nüfus kâğıdı çıkarttım ince merminden: ilk oğlum Pire, bütün insanlık dramını reddederek örgütlü müdahale için kediye sığındı; duvarların arkasında kurulan imparatorlukların sohbetlerinde düşen seviyeyi ödüllendirmekten yana tavır koyan kızım Duş, tarkovski'nin herhangi bir filminin jeneriğinde harf olarak görünmek amacıyla kaçtığı gece, titrek sıcak şaraplarının içildiği üçgen prizma kadehlerin iç çeperlerine kaymamak için tutunan zencefil taneciklerinin bir araba kapısına sıkışan parmaklarını düşünerek ağlamayı elbette ben de ilke edindim; ancak, ortak lisanların yıprattığı yerküre sürprizlerinden sağladığı manevi çıkarlarla gerçek bir 'dandy' olmayı becerebilmiş, eski aşk ortaklarımdan sayılabilecek, -belli kriterler haricinde kimyadan uzak- çelimsiz gölgem, karmaşık bir metni yorumlamaktan aciz bulunduğunu itiraf etmek zorundaydı; vakti gelmişti; puslu işaretlerle sefaleti tanımlama ya da yaratılmış bir intiharı paylaşabilme cesareti. beni korkutan büydu.

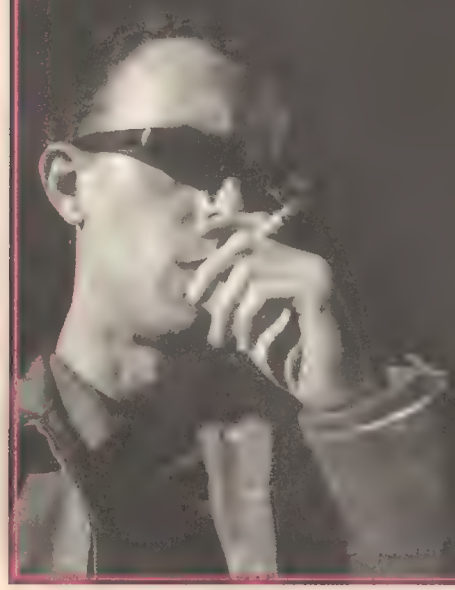

okuryazar birinin asla gerçek bir arkadaşı olmaz; hele bir de uyarıcı ilaçlarla ayakta kalmanın dayattığı video görüntülerini, günlük ekonomi haberlerini, eziklik erdemi ve eziklik patlamasını, çaresizliğin giderilmesini herhangi bir çarenin tahakkümünde arayışın ruhsal eziyeti o kişiyi uzlaştırıcıdan çok uzaklaştırıcı konumuna taşıyorsa.. aç kalmamak için g.tünü s... sendromuna kadar indirilmiş bir kalabalığın içinde alıngan ve zorsa; okuryazar birinin asla gerçek bir arkadaşı olmaz: örneğin 'dandy'. onun yüzde ellisi tozdu.

şahane kent tasvirlerine gülmeyi unuttum bile; klasik roman açılışlarında olayların gidişatını ilerde değiştirmeye hazır kahramanların belirgin özelliklerini listeleyen entelektüel zorba parazitleri.. unuttum.. keyifli bir narkozun göbeğinde, ölü dokularımın tamamlayabileceği büyülerin izindeyim artık. istanbul, ışıklarını söndürdü. radyo oyunları için hepsinden önce bir radyoya ihtiyacımız var. 'dandy' diyor.

sevgilim, senin gözlerinin rengi katarakt.

üzgün çocukların kurdukları müzik grupları dağılmadan önce, cep telefonuma gönderdiğin mesajı paylaşmak istedim evdeki eşyalarla: "öyle bir bahane öne sür ki kabuklarım soyulsun!"

bozguna uğramanın en hijyenik yanı, hastalıklı tarafların aslında güvenilmesi şart ipuçları olduğunun farkına varılması diye geçiştirilebilir; fiziksel yanılgıların cinayeti muhatap kabullendiği bir yüzyılın dağılmış kolonisi, deniz; belirli simgeler aracılığıyla tanımlayabiliyoruz birbirimizi; hepimizin birer 'dandy'si var kıyıda köşede. hepimizin gizli bir kürtajı.

yabani hassasiyeti hatırlamamalı: kaçak olanla kucaklaşmalı; körpeliğini kaybetmiş hasretlerden ve ümitlerden arınıp tuhaflıklara bulaşmalı: amorf'un beklentilerini cevaplayabilmek için evdeki eşyalara isim vermemle başladı herşey; 'dandy'nin gidişi hepimizi üzdü, susturdu, büktü. biliyorum. onun çok borcu vardı; borçlarıyla ve sevgilim'le gitmesi, tarkovski'ye malzeme oldu. evimdeki diğer eşyalara Egzama ismini verdim. Egzama I, Egzama II, Egzama III ve benzeri. hiçbir şey anlatmak taraftarı da değildim; eşyaları gazetelerini okurken kendime yeni bir burç edinip banyoya girdim: yeni bir burç sahibi bedenimi fazla sıcak bir suyla yıkayıp tövbe ettim. bir daha 'dandy' mi, iki olsun.

Ilgaz Eti

Alternatif Nobel Ödülleri

Amerika'nın ünlü Harvard Üniversitesi alışılmışın dışında bir dizi Nobel ödülü veriyor. Ig-Nobel Ödülleri adıyla verilen ödüller verilen dallar itibariyle bilinen Nobel ödülleriyle aynı. Tek fark uygulanan kriterlerde. Harvard Üniversitesi ödüllerinin adı İngilizce 'ignoble' sözcüğünden geliyor. Türkçe'de yaklaşık olarak 'bayağı' şeklinde ifade edilebilir. Ödüller 'ilk anda insanı güldüren, ama sonra düşündüren' bilim adamlarına veriliyor. Ig-Nobel ödülleri 14 yıldır verilmekte ve Sanders Tiyatrosunda yapılan ödül töreni Oscar törenleriyle boy ölçüşebilecek düzeyde.

Birkaç örnek vermek gerekirse, bu yılkı Ig-Nobel barış ödülü Japon Daisuke İnoue'ye verildi. Karaoke sistemini icat ettiği ve böylece insanların birbirlerine katlanmaları konusunda yeni bir yol açtığı için. Biyoloji dalında ise ödülü ringa balıklarının kendi aralarında arkalarından çıkan gazlar yoluyla iletişim kurduklarını kanıtlayan bir grup bilim adamına verildi. İşte bu yılki Ig-Nobel Ödülleri:

Biyoloji:
Gaz Çıkaran Ringalar

Uluslararası bir grup araştırmacı ringa balıklarının çıkardıkları gaz sesleriyle iletişim kurduklarını kanıtladı. Balıklar gaz çıkarırken çıkardıkları sesler aracılığıyla anlaşıyor.

Tıp:
Ölümcül Country Müziği

Acı ama gerçek: Country müzik intihar oranlarını yükseltiyor. Genellikle melankolik olan ve alkol sorunlarından, aile dramlarından ve genel bir özlemden söz eden şarkılar belli ki insanların ruhsal durumlarını çökertiyor. Yapılan bir çalışma eğlence yerlerinde, radyolarda çoğunlukla Country müzik çalınan bölgelerde intihar oranlarının oldukça yüksek olduğunu kanıtladı. Ve bu ekonomik ya da ailevi koşullardan, silahların üretilmesi ve kullanımasından bağımsız.

Barış:
Herkes İçin Karaoke

Karaokenin bulunduğu yerde olanlar hoşgörülü olmak zorunda. İnsanların karaokedeki performansları çoğunlukla o kadar berbat ki, dinleyenleri çileden çıkarabilir. Bu türden karaoke akşamlarında insanlar çevrelerindeki insanlara karşı daha hoşgörülü davranmayı öğrendikleri için Japon mucit Ig-Nobel Barış Ödülünü kazandı.

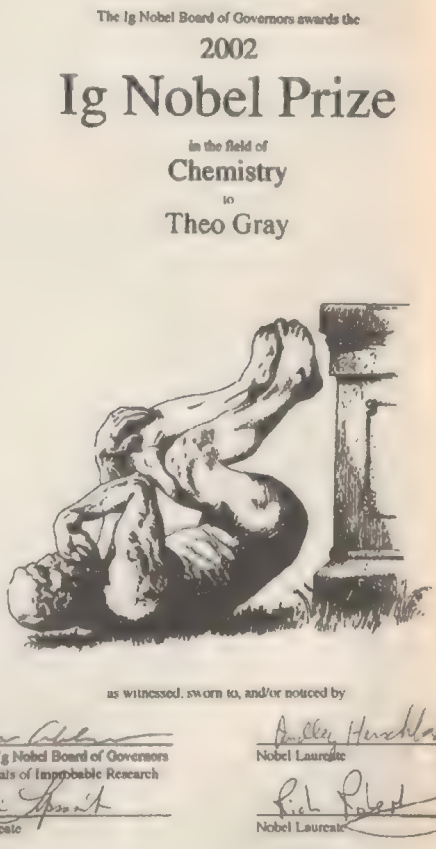
The Ig Nobel Board of Governors awards the

2002

Ig Nobel Prize

in the field of

Chemistry

to

Theo Gray

as witnessed, sworn to, and/or noticed by

Chairman, Ig Nobel Board of Governors
Editor, Annals of Improbable Research

Nobel Laureate

Nobel Laureate

Nobel Laureate

Ekonomi:
Vatikan'ın Tasarruf Önlemleri

Son zamanlarda Vatikan eskisinden daha kurnaz bir görüntü çiziyor. İbadet ve ayin masraflarını kısıyor. Bir çok işini e-mail yoluyla hallediyor. Bunun içinde Hindistan'dan e-mail yoluyla alınan papazlık hizmetleri de var. Çünkü orada daha ucuz.

Kimya:
Coca Cola'nın Yuppi-Suyu

İngiltere'deki Coca Cola'cılar son derece yaratıcı bir fikir buldular. Musluk suyunu kutulara dolduruyorlar ve bunu genç ve başarılı işletmeler için canlandırıcı bir içecek olarak sunuyorlar.
Buradaki en önemli noktanın çok özel bir 'arıtma süreci' olduğunu söylüyorlar. Gerçi çok fazla Brom elementi içerdiği için Coca Cola bu ürününü piyasadan çekmek zorunda kaldı, ama yine de bu yaratıcı fikir için Ig.Nobel ödülünü kazanmayı hak ettiler.

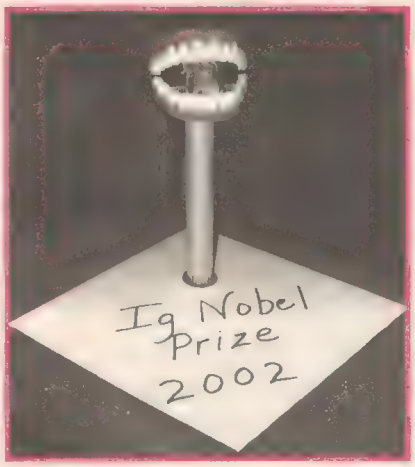

Edebiyat:
Çıplaklığın Tarihi

Ödülü bu konuda bulunabilecek bütün dokümanları içeren bir çıplaklar kütüphanesi kurmayı başarmış olan bir Çıplaklar derneğine verildi.

Fizik:
Hula-Hoop Dinamiği

Birkaç kuşağı büyülemiş olan bir fenomen. Hula-Hoop çemberleri. Amerikalı ve Kanadalı bilim adamlarından oluşan bir grup araştırmacı bu çemberin dinamiğini incelediklerinde ilginç sonuçlara vardılar. Çabalarının semeresi: Ig-Nobel Ödülü.

Sağlık:
5 Saniye Kuralı

Bütün reçelli ekmek düşkünlerine iyi bir haber. Araştırmacılar yere düşen bir reçelli ekmeği tekrar alıp yemenin kesinlikle zararsız olduğunu saptadılar, ancak yerde 5 saniyeden uzun kalmamak şartıyla. Bu araştırmanın fikir babası aslında Cengiz Han. Cengiz Han da bir yiyeceğin yerde bozulmadan ne kadar kalabileceğini araştırmıştı. Ama o zamanlar standartlar başkaydı. Cengiz Han yiyecekleri yaklaşık 12 saat yerde bırakıyor ve sonrada yiyordu.

Teknik:
Keli Tarayarak Kapatma Yöntemi

Orlando'lu bir adam kendi yönteminin patentini aldı. Kalan saçları üç yönden kel bölgenin üzerine doğru taramak suretiyle kellik tamamen kapatılabiliyor. Bunun karşılığı da Ig-Nobel Teknik Ödülü.

Psikoloji:
Goril-Adam

İki Amerikalı insanların bir şeye ya da konuya tümüyle konsantre olduklarında çevrelerindeki her şeyi unuttuklarını saptadılar. Denekler yanlarından goril kostümü giymiş dev gibi bir adamın geçtiğini bile fark etmediler.

"Overdose Türkiye"

Türkiye'nin uyuşturucuyla ilişkisi, genellikle hep 'dolaylı' bir ilişki olarak konu edildi: 1970'lerde haşhaş ekiminin yasaklanması ve uluslararası eroin ticaretinin önemli bir transit yolu olması dolayısıyla. Peki, 1930'ların ortasında İstanbul'da eroin üreten üç fabrika bulunduğunu, bu işletmelerin yönetim kurullarında dönemin saygın isimlerinin yer aldığını, Türkiye'nin o döneme bu fabrikalar nedeniyle büyük bir uluslararası baskıya maruz kaldığını, biliyor muydunuz?
Türkiye, uluslararası eroin piyasasının üretim, kullanım, dağıtım döngüsünde kilit bir ülke. Eroin, Türkiye'nin ekonomik, toplumsal ve siyasal 'düzenini' anlamak için hesaba katılması gereken bir faktör.

Gazeteci Cengiz Erdinç ile yeni çıkan kitabı "Overdose Türkiye" üzerine konuştuk. Kitap Türkiye'de eroin olayını bütün boyutlarıyla ele alıyor: Üretim yapısı, kaçakçılık 'sektörü', polisiye ilişkiler, tıbbi etkiler ve sorunlar, toplumsal ortam ve alt-kültür...

Aslan Özdemir

Böyle bir kitap yazma fikri nereden çıktı?
Gazeteci olarak, işin kaçakçılık boyutu 1992 yılından beri ilgimi çekiyordu. Ancak bağımlılık konusu, 1996 yılında arka arkaya gelen ölümleri araştırırken dikkatimi çekti. Ölümlerde bir tuhaflık vardı. Genellikle "altın vuruş"yani intihar olarak değerlendiriliyordu, ancak böyle olmadığını, başka faktörlerin ölümlerde rol oynadığını söyleyenler de vardı. Bu soru işaretiyle başladım. Bunları bir kitaba dönüştürmeye 2002 yılı başında karar verdim.

Sürprizlerden söz ediyorsunuz?
Evet, gazeteci olarak bildiğiniz her şeyin aslında öyle olmadığını görmek çok şaşırtıcı. O kadar çok önyargı ve yanlış bilinen şey var ki. Mesela eroin çok nadiren beyazdır, mesela aşırı doz ölümler birbirini izler, mesela "altın vuruş" aslında çok nadir görülen bir şeydir ve ölümlerin asıl nedeni piyasadaki altüst oluştur.

Neden ölümler birbirini izliyor?
Bu birkaç yıl arayla ve defalarca karşı karşıya kaldığımız bir vaka. Kamuoyuna yansıyan, gazete sayfalarını günlerce meşgul eden ölüm vakalarından sonra, bunu başka ölümler de izliyor. Bunun için pek çok teori var ancak yapılmış araştırmalar da var. Öncelikle ölümlerle polisin sokak kullanıcılarına yönelik yakalamaları arasında bir paralellik var. Kabaca şu söylenebilir, kamuoyunda aşırı dozdan ölüm olayı piyasanın allak bullak olmasına, mesela torbacıların ortadan kaybolmasına, fiyatların artmasına, bazen fiyatlar aynı kalsa da saflık oranının çok hızlı biçimde değişmesine neden oluyor. Cankiler bu işi deneme yanılma yoluyla sürdürdükleri için, ölümler de kaçınılmaz hale geliyor.

Eroinin Türkiye'deki geçmişi nereye kadar gidiyor?
Şaşırtıcı olan tarihlerden biri de bu. Osmanlı İmparatorluğu büyük bir afyon üreticisi. Bu Cumhuriyet döneminde de devam ediyor. Ancak Cumhuriyetten sonra üç büyük fabrika İstanbul'da afyon türevleri ve eroin üretmeye başlıyor. Bu üretim Avrupa ve ABD'ye kaçak olarak gönderiliyor ve büyük bir uluslararası soruna dönüşüyor. Fabrikaların yönetiminde ve kaçakçılığı destekleyenler arasında dönemin ileri gelen politikacıları var.

Kimler var?
Hasan Saka, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olduğu sırada Kuzguncuk'taki Sico adlı fabrikanın da yönetim kurulu başkanı. Şükrü Kaya'nın "kaçakçılarla" ilişkisi Paris'te bile konuşulur hale geliyor. Bunun dışında CHP'nin ileri gelenlerinden önemli isimler doğrudan kaçakçılığa karışıyorlar. Ayrıca Yunus Nadi de, 1931 yılında kaçakçılığın önemli isimlerinden biri olan Taranto'ların satın aldığı Kuzguncukta ki devlet tekeli olması öngörülen fabrikanın başına geçmeye hazırlanıyor.

Bu nasıl bir uluslararası soruna neden olabiliyor?
Türkiye'deki kaçakçıların ilişkileri Avrupa'ya ve ABD'ye, Yahudi mafyasına, Meyer Lansky ve Lucky Luciano gibi gangsterlere uzanıyor. Dünyanın en ünlü afyon kaçakçılarından biri olan Eliopulos kardeşler ünlü Levantenler Whittal'larla birlikte İzmir'de bir fabrika kurmaya çalışıyor mesela. Ancak ABD'de senatör La Guardia'nın "boykot" çağrısı ve Alesia isimli gemide İstanbul'dan gönderilen morfinin yakalanması Türkiye aleyhine büyük bir kampanyaya neden oluyor. Giderek Avrupa'da da Türk malları boykot edilir hale geliyor. Çünkü Türkiye'yi Lahey ve Cenevre anlaşmalarını imzalamadıkları için "uyuşturucuyu" himaye etmekle suçluyorlar.

Peki nasıl kapatılıyor?
ABD Elçisi ve Kahire'nin polis müdürü Russel Paşa'nın girişimleriyle. Mısır'da Türkiye'den gelen afyon, morfin ve eroin yüzünden korkunç bir toplumsal sorun yaşanıyor. Sokaklar eroinden ölenlerin cesetleriyle doluyor nerdeyse. Ve Russel Paşa kaçakçılığın izini sürüp İstanbul'daki fabrikalara, fabrikalardaki Belçikalı girişimcilere ulaşan isim. Ardından ABD elçisi olan
Sherril, Mustafa Kemal ile yakın bir ilişki kuruyor. Bu da "kaçakçılık lobisinin" hareket alanını değiştiriyor. Mustafa Kemal'in direktiflerine bile direniyorlar, ancak 1933 yılında tüm dirençlere rağmen fabrikalar kesin olarak kapatılıyor.

Eroin bağımlılığı bu gün ne seviyede?
Tam bir araştırmaya dayanmak zor. Ancak çok yaygın olduğunu gösteren ölçütler var. Şöyleki; Adli Tıp Kurumu'nun kesin verileri 1990-2000 yılları arasında sadece İstanbul'da ve sadece eroinden yılda ortalama 70 kişinin öldüğünü gösteriyor. Bu en iyimser hesapla bile 70 bin civarında bağımlı olduğunu gösterir. Ayrıca bağımlılığı belirleyen başka faktörler de var.
Özellikle Afganistan'da afyon üretimi arttıkça, bu izleyen bir etkiyle komşu ülkelerde ve kaçakçılık trafiği üzerinde yer alan ülkelerde ciddi bir bağımlılık artışını da beraber getiriyor.

Neden?
Çünkü bu çok kârlı bir ticaret ama zannedildiği gibi nakit paralarla yürütülmüyor. Büyük çaplı ticarette kredi mekanizmaları önemli. Genellikle hisseli olarak kaçakçılık yapılıyor. Ve büyük ölçüde para kazanmak için bir risk alıyorsanız, bütün kaynaklarınızı buna yatırıyorsunuz. Bu şu anlama geliyor, Afganistan, Türkmenistan ya da İran üzerinden Türkiye'ye baz morfin ya da eroin getiren bir kaçakçı bunu dönüştürmek, paketlemek ve Avrupa'ya kaçırmak için bir organizasyona girişiyor. Kimyager, taşıyıcı, presçi, paketçi gibi unsurlara nakit para yerine "hisse" veriyor. İç piyasada eroinin, dolayısıyla kullanımın artışı da buradan besleniyor. Araştırmalar, özellikle narkotik ticaret arttıkça, iç piyasaya giren malın da arttığını gösteriyor. Türkiye'de bir yılda yakalanan eroin miktarını, altı ya da yedi ile çarpmayı beceren herkes, bu topraklardan bir yılda geçen malın miktarını iyimser bir rakamla da olsa hesaplayabilir. Bunun en az onda birinin de yurt içinde kaldığını hesaplarsanız, iç piyasadaki bağımlılık konusunda bir fikre varabilirsiniz.

Eşyaların Hayatımızdaki Yeri

Aslan Özdemir

KAÇAK ÖYKÜ

Güzeldi, değdiği her şeyi kendine âşık ediyordu. Prenseslerin zerafetini taşıyordu üstünde, endamı heykeller kadar kusursuzdu. Herkesçe seviliyor, bir kişiyi seviyordu. Üzüntüsü vardı; aynalara bakamıyor, aynalarda görünmüyordu. Kadın kördü, güzelliğini göremiyordu.

Özel tasarlanmış eşyaları ile küçük bir evi, büyük bir mutfağı vardı. Evin içi, kadının kullanımına uygun olarak tasarlanmıştı. Kadın anlatmış, sevdiği adam çizmişti. Adam mimardı, kızın evini tasarlamak için gelmişti. Bu iş buluşması yeni bir aşkı kurgulamış, mutluluğun resmini dizayn etmişti. Kadın, adamı sevmiş, adam tarafından da karşılıksız bırakılmamıştı, bu ihtiras. Adam tasarladığı evin yeni üyesi olmuş, narin kadının dünyasına ışık olmaktan, renk katmaktan büyük bir haz almıştı. Kadın, evler tasarlayıp adama anlatıyor, adam da kadının hayallerini satıyordu. Adam işe gidiyor, kadın onun dönmesini bekliyordu. Projeler üzerinde sevişip, çizimler arasında günlerini geçiriyorlardı. Olağan konuşmalardı fısıldanan aşk sözcükleri. Soluk soluğa kalan erotik gölgeler, eşyaların üzerinde estetik bir görünüm kazanıyordu. Yaşanan tatlı ve kıskanılası bir ilişkiydi. Kıskananı çoktu!

Adamın yokluğunda, kadın eşyalara dokunarak, tutunarak yaşamını kolaylaştırıyordu. Bu dokunuşlar eşyaları mutlu kılıyor, özellikle de mutfaktaki eşyalar bu temaslardan son derece keyif alıyordu. Adamın evdeyken, kadına hiçbir ev işini yaptırmaması mutfak sakinlerini çok üzüyordu. Adamın onlara dokunuşu rahatsız ediyor, bunaltıyor hatta çıldırtıyordu. Küçük bir gerilim mutfağa hakim oluyor, metal eşyalar tarafından gizlice bir intikamın yemini ediliyordu. Oysa kadın mutfağa her girişinde, eşyaları sevinçli bir telaş sarıyor, heyecan fırtınası, mutluluk dalgası tüm mutfağı etkisi altına alıyordu. Eşyalar bir şangırtı, bir patırtı çıkartıyor, çıkan ses bir senfoni oluşturuyordu. Çatal bıçak takımı birbirini kesiyor, bardaklar mutfak tezgahından kendini aşağı bırakıp kırılıyor, porselen tabaklar birbirine sürtünüyor ki kadın tarafından fark edilsin. Fark edilince düzeltiliyorlar, elleniyorlar, okşanıyorlardı çünkü... Kadın titizlikle, kırılanı topluyor, devrileni düzeltiyordu. Ah bir de, kırılan parçaların kadının elini kesip kanatması yok muydu... Bu kanamalı dokunuşlar, diğer eşyaları kıskandıracak özellikte bir zevk veriyordu cam bardaklara. Halbuki bu kadının onlara son dokunuşu oluyor, hepsi çöp kovasının yolunu tutuyordu. Ama olsun, kadın onlara dokunmuştu ya!

Kadına giydiği her şeyi çok yakıştırıyorlar, ama en çok da mutfak önlüğüyle seksi buluyorlardı onu. Fakat kadının adamı öpmesi, sevmesi, özlemesi, işte bütün bunlar eşyaların canını sıkıyordu. Hoşlarına gitmiyordu ikisinin başbaşa konuşmaları. Adam iyi hoştu ama kafası boştu, kadının layığı olamazdı! Böyle konuşuyorlardı aralarında. Bu yüzden günler aşkla, kıskançlıkla, nefretle, kinle, şiddet dolu yeminlerle geçip gidiyordu.

Adam işe gitmişti, kadın dönmesini bekliyordu. Gün akşam olduğunda kapı çaldı, gelen adamdı. Yorgundu, günü sevgilisiz geçirmekten bitkindi. Kadını az görmekten şikayetçiydi. İki sevgili sarmaş dolaş olup yokluklarını, kaybettikleri zamanı giderdiler üçlü koltukta. Ama koltuğun bir tarafı kızı ağırlamaktan memnunken diğer tarafı hayata küsen gözlerle bakıyordu sanki.

Kadın yorgun gelen sevgilisine kendi eliyle çay hazırlamaya, adamın ısrarlarına rağmen kararlıydı. Mutfağa geçip ocağın altını yaktı. Çaydanlık kadına zaten aşıktı, iyi bir çay olması için en yüksek ısıya kadar kaynattı içindeki suyu. Biraz sonra çay tepsiyle birlikte salona döndü. Tepsi kadının elinde gururluydu sehpaya konurken. Kadın çaydanlığın sapını tutunca, heyecandan çaydanlıktan buharlar çıkıyordu. Süzgeç kadının parmakları arasında sevinç çığlıkları atıyordu. Süzgeçte buharlaşan dem yukarıya çıkıp kadının yüzüyle buluşuyordu. Kadının avuç içini öpmeye doyamıyordu çaydanlığın sapı, adama çay koyulurken. Şekerliğin kapağı tutulmaktan mesut, şekerler ise tatlı bir nem bırakıyordu kendisini saran parmaklara. Kaşık coşkuluydu kadının parmak uçlarında sıcak çayla buluştuğunda. Bu öyle bir sevinçti ki, tatlı bir musiki bırakıyordu cam bardağa değdikçe. Şeker deme karışmaktan mest oluyordu, az önce kendisini tutan kadının ellerini düşünüp. Çay bardağı oyuna girecek futbolcu heyecanıyla sehpada bekliyordu, biraz sonra kadının dudaklarıyla buluşup öpüşecekti. Kadın çayı içti. Sıcacık çay kadının damağıyla buluşmaktan sarhoşken, cam bardak hala kadının dudaklarını öpüyordu.

Adam, kadının saçlarını okşamayı bırakıp, kendisine doldurulan çayı karıştırmak için kaşığa uzandı. Kaşık adam tarfından ellenmektense sehpadan halıya düşmeyi tercih etti. Yine de adamın onu yerden alıp sehpaya bırakmasına engel olamadı. Yeni bir kaşık almak için mutfağa doğru giderken adam, çay kaşığı arkasından kıskanç bir âşık gibi mağrur bakıyordu. Öfkeyle hazırlanmış bir planın düğmelerine de basılmış oluyordu.

Çay kaşığı almak için mutfak çekmecelerinden birini açtı adam. Pusuya yatmış testere ağızlı, kıskanç bir bıçak, sallanan çekmece sayesinde adamın sağ elinin işaret parmağına hatırı sayılır bir kesik attı. Bıçak bu şık hamleyle arkadaşları arasında takdir görürken, keskin ağzındaki kırmızı kanı, çekmece kapanırken oluşan sarsıntı sayesinde diğer metallere de yalattı.

Adam acı dolu bir sesle salona, kadına doğru koştu. Mutfakta intikamı alınmış bir zaferin çığlıkları atılırken kadın en tatlı öpücüklerle adamın kesik parmağını tedavi ediyor ve sarıyordu. Öpüp okşadıkça da acısını hafifletiyordu.

Zafer sarhoşluğu içindeki eşyalar bu kıskanılası manzarayı fark etmedi ama duvardaki boy aynası tüm ayrıntıları görüyordu. Ayna hep büyük keyifle yansıtıyordu zaten bu ikiliyi. Adam, kadınla birlikte aynanın karşısına geçip kadının aynadaki güzelliğini anlatıyordu. Bu da aynanın hoşuna gidiyordu ve mecburen adamla da dosttu.

Kadın çok güzeldi, değdiği, dokunduğu, göründüğü herşeyi kendine âşık ediyordu...

aslanozdemir@leman.com.tr

KAÇAK DOSYA

Kürşad Oğuz

Edebiyat'ın "dişi" Picasso'su

Colette

50 yıl önce Azra Erhat tarafından "Cicim" adıyla Türkçe'ye kazandırılan Fransız yazar Colette'in "Cheri" adlı kitabı, Vivet Kanetti tarafından yeniden çevrildi. Kanetti'nin "Caniko" adını verdiği kitap Cadde Yayınları'ndan çıktı. Colette, yaşadığı dönemin (1873-1954) en ünlü kadınları arasında gösterilmiş, yarattığı skandallar kadar üstün nitelikli kitapları da konuşulmuştu...

Edebiyat'ın "dişi" Picasso'su Colette

Aralarında Catherine Deneuve'ün de bulunduğu kalabalık bir grup Fransız kadını 3 Ağustos 2003 tarihinde, "İlk tokatta terkedin" naralarıyla önceden planlanan meydana doğru yürüyorlardı. Kadınlar, bir ara yolu İstanbul'a da düşen, "Le vent nous portera" (Rüzgâr bizi götürecek) şarkısıyla ünlenmiş Noir Desir grubunun solisti Bertrand Cantat'yı, sevgilisi, sinema sanatçısı Marie Trintignant'ı döverek öldürmekle suçluyor ve kadına yönelik şiddeti lanetliyorlardı. Bu gösteri için seçilen yer manidardı: "Colette Meydanı."

Haberin Türk basınında yer aldığı günlerde pekçok kişi böyle bir meydanın varlığından ilk kez haberdar olmuş, onu bırakın, Colette'in adını ilk kez duymuştu. Oysa Colette sadece Fransız değil, dünya kadını için bir "uyanış"ın, "direniş"in sembolüydü. Güçlüydü; 100 yıl önce hayatını dilediği gibi sürdürecek, yapmadığını bırakmayacak, kalıplara teslim olmayacak kadar cesurdu. Bazı usta yazarlarca "çağının en iyisi" diye nitelenecek bir edebi kabiliyeti vardı. Ve bu kabiliyet ona, kilisenin yok saymasına rağmen bir devlet nişanı verilmesini sağlamıştı. Marie Trintignant'ın yediği tokadı o erkeklere atmıştı. Tesadüf bu ya, 2 Ağustos'ta ölen Trintignant da tam o günlerde Colette'i anlatan bir filmde onu canlandırmak için setleri arşınlıyordu. Bu filmi şimdi baştan biz çekelim.

Mutlu bir taşra çocukluğu

. İşte bir tesadüf daha! Colette, benden tam 100 yıl önce, 28 Ocak 1873'te Fransız taşrası Burgonya'daki Saint-Saveur'de doğdu. Kova burcu kadınından çok kova burcu erkeğine uyan özellikler sergilediğini şimdiden söyleyebiliriz.

Aslında adı Sidonie-Gabrielle'di. Colette, annesinin ikinci eşi olan babasının soyadıydı. Baba, bir bacağını kaybettiği Fransız ordusundan terhis edilmiş, vergi tahsildarlığı yapıyordu. Ama Colette'ten bahsetmek demek, aslında herşeyden önce "Sido" lâkaplı Adele-Eugenie-Sidonie Landoy adlı annesinden bahsetmek demekti. Taşralı ruhunu hep koruyan anne, Colette'e hayatı boyunca muhafaza edeceği özgürlük tadını vermişti. Biraz önce de bahsettiğimiz gibi, Sido ikinci evliliğini beraber Burgonya'da yaşayacakları sevgilisi Jules-Joseph Colette'le yaptı.

Colette, daha sonra eserlerine yansıyacak doğa ve hayvan figürlerinin bizzat içinde yaşamıştı. Onu 12 yaşında, sabahın beşinde, Saint-Saveur Vadisi'nde şarkılar mırıldanarak gezerken bulabilirdiniz. Çok seven ailesi sayesinde mutlu bir çocukluk geçiren Colette, okuma zevkini de, oyun zevkini de, hayvan sevgisini de o dönemde tadar.

Ancak babasının yanlış işletme anlayışı nedeniyle ailenin serveti yavaş yavaş azalır ve 1891'de eşyalarını satmak zorunda kalırlar. İşte o günlerde Colette'i Paris'te görüyoruz.

Zevksiz bir bohem hayat

Colette Paris'te, "Belle Epoque"un skandal Don Juan'ı Henri Gauthier Villars'la, nam-ı diğer Willy'yle tanışır ve 15 Mayıs 1893'te, 20 yaşında onunla evlenir. Gazeteci, bulvar kahvelerinin müdavimi, "sahte yazar" Willy, 1880'den 1914'e kadar Paris'in en ünlü isimlerden biridir. Edebiyat, gazetecilik, yüksek sosyete, hepsi ondadır. Hal buyken, Colette de Paris'in yüksek sosyetesine girmek zorunda kalır, bohem hayatı görür. Burgonya aksanlı çekingen kızımız önceleri hiç bunlarla ilgilenmeyeceğini düşünürken kendini Paris salonla-

rını arşınlarken bulur.

Hayatı boyunca 100'e yakın kitaba imza atan Willy, gerçekten de bunlara sadece "imza atmış"tır. Onun adıyla yayımlanan kitapları aslında kendine bağladığı, Jean de Tinan ve Paul-Jean Tolet'den oluşan ekip yazmaktadır. Sonra bu ekibe Colette de katılır.

Evliliklerinin birinci yılında maddi problemlerle karşılaştıklarında Willy Colette'ten mümkün olduğunca çarpıcı ve keskin detaylarla okul anılarını yazmasını ister. O dönemde hızlı bir başarı elde eden Alphonse Daudet'nin "Küçük Şey" kitabı türünde bir çocukluk anıları kitabı olacaktır bu. Willy sonucu sevmez, ama beş yıl sonra yeniden elyazmalarına baktığında, birkaç ekleme yapıp kendi imzası ve "Claudine Okulda" başlığıyla yayımlamaya karar verir. Hikâyeye göre Willy bilinmeyen birinden bir elyazması almıştır! Böylece 1900'de Claudine efsanesi doğar. Başarı karşısında Willy karısını üç devam kitabı yazmaya ikna eder (Claudine Paris'te 1901'de, Claudine'in Evi 1902'de, Claudine Gidiyor 1903'te yayımlanır). Bu üç kitap 1904'te "Minne," 1905'te de "Egarements de Minne" adlı ciltlerde biraraya getirilir.

Onu açıkça kandırmasına rağmen Willy'nin Colette üzerinde büyük bir etkisi vardır. Ancak Willy'de bir "okur fikri" yoktur. "Demokrasiler olduğundan beri -ve okuduklarından- onları sadece müstehcenlik, edepsizlik ve yalancı duyarlıkla memnun edebiliriz" diye düşünmektedir. Bu yüzden Colette'in ilk eserlerine bu duygular yansır.

Onları dışardan görenler, çağın en ünlü çifti olduklarını düşünürler. Yalancı, sefih, oyuncu, gününü gün eden, reklam manyağı, bir yataktan diğerine koşan Willy ve Colette... Bir röntgenci ve bir teşhirci...

Bu durum 1905'te Colette Willy'yi terkedene kadar sürer. Resmi ayrılık beş yıl sonra gelse de Colette artık rahattır. "Mahzun ve iffetli kitaplar yazmak istiyorum, ki orada peyzajlar, çiçekler, acı, gurur ve insandan korkan cazibeli hayvanların saflığından başka bir şey olmayacak" sözü o günlerde ağzından dökülür. Ancak bu kez tek başına skandalların ortasındadır Colette.

Gazeteci ve yazar

Bu skandalların başında da kurduğu lezbiyen ilişkiler gelir. Önceleri, kalemiyle yaşayacağını düşünmediği için pandomim sanatçısı olur; bir yandan da ünlü gece kulübü Moulin Rouge'da çalışmaktadır. 1907'de bir gösteride erkek kılığına girip yanındaki "Missy" adlı kadın sevgilisini herkesin ortasında öpünce polis olaya el koyar, kulüp bir süreliğine mühürlenir.

Colette 1912'ye kadar yaşamını kazanmak için Paris'teki ve taşradaki sahnelerde boy göstermeye devam eder. Bu arada, 1910'da "La Vagabonde" ("Avare Kadın" adıyla çevrildi) romanıyla Goncourt Ödülü'nü kazanmasına ramak kalır.

Yine 1912'de, onu hayatı boyunca en çok etkileyen kişi olan annesi "Sido"yu kaybeder. Bir kaybı bir kazançla telafi eder Colette. İki ay sonra, 19 Aralık 1912'de Le Matin gazetesinin yöneticilerinden Henry de Jouvenel'le evlenir. Altı ay sonra da bu aşktan bir kız çocuğu dünyaya gelir. Bel-Gazou adını verdiği çocuğunu doğurduğunda Colette tam 40 yaşındadır.

O günlerde bir yandan Janson de Sailly Lisesi'nde göçmen hastaları iyileştirmeye çalışan Colette bir yandan da "L'entrave, l'envers du music hall"ü (1913) çıkarır. Ancak Colette zamanını Le Matin gazetesine ayırmak için müzikholleri bıra-

Varolmadığı 50 yıl boyunca Colette hiçbir zaman Fransa'daki kitapçıların afişlerini ve vitrinlerini terketmedi, zihinleri de. Ancak yakın dönemde yayımlanan biyografilerde Colette'i başka bir yüzüyle de tanıdık. Mesela küçük yeğeni Anne de Jouvenel, onun benmerkezcilik ve nankörlükle suçluyor: "Kişiliği ve öğrettikleriyle eserlerini besleyen annesi Sido'yu yüzüstü bırakmadı mı? Ve Missy'yi tamamen terketmedi mi?" Colette, Willy'nin ölümünden sonra da arkasından kötü konuşmuştu. Ona "Colette Teyze, kötü bir şey yaptınız" diyen Willy'nin yeğenine "Yavrucum, biliyorum" cevabını vermişti.

kır. I. Dünya Savaşı sırasında savaş muhabirliği yapar. Savaş sonunda da gazetenin edebiyat direktörü olur. Yazma arzusu tekrar depreşmiştir. Ama bu kez sadece Belle Epoque'un Paris'i hakkında değil, çok sevdiği doğa, doğduğu bölgenin bitki ve hayvanları üzerine de.

1920'de Proust'la birlikte Legion d'honneur alırken görüyoruz onu. Aynı yıl, hafifmeşrep kadınlar arasında büyüyen bir gençle ondan 24 yaş büyük Lea arasındaki ilişkiyi anlatan "Cheri" yayımlanır. Tam da o dönemde, Jouvenel'le evliliği soğumaya yüz tutmuş, Colette, Jouvenel'in 16 yaşındaki oğluyla 5 yıl sürecek bir ilişkiye başlamıştır. Ama araştırmacılar, bu ilişkinin kitap yazıldıktan sonra başladığından eminler.

"Cheri" 1921'de tiyatroya uyarlanır ve büyük başarı kazanır. Aynı yıl Henri de Jouvenel "Milletler Birliği"nde senatör olarak politik kariyerine başlar. Avrupa'nın silahsızlanması için çalışır. 1923'te Colette Henry'den boşanır ve kendi adıyla ilk romanını yayımlar: "Le ble en herbe."

Kedi kadın Colette

1925'te Colette, 10 yıl sonra üçüncü kocası olacak, kendisinden 16 yaş küçük Maurice Goudeket'yle tanışır. Bu arada edebi çalışmalarına devam eder. Önceleri Willy'nin bakışları altında yazılan Claudine serisinde olduğu gibi, empoze edilen konunun, açık saçık entrikaların, ölçüsüz sözlerin militanıyken bu çerçeveden kurtulmayı başarmış, kendi "tasvir tutkusu"na ve kişisel evrenine yer açmıştır. Annesine güzelleme mahiyetindeki "Sido"da (1930), "Douze dialogues de betes"de (1930) ve "Ces plaisirs"de (1930) bu özgürleşme başlar. "Ces plaisirs" tefrika halinde yayımlandığında yine skandal olur. Birbirlerini "aşkla seven" iki kadını anlatır bu kitapta çünkü Colette. Tefrika, 1932'de "Pur et impure" ("O Zevkler...") adlı kitaba dönüşür.

"Hapis ve Cennet"i (1932), Willy döneminde yazdıklarından tamamen kurtulmak endişesiyle yazar Colette. Okuruna kendini göstermek ve onu eğitmek istemektedir. "Toplayarak, sürekli ekleyerek, tükenecek noktaya gelene kadar" özen gösteriyordu diye altını çiziyor biyografı Natacha Michel.

1933'te yazdığı "Dişi Kedi"de (La Chatte) "kadın-erkek" ilişkisini yine tüm "doğallığıyla" mercek altına alır. Bu edebi "araştırma"da yazarın yardımcısı bir kedidir. Romanda adı geçen "Saha" Colette'in çok sevgili kedisi Franchette'ten başkası değildir. Kedi hayranı Colette, Kiki-La-Doucette isimli kedisine de "Dialogues de betes" isimli eserinde yer vermiştir. "Dişi Kedi," bir genç erkek, bir genç kadın ve bir dişi kedi üçgeninde "kıskanma"yı bütün çıplaklığıyla ele alır ve büyük ilgi görür.

Son tesadüf

Goudeket'yle evlilik 1935'te gerçekleşir. Artık mutlu bir evliliği vardır Colette'in, geçmişe oranla çok sakin bir hayata adım atmıştır. "Aldatmadan, ensest ilişkiler ve bozulma"dan başka bir şey olmayan kitaplardan vazgeçmeyi bilecek, "Naissance du Jour"da kocasına bunu açık açık anlatacaktır.

Bu dönemde Willy'nin faydasını ilk kez görür Colette. Farkeder ki, Willy onun kafasına "sabırlı çalışmanın önemini" yerleştirmiştir. Henry de Jouvenel'den olma kızına şöyle yazar: "Korkunç bir ihtiyat ve yavaşlıkla çalışıyorum." Kendisine bir roman yazmak için ne kadar zaman harcadığını soran bir gazeteciye şu cevabı verir: "Yeterince değil." Colette çalışmayı, yazmaya zaman ayırmayı çok sever. Çünkü dramları olduğu kadar arzuları da tatmayı iyi bilmiştir. "Sadece gülden oluşan bir yaşamı ne yapayım" der bir gün...

1936 tarihli "Mes Apprentisages"da Willy'yle hesabını tamamen görmüştür Colette. 1940'ta "Journal a rebours"a başlar. Ertesi yıl, kocası Yahudi olduğu için Almanlar tarafından tutuklanır. Colette onu kurtarmaya çalışır. Nihayet 6 Şubat'ta kurtulur ve savaş sonuna kadar saklanmak zorunda kalır.

Kariyerinin başında özellikle skandallarla tanınan Colette için durum yavaş yavaş değişmektedir. Yazar olarak daha çok itibar görmeye başlayan Colette, savaştan sonra önce Goncourt Akademisi üyeliğine, ardından da ilk kadın başkanlığına kadar yükselir.

Bu dönemdeki tek sıkıntısı 1943'te yakalandığı eklem hastalığıdır. Bu hastalık sonunda onu hareketsiz hale getirecektir. Hayatının sonunda pekçok eseri filme çekilmiş, Sido önemli bir tema haline gelmiştir. Toplu Eserler'i 1948'de yayımlanır. Audrey Hepburn "Gigi"ye hayat vererek ABD'de büyük bir isim yapar. Colette 1953'te, Edwige Feuillere'i "le Ble en Herbe" filminde görme fırsatını bulur. 2 Ağustos 1954'te, 81 yaşında öldüğünde, kilisenin dini gömme törenini reddettiği ama devlet tarafından resmi cenaze töreni düzenlenen ilk Fransız kadın olmuştur.

Ölümünden sonra Louis Aragon "Bir kanat Fransız edebiyatından eksildi" der. Evet, "Rüzgar onu götürmüştür." Ama Colette, kendisinden 49 yıl önce aynı gün ölen, ve "Colette Meydanı"nda adına gösteriler yapılan Marie Trintignant'ı haksız çıkarırcasına şöyle diyordu: "Bir kadın acıdan ölemez, o çok yalnız bir aptaldır..."

COLETTE'İN TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

DUYGUSAL SÜRGÜN - Can
AVARE KADIN - Can
CİCİM - Can
DİŞİ KEDİ - Can
O ZEVKLER... - İletişim
UZAKTAN - Varlık - Baskısı yok
SEVMEK KORKUSU - Berkalp - Baskısı yok
CLAUDİNE'İN EVİ - M.E.B. - Baskısı yok
GİGİ - ??? - Baskısı yok

"CHERI"Yİ "CANİKO"YA ÇEVİREN VİVET KANETTİ:

"Colette'ten sonra çeviri yapmamaya yeminliyim"

Kürşad Oğuz

100'e yakın esere imza atmış Colette'in Türkçe'deki kitap sayısı bir elin parmağı kadar. Türk yayıncısı, entelektüeli, özellikle de kadını neden Colette'e ilgi göstermedi? Çok "Fransız" olduğu için mi?

Türkiye'de edebiyatçılar Colette'e hakkını vermedi denemez. "Duygusal Sürgün"ü Tahsin Yücel çevirdi, "Gigi"yi Adnan Benk... Edebiyatın içinden isimler... "Duygusal Sürgün"ü bugün Can Yayınları'ndan bulmak mümkün. Azra Erhat, Colette'in küçük şaheseri "Dişi Kedi"yi Türkçeleştirmiş. Bir de 1920 tarihli "Cheri"yi. Kitabın devamı, 1926 tarihli "Cheri'nin Sonu"na nedense girişmemiş... Selim İleri birçok yazısında Colette'e duyduğu sevgiden bahsetmiştir. Fatih Özgüven'in editör olarak bir Colette çevirisi önerdiğini biliyorum. Benim yıllar önce birçok gazete yazımın ve Virgül dergisindeki iki uzun denememin konusu Colette'ti. Colette'ler yıllardır hemen hiç satılmıyormuş; bunu buradaki yayıncılardan defalarca işittim. Tuhaf ve başka ülkelerden farklı olan, Türkiye'de modern, değişimden yana, hatta feminist kadınların Colette'in edebiyatına ve şahsiyetine kayıtsız kalması... Colette çok Fransız olduğu için mi? İlginç bir soru. Evet, Colette çok Fransız ve belki, onun gibi bir edebiyatçı kadın figürü ancak Fransa'dan çıkabilirdi. Ama Colette'in "çok Fransız"lığı, örneğin son 10-15 yılda peşpeşe en önemli Colette biyografileri ve incelemelerinin ABD'den çıkmasına engel teşkil etmemiş. Türkiye'de, saygı duymaya alışılmış büyük edebiyatçı kadın figürüne çok aykırı bir model Colette. Büyük edebiyatçı kadınların zirvedeki yerlerini illa "çilekeşlik," "azap," "tutunamama durumu," "dünyanın bütün acısını yükleniş" ile ödemeleri konusunda, bizde neredeyse gizli bir konsensüs oluşmuş. Bu konsensüsü kadınlar da içselleştirmişler. Colette tabii o çerçevenin tamamen dışında. Bir Virginia Woolf, bir Sylvia Plath hiç değil. Dünyayla şehvetli bir ilişkisi var. Bazen bu şehvet, nerdeyse bir katilinkini andırıyor. Hayvanlara ve bitkilere birer insan, kadına ve erkeğe birer bitki ya da hayvan gibi bakabilen çok farklı bir yazar... Gençlikle yaşlılığa, güzellikle çirkinliğe aynı mesafeyle, elinde terazisi olan soğukkanlı bir manav, bir tecrübeli bahçıvan gibi yaklaşabiliyor. Bunlar, Türk okurların büyük kadın yazarlarda alıştıkları yaklaşımlar değil... Colette insanlıkla ve doğayla "pagan," suçluluksuz, Tek Tanrılı kültürlerin dışında duran bir ilişki kurmuş. Onu sadece kadın meslektaşları arasında değil, birçok çağdaşı arasında "biricik" kılan da bu... Bugünün Türkiye'sinde edebiyat okuru ve kadınlar, artık Colette'i anlamaya hazırlar bence... Chéri'yi (Caniko) yeniden çevirmemin nedeni de bu oldu.

Colette, taşradan çıkıp Paris'te serpildi ve yazar olarak yaşarken de adını duyurdu. Colette'in Fransa'da tutulmasında Paris entelijansiyasının taşrasına "oryantalistçe" bakmasının bir etkisi olmuş mudur?

Colette'in taşradan getirdiği çok önemli bir cevher olduğu kesin. Köy ortamında büyümüştü, paganlığı bir ölçüde çocukluğundan geliyordur. Çağdaş incelemelerde hâlâ Colette'in derin sırrı aranır... Köyde yetişmiş tek yazar kadın o değil, sonuçta... Niçin bu derece "özgürdü?" Bir atasının Afrika kökenli oluşuna kadar inenler var. Her

büyük yazar gibi, Colette'in de bütün esrarı tam çözülemiyor. Colette'in edebiyatçı olarak büyük şanslarından biri, iki savaş arasında gayet "özgürlükçü" bir Paris ortamında serpilmesi... Ama orada bile dudak uçuklatıyor. Üç kez evlenen, sahnelere çıkıp göğsünü sereserpe açan, iki evlilik arası 5 yıllık bir lezbiyen ilişki yaşayan, hayatını hep kendi emeğiyle kazanmış, 16 yaşındaki üvey oğluyla cinsel ve duygusal ilişkiye girmiş, parasız kalınca güzellik enstitüsü açmış, adını sigara reklamlarına kiralamış bir yazar düşünün! Yakın arkadaşı Jean Cocteau en güzel tarifi yapar: "Colette'in hayatı. Skandal üstüne skandal. Sonra her şey tepetaklak olur ve Colette idol katına yükselir." Bu yükselişte en büyük etken, çağdaşı edebiyatçıların ona duyduğu hayranlıktır bence... Proust, Claudel, Gide, Mauriac, Louys, Simenon, Guitry, Cocteau... Hepsi ona bir noktadan sonra büyük yazar muamelesi çekmişlerdir. Bu imrenmede, herhangi bir "oryantalizm" değil, Cesar'ın hakkını Cesar'a teslim uygarlığını görmeli... Ama aynı dönemde onu yeterince "entel" saymayanlar da var tabii. Örneğin Gallimard'ın patronu, Colette'in edebiyatını çok severmiş, ama entelektüel çevresinden çekinerek "bize gel" teklifinde bulunamazmış... Daha sonra Colette, çok farklı dünyalardan yazarları kendine hayran bırakır: Walter Benjamin, Jean Genet, Scott Fitzgerald... Çok yenilerde Julia Kristeva, "Çağın üç kadın dehası" üçlemesine, Hannah Arendt ve psikanalist Mélanie Klein'la birlikte Colette'i aldı. Edebiyat tarihinin sürprizlerindendir bu: Kat kat entelektüel isimler naftalinler dünyasını boylamışken, Colette'in hâlâ çağdaş, güncel, modern kalışı...

Üvey oğluyla ilişki kurmuş, lezbiyen ilişkiler yaşamış, hareketlerinde sınır tanımamış bir isim Colette. Ama yazarlığının hakkı legion d'honneur'le de teslim edilmiş. Bir tek kilise affetmemiş onu. Yazınsal ve yaşamsal olarak Türkiye'de Colette'in karşısına denk düşecek bir kadın yazar var mı? Yakın zamanda olabilir mi?

Sadece Türkiye'de değil, bugün, ölümünden (1954) elli yıl sonra, dünyada da hâlâ yok Colette'in karşılığı. Kolay da çıkmaz. Son Amerikalı biyografı Judith Thurmann'ın özel katkısı, Colette'in her deha gibi "canavarsı," çevresini dümdüz eden tarafını da verebilmek oldu... Bizler bu canavarsı yanlara hep erkek dehalarda alışığız çünkü... Kadınlarda değil. Amerikalı feminist yazar Erica Young, Thurmann'la bir söyleşisinde, dehşetle imrenme arasında bocalayarak, şöyle bir soru yöneltmiş ona: "Colette öz kızını yılda sadece bir ay görüyormuş! Bugünkü kadın yazarlardan hangimiz bunu yapabiliyor ki?"

Caniko'yu çevirirken tereddüt ettiğiniz yerler, kelimeler, anlatımlar oldu mu? En çok Colette'in hangi halini yansıtmak geldi içinizden?

Colette'in Caniko çevirisi çok zor oldu. Belki on kez gözden geçirdim. Azra Erhat'ınkinden yıllar sonra, yeni bir çeviri bu. Meşruluğunu kanıtlaması gerekir. Caniko'nun Sonu'nu da Türkçeleştireyim, bir daha hiç çeviri yapmamaya yeminliyim. Zorluk biraz da şundan kaynaklandı: Kitaba kendimi sıfır noktada katmaya çalıştım. Bu benim zaten çeviri anlayışım. Bazı deyişler Türkçe'de biraz topal kalabilir, ama tercihim hep, okuru başka bir dilde yaratılmış edebi mucizelere sokabilmekten yana... Colette'in çok kendine has bir müziği var. Dahiyâne ve uçucu. Okuru hazırlıksız yakalayan. Edebiyatın Chopin'lerinden. Bizler, hele romanda, çok daha ağırız. Hissedişlerde, anlatımda, aktarımda... Colette cümlesindeki sürpriz nerede, nasıl ve hangi ritmle gelişiyor... Bunlara öncelik verdim.

Colette

Esra Tayük

Sidonie-Cabrielle Colette, Burgundian kasabasında emekli bir ordu mensubu babanın kızı olarak dünyaya geldi. Babası Jules-Joseph Colette İtalya harekâtında bacağını kaybetmiştir. Geleneklerin dışında hatta çılgınca denilebilecek davranışlar gösteren bir anneye sahip olan Colette bir çok romanında konu edeceği hayvanlar ve bitkiler arasında, mutlu bir çocukluk dönemi geçirmiştir.

20 yaşında kendisinden 15 yaş büyük olan müzik eleştirmeni ve yazar Henri Gauthier-Villars ile evlenmiştir. Yazarlık hayatına kocasının teşvikiyle başlayan Colette, CLAUDİNE serisini kocasının adı altında yazarak büyük bir başarıya ulaşmıştır. Dört kitaplık bu seri genç kızların uygunsuz maceralarını anlatmaktadır. Seri iyice ünlendikten sonra büyük bir ticari metaya dönüşmüş ve Claudine kıyafetleri, Claudine sabunları, Claudine sigaraları ve parfümü satışa sunulmuş, beklenilenin üzerinde ilgi görmüştür. Kocasının kendisini sömürmesinden ve şarlatanlıklarından sıkılan Colette 1905 yılında kocasından boşanır.

Boşanmadan sonra ünlü bir müzikholde sahne performansı da göstermiş olan Colette, ilk evliliği ve ikincisi arasında süren beş yıllık arada skandal lezbiyen ilişkileriyle gündeme gelmiştir. Erkek kılığında sürdürdüğü bu ilişkilerinden birinde sevgilisi intihar etmiş ve bu Colette'i büyük hayal kırıklığına uğratmıştır. Bu ilişkisinden sonra yakın arkadaşlık kurduğu iki yakın arkadaşı ile sevgili olduğu söylense de, bu konuyla ilgili elimizde kesin delil yoktur.

İkinci evliliğini "Le Matin" gazetesinin genel yayın yönetmeni Henry de Jouvenel ile yapan Colette Henry de Jouvenel'den bir kız çocuğu dünyaya getirir. Henry ve Colette'in kızları Colette de Jouvanel anne ve babasının kendisinin sürekli ihmal ettiğini çünkü annesinin gerçekte çocuk sahibi olmak istemediğini dile getirmiştir. Colette'in bu evlilik sırasında üvey oğlu Bertrand de Jouvenel ile kurduğu yasak ilişki evliliğinin sona ermesine sebep olmuştur.

Cadde Yayınlarından yayınlanan Caniko (CHERİ 1920) adlı kitabından ilham aldığı için kurduğu söylenen bu ilişki Colette'in farklılığını bir kez daha belirginleştirir. Colette ilişkisinden ilham alarak (kitabını) değil, kitabından ilham alarak bu yasak ilişkiyi kurmuştur. (Cheri) Caniko'daki bu aşk tarif edebildiğimiz sıradan aşklara benzemez, Lea ve Caniko arasında tutkusu insanı titreten bir ilişkinin yanı sıra, anne-oğul ilişkisi de vardır. Genelde diyaloglardan oluşan bu kitap, dönemin insanlarının özellikle kadınlarının zafiyet ve güçlerini gözler önüne serer. Caniko'yu okuduğumuzda Colette'in o yıllarda gözlemlediklerinin, aslında günümüzde yaşananlardan pek de farklı olmadığını derhal tespit edip, şaşkınlığa düşüyoruz. Bu da bizi Colette'in tüm zamanların yazarı olduğuna ikna ediyor. İleriki yıllarda Colette "Caniko'nun Sonu" adlı romanında, bu aşkın sonunu anlatır.

Üçüncü kocası kendisinden on üç yaş küçük olan incir tüccarı Maurice Goudeket'dir. Bu evlilik yazarın ölümüne dek sürer.

Colette'in yaşamını özetlemek gerekirse skandal-skandal-skandal demek mümkündür. Ancak bu skandallarla dolu yaşam onun yazın sanatına katkılarını, özgünlüğünü, farklılığının önüne geçmez. Colette öğrenmeye oldukça açık bir kadındır. Boksa merak salar, boks dersleri alır ve bu sporda başarı sağlar, film senaryosu, tiyatro oyunu, tiyatro eleştirmeni, mim sanatçısı, gazete editörlüğü, adli muhabirlik yapar. Güzellik enstitüsü açan Colette, sahnede göğüslerini tamamıyla açmış bir aktristir.

Colette düşüncelerinden ve değerlerinden satış, ün ya da ilgi uğruna vazgeçecek biri değildir. Feministlerin idolü olan Colette idol olmayı hiçe sayarak kadınların ayda bir adet görmeleri sebebiyle politikaya atılmalarının doğru olmadığını öne sürerek hayran kitlesini karşısına almaktan korkmamıştır. Yaşamı doyasıya yaşamak ya da aklına gelen her şeye bulaşmak Colette için yaşama biçimidir.

Colette 1954'te 81 yaşındayken öldüğünde devlet ona muhteşem bir cenaze töreni düzenler. Bu tören onun Fransız Edebiyatına muhteşem katkısının seremonisi niteliğindedir. Ancak kilise yaşamının diğer adı skandal olan bu kadına dini tören yapmayı reddeder. Colette'in bu durumu yukarıdan izlediğinde bozulduğunu sanmıyorum.

Eserleri arasında; Dişi Kedi, Avare Kadın, Duygusal Sürgün, Müzikholün arkası, Gündoğumu, Sido, Cheri (Caniko), Mavi Fener öne çıkanlar arasındadır.

Bu kentte önce ÖLÜM kokardı toprak, şimdi ise EDEBİYATA akıyor yaşam

Ali Ergül

KAÇAK HABER

Bir kente gidildiğinde önceden o kent hakkında bazı yargılara varılır. O kent hakkında bilgi edinilir. Siirt uzun bir dönem sosyal yaşamın hareketliliği bakımından gözler önünde olan bir şehir konumundaydı. Ama son dönemlerde içine kapanık bir çocuk gibi dışarıya kapamıştı gözlerini.

İlk kez babamla Siirt'e gitmiştim. O zamanlar daha çocuktum. Babamın resmi dairede bir işi vardı. Ben de ısrar edince beni de yanına alıp gitmiştik. O günü hiç unutamadım. Daha sonraki yıllarda Siirt'ten hep haberler alıyordum. Bunların çoğu ölüm haberleriydi. Belki de hatıraları canlandırma zamanının geldi dedim içimden ve kalkıp Siirt'in yolunu tuttum. Uzun bir zamandır görüşemediğim bir dostumu arayıp oraya geldiğimi söyledim. Bu gidiş sanırım babamla gittiğim gün gibi hep aklımda kalacak. Sırtını sanata döndüğünü düşündüğüm şehir bana bir süpriz hazırlamıştı.

Arabadan indiğimiz gibi arkadaşım beni birileriyle tanıştırmak istediğini söyledi. Yolda giderken Siirt'teki son durumu sordum. Bu sorunun cevabı gittiğimiz yerinde neresi olduğunu verdi. "Arkadaş Kitapevi"

Birazdan oraya vardık. İlk bakışta sadece bir kitapevi dedim içimden buranın ne farklılığı var ki, ama tanıştığım o güzel insanlar (Yavuz ve Mehmet) Belki yapmaya çalıştıkları şey İstanbul'da olsa göze çarpmayacak ama ölümün koktuğu bir şehirde, Siirt'te, sanat adına bir şeyler yapmaya çalışan bu iki insan ve etraflarındaki birkaç gönüllü ile bu kadar şey yapmak sanırım onlara bu güzelliği katan şeydi.

Yavuz abi (Yavuz ARITÜRK) kısaca neden sanat sorusunu şu cümlelerle açıklıyordu bize: Toplum bir çocuğa kendi yaşamında önceliklerini belirleme hakkı vermedi. Bu, en azından bizim kuşağımız için geçerli. Bunun doğal sonucu olarak, yani kişinin yaşamında önceliklerini kendi belirleyememesinden doğan ruhsal sorunlar baş gösterdi. Alt beyin kayıtları zaten negatif olan bir insanın ruhsal sorunlarına, onları büyüten ve içinden çıkılmaz bir hale getiren etkenler de eklenince -ki buna basın ve televizyon programları da dahildir- gençler topluma olan öfkelerini farklı yollarla dışa vurmaya başladılar. Uçucu madde kullanımı, bahisçilik, fanatizm, cinsel davranış sapmaları... Derken, kimi şehir içinde sürat yaptı, kimi maçta bir genci vurdu, kimi bir telefon için genç bir öğrenciyi trenden attı...

Bu sorunun nasıl çözüleceği sorusuna cevabı da kısa ve kesindi: Biz bunun adını kısaca koyduk. Eğitim-Bilim-Kültür ve Sanat diye bir formülümüz var. Bunlarla her sorunun çözülebileceğine inanıyoruz.ama küçük bir yerde küçük olanaklarla bunu yapmak çok zor, ama sanırım bize güç veren şey sanata olan bağlılığımız ve azmimiz.

Bu yıl ikincisi düzenlenen şiir yarışmasına çoğu Siirt'teki yazarların gönderdiği 414 genç yazdıkları şiirlerle katılmışlar. Yavuz abi: **Arkadaş Kitap Evi** herkesin kendi gerçekliğini yakalaması için ve insan ruhunun derinliklerinde yatan "Hayat pınarını" akıtıp coşturmak için geçen sene "Eğitim, Bilim, Kültür-Sanat Etkinlikleri" ana başlıkları altında bir dizi yarışma düzenledik. Katılımın yoğun olması inancımızı güçlendirdi ve bunun devam etmesi gerektiğini düşünüp bu yıl da bunların birincisi olan şiir yarışmasını düzenledik. Bunları yapmak sonuna kadar götürmek zor ama sanırım dostlarımızın yardımıyla bununla başa çıkacağız. Diye çalışmaları anlatıyordu.

Otogarlar hep bir hüzün getirmiştir, ama sevinerek ayrıldığım tek şehirdir, Siirt. Unutulamayacak dostlar... Bizim onlara elimizi uzatmamızı bekliyorlar. Bir selam onların gücüne güç katacak. Siirt' te gidip bu dostları görmek gerekiyor.

Edebiyat Siirt'e akıyor...

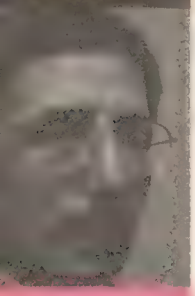

Mehmet Ergün

Kitaphaneden yayınevine BÂBIÂLİ

Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli[1] adlı risale, Emin Nedret İşli'nin imzasını taşıyor. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilen "Türkiye Yayıncılık Kurultayı" bağlamında düzenlediği sergiye eşlik ve bir anlamda da yol göstericilik etsin diye hazırladığı bir çalışma bu. Ama alışılagelen "sergi katalogu"nu aşan; önemi cesametinin üstüne çıkan; konu ile ilgilenenlerin başlangıç noktası yapabilecekleri nitelikte bir çalışma.

KİTAP MERAKLISI VE SAHAF

Emin Nedret İşli, sahaflığın alanına giren konularda gereç toplayan, zaman zaman da Toplumsal Tarih, Müteferrika, Kitaplık, P gibi dergilerde bu konularla ilgili ***içerden*** yazılar yazan, kitap meraklısı bir araştırmacı. Ama aynı zamanda "Turkuaz Sahaf"ın yöneticilerinden biri de. Başka bir deyişle hem kitap meraklısı; hem de sahaf.
Biri diğerini dıştalayan iki nitelik.
Şundan:
Para edecek bir nesne (kitap, belge) ele geçtiğinde araştırmacı / meraklı kimlik öne çıkar ve satılmasına engel olur. Ama o zaman da çarkın dönmesinde sorunlar gündeme gelir. Bu kez sahaf kimlik devreye girer kendiliğinden ve çarkın dönmesini sağlama adına o nesnenin elden çıkarılmasını dayatır. Aynı zamanda araştırmacı ve kitap meraklısı da olan sahafa düşense, bu "aşağı tükürsen sakal – yukarı tükürsen bıyık"lık duruma çözüm getirmeye çalışmak olup çıkar.
İşli, birbirini dıştalayan bu iki niteliği bağdaştırmaya çalışmanın sıkıntılarını da yaşıyor doğal olarak. Yazdıkları için kullandığım ***"içerden"*** nitelemesinin gerisinde yatan, biraz da bu oluyor.
"İçerden"in altını özellikle çiziyorum burada. Kitapseverleri, kitaptutkunları ve onlarla yarışacak nitelikteki satıcıları ("sahaflar") ile dışardan kavranılabilecek bir dünya değil çünkü "sahaf dünyası". Dolambaçlarında yitmemişlerin anlamakta da, anlamlandırmakta da sıkıntı çekecekleri davranışların / tutumların sergilendiği; neredeyse kendine özgü yasaları olan bir başka dünya söz konusu burada. Görmek için şu üç olaya bakmak yeterli.
İspanya'da suların ısınmaya başladığı günlerdeyiz. Yarın hangi koşullarda uyanacağını bile bilmeyen Neruda'yı, salt "h*arfleri, saldırıya geçmiş savaş düzeninde gemiler gibi"* olduğu için, Gongora'nın cebe sığacak ve keseye uygun basımı dururken, altına ayak konsa sehpa olarak kullanılabilecek basımını edinmek amacı ile tüm belagatını kullanıp "Madridli kitapçı Garcia Rico"yu taksitle satışa ikna etmeye çalışırken görüyoruz. Ne suların ısınması, ne de cebinin delik olması, "Harfleri, saldırıya geçmiş savaş düzeninde gemiler gibi" olan o kitabı almasını engelleyebiliyor!
Şimdi de Paris'in düşmesine yakın günlere gelelim. Bırakın faşizme karşı olanları, sıradan Yahudilerin bile Fransa'da yaşaması çoktan olanaksız bir hale gelmiştir. Üstelik de Vichy'nin başında bulunduğu Fransız Hükümeti Hitler'le işbirliği kurmuştur. Böylesine olumsuz koşullarda hem Yahudi, hem de anti-faşist, ama aynı zamanda da "iflâh olmaz" bir "kitaptutkunu" olan Walter Benjamin'in kendi elindeki edisyonu satıp, Kafka'nın ilk yazılarının bulunduğu daha eski edisyonlardan edinmeye çalıştığı kayda geçiyor.
Bir "kitaptutkunu" olarak Ali Emirî Efendi, günün birinde, tutkusu ile bağdaştırılmasına olanak bulunmayan bir şey yapıyor: Bir kütüphane (Millet Kütüphanesi) kurarak kitaplarını kamuya bağışlıyor. Doğal olarak öteki kamu kütüphanelerine olduğu gibi, onun kurduğu kütüphaneye de kitap bağışları oluyor. Ali Emirî Efendi, o kitapları kütüphanesine yerleştirirken ilginç bir şey yapıyor: Aralarında eğer zamanında edinemediği "nadir yazmalar" varsa, ayırıyor; üzerlerine kendi mührünü basıyor ve bağışladığı kitapların arasına katıyor. Diğer bir deyişle de kurduğu kütüphanenin bir rafında yer alan bir kitabı, üzerine kendi mührünü basarak bir başka rafa aktarıyor. Bir anlamda kendi kütüphanesinden kitap yürütüyor.[2]
Pablo Neruda, Walter Benjamin ve Ali Emiri Efendi'nin davranışlarının "sahaf dünyası"na dışarıdan bakan bir gözce anlaşılıp anlamlandırılabileceğini söylemek güç. Bunun için o coğrafyada dolaşmış ve dolambaçlarında yitmiş olmak gerekir.

BİLİNÇLİ VE ALÇAKGÖNÜLLÜ

Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli'nin, önemi cesametini aşan bir çalışma olduğunu belirtmiştim. Böyle bir çalışmanın hem nelerden ötürü gerekli olduğunu ve hem de nasıl yapılması gerektiğini ete – kemiğe büründüren bir örnek çünkü. İşli de yapma-

ya çalıştığının ne olduğunun bilincinde. Adlarını tek tek sıralayarak bu konuda kalem oynatanlara gönül borcunu ödedikten sonra şöyle yazıyor:
"... Bütün bu çalışmalara rağmen 1880'li yıllardan günümüze Bâbıâli'deki yayıncılar, kitapçılar tümüyle tespit edilememiş, bu kurumların tarihçeleri, kuruluşlarından kapanışlarına dek geçen süredeki evreleri tam anlamıyla henüz yazılamamıştır. Bâbıâli'deki yayınevlerinin tarihçelerinin yazılması için bazı yönlerden geç kalınmış olunduğunu söylemek kötümser bir bakış açısı değildir. Çünkü 30 / 40 sene önce bu kurumların kurucusu veya sahibi olanlar yaşlı da olsalar yaşıyorlardı. Bu kişiler ile yapılacak sözlü tarih çalışmaları yayın tarihimizin pek çok karanlık noktasına ışık tutabilirdi. Pek çok kitap yayımlamış, pek çok edebiyatçının kitaplarını basmış büyük kurumların arşivleri bilinçsizce yok edildi. Bu arşivler korunamadı. Bâbıâli'nin eski emektarları da bir bir göçtüğüne göre bir yangın ve bilinçsiz hovardalıktan kurtulan Kataloglar, Faturalar, Antetli Kağıtlar, Antetli Zarflar, Kartvizitler, Etiketler kaldı elimizde. Bu sergi işte bu arda kalanın bir resm – i geçidi."
İşli'nin bir sonraki tümcesi ise, hem kitap meraklısı bir araştırmacı ve hem de sahaf olmanın açmazını tüm çıplaklığı ile ortaya koyuyor: *"Bir sahafın meslekî borcunu ödemek adına satmayarak, inatla topladığı hatta üstüne üstlük para vererek biriktirdiği malzemeden oluşuyor."*

Remzi Kitaphanesi 1932 Kataloğu. İstanbul, Resimli Ay Matbaası, 1932. 56 s.

NÂZIM HİKMET'İN İLGİSİ

Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli, Nâzım Hikmet'in bir mektubunda Kemal Tahir'e yazdıkları ile başlıyor:
"Şimdi gelelim en mühim meseleye: bence senin rahatça ve muvaffakiyetle yazacağın ilk romanın adı 'Ankara Caddesi' olmalıdır. Patronları, muharrirleri, mürettip ve makinistleri, hamalları, şoförleri, berberleri ve piyazcıları, kağıtçıları ve kitapçılarıyla bütün ideoloji cereyanlarının mümessilleriyle, talebe ve müşterileriyle Ankara Caddesi'ni iyi bilirsin. Ve Ankara Caddesi'ni bütün derinliği ve genişliği ve inkişaf seyriyle yazarsan biraz da muayyen bir devirde muayyen bir kesimde Türkiye sosyal ve ideoloji bünyesini yazmış olursun. Burada tanıdığın tipler harikulâdedir. Onları gayet iyi tanırsın. Romana başla, ihmal etme."[3]
İşli, "Kemal Tahir'in bu tavsiyeye uyarak Ankara Caddesi hakkında bir çalışma yapıp yapmadığını bilmiyoruz ama" diyerek tarih içerisindeki yolculuğuna çıkıyor.
Konunun gizil olarak içerdiği olanaklara dikkat çekmek amacı ile gönderme yapılan Nâzım Hikmet'in "Ankara Caddesi"ne (Bâbıâli'ye) gösterdiği ilgi ile önerisine karşı Kemal Tahir'in takınmış olduğu tutuma değinmeyi sonraya bırakarak İşli'nin yolculuk boyunca gördüklerine geçelim.

TARİH İÇİNDE YOLCULUK

Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli, üç bölümden oluşuyor.
1. Risaleye adını veren ilk bölümde, "Bâbıâli'den Ankara Caddesi'ne" başlığı altında, kitapçılığın / yayıncılığın kısa bir tarihçesi sunuluyor. Ardından 25 kitaphaneye / yayınevine ilişkin özlü, ama genişletilmeye elverişli bilgiler veriliyor. Bu kitaphaneler / yayınevleri, söz konusu tarihçenin öğeleri. Bir anlamda İşli, öğeleri aracılığı ile bütünün tarihçesini yazmaya çalışıyor.
Özlü, ama genişletilmeye elverişli bilgiler verilen kitaphaneler / yayınevleri arasında Remzi Kitaphanesi, İnkılâp Kitaphanesi gibi etkinliğini şu anda da sürdürenler olduğu gibi Hilmi Kitaphanesi, Semih Lütfi Kitab Ve Basımevi gibi çoktan tarihe karışmış olmalarına karşın kitap meraklılarının dünyasında yaşarlıklarını koruyanlar da var. O yayınevlerince çıkarılmış kitaplar, salt içeriklerinden değil, kapaklarından ötürü de aranılmakta ve toplanmaktadır.
Bu bölümde, ayrıca, Annuaire Oriental du Commerce, de l'İndustrie, de l'Adminstration et de la Magistrature'lere yaslanılarak 1883 – 1941 yılları arasındaki "Bâbıâli Kitapçıları"nın dökümü yapılıyor. Bu döküme bakarak "Bâbıâli Kitapçılığı"ndaki değişimi ve Türkleşme sürecini adım adım izleyebiliriz.
2. "Yayınevi Katalogları" başlıklı ikinci bölüm, sözcüğün gerçek anlamı ile tam bir "görsel şölen". 69 yayınevi katalogunun rengârenk kapakları geçit yapıyor bu bölümde. Önceki bölümde sunulan tarihçeyi, bu kez, grafik düzenleme aracılığı ile izler gibiyiz.

3. "Zarflar – Faturalar – Antetli Kağıtlar – Kartvizitler" başlıklı üçüncü bölümde ise, söz konusu başlıklar altında pek çok örnek sunuluyor. Tarihe karışmış bir dönem, bu nesnelerde soluk alıp veriyor.
"Yazı"nın "görsel öğeler"le desteklendiği **Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli**, alışılagelen "sergi katalogu"nun sınırlarını aşıyor ve konu ile ilgilenenlerin başlangıç noktası yapabilecekleri nitelikte bir çalışmaya dönüşüyor böylece. Ama "risale"nin

içerdiği bilgilerin yayıncılıkla / kitapçılıkla sınırlı olduğunu söylemek yanlış olur. Bilgilerin bir bölümü, başka alanlara açılmak için de elverişli bir zemin oluşturuyor çünkü.

"NÂZIM HİKMET GRUBU"NUN YAYINEVİ: YENİ KİTAPÇI

İşli, söze Nâzım Hikmet'ten yaptığı bir aktarma ile başlıyordu. İlerleyen sayfalarda, Nâzım Hikmet'le ilgili çalışmalarda üzerinde pek durulmamış bir noktanın da altını çiziyor: *"Yeni Kitapçı, 1935 yılında Bab – ı âli'de kurulmuş bir yayınevidir. Kısa bir dönem faaliyet gösteren Yeni Kitapçı, Nâzım Hikmet'in çok önemli eserlerini basmıştır. (...) Yeni Kitapçı'nın sahibi, Zekeriya Sertel'in küçük kardeşi Kenan Yusuf Sertel'dir. Gerek Sertellerle ilgili yayınlarda gerekse Nazım Hikmet kaynakçalarında Kenan Yusuf Sertel'den söz edilmez. (...) Yeni Kitapçı Nâzım Hikmet'in eserleri dışında pek çok kişinin kitabını da basar. Bunlardan biri de Sabiha Zekeriya (Sertel)'in Çitra Roy İle Babası isimli romandır. (...) Yusuf Kenan Sertel (...) 1938 yılında Yeni Kitapçı'yı Nail Çakırhan'a ağabeyi Zekeriya Sertel'in yardımlarıyla 1000 liraya satar. Nail Çakırhan 1940 yılına kadar Yeni Kitapçı'yı işletir. 1940 yılında II. Dünya Savaşı nedeniyle başlayan sıkıntılar yüzünden yine aynı bedel karşılığı Yeni Kitapçı'yı gazeteci, yazar Murat Sertoğlu'na devreder."*

Eklemek gerekiyor: Yeni Kitapçı, "Nâzım Hikmet Grubu"nun yayın etkinliklerinin odağında yer alıyor. Mete Tunçay'ın Türkiye'de Sol Akımlar-II (1925-1936)'de, "TKP'nin 1936 Yılı" etkinlikleri arasında andığı ve *"çoğu solcu yazarların henüz çıkmamış çalışmalarından parçalar"* içerdiğini belirttiği[4] **Neler Hazırlıyorlar?** Yeni Kitapçı tarafından yayımlanmıştır. Tunçay'ın yine aynı bağlamda değerlendirdiği Sabiha Zekeriya Sertel'in V. Adoratski'den yaptığı Diyalektik Materyalizm ile V. M. Molotov'dan yaptığı Yeni Sovyet Rusya ve Esas Teşkilât Kanunu da öyle. Öte yandan "Nâzım Hikmet Grubu" ile birlikte hareket eden Sabahattin Ali'nin Kuyucaklı Yusuf'unu da yayımlayan Yeni Kitapçı'dır. Etkinliğine 1938'de son vermesi de bu açıdan anlamlı gözüküyor. Nâzım Hikmet ve arkadaşlarının "Donanmayı ve Askeri İsyana Teşvik Suçlaması" ile tutuklanıp yargı önüne çıkarılmaları bu tarihte oluyor çünkü.

Konunun gizil olarak içerdiği olanaklara dikkat çekmek amacı ile İşli'nin gönderme yaptığı Nâzım Hikmet'in "Ankara Caddesi" (Bâbıâli) ilgisi ile önerisi karşısında Kemal Tahir'in takınmış olduğu tutuma uzanabiliriz buradan.

Bir "emekçisi" olarak Nâzım Hikmet'in "Bâbıâli ilgisi"nin izlerini "Orhan Selim" ve genç yaşta yoksulluktan ölen yetenekli yazar / gazeteci Kemal Ahmet için yazdığı "Kemal Ahmet" adlı şiirlerinde görebiliriz. Öte yandan Memleketimden İnsan Manzaraları'nda, II. Dünya Savaşı yılları Bâbıâli'sinden de kesitler sunar Nâzım; Nazizm yanlısı, işbirlikçi, çıkarcı yazar / gazeteci tipleri çizer. Kemal Tahir de, Nâzım Hikmet'in önerisini karşılıksız bırakmıyor. Yedigün'de tefrika edilen bir romanında, Bâbıâli'ye de yer ayırıyor.

"KÖRLER ÇARŞISINDA AYNA SATMAK"

Bir de beklentisi var İşli'nin: *"Umarız bu sergi ve broşür önce Türk basın camiası sonra akademik dünyanın ilgisini çeker ve konuya eğilinmesine vesile olur."*

Beklentisinin karşılığını aldı mı dersiniz?

"Türkiye Yayıncılık Kurultayı"ndan söz eden "Türk basın camiası", ne sergiden ve ne de **Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli**'den söz etti. İlginçtir: Yayıncılar Birliği başkanı bile, "Türkiye Yayıncılık Kurultayı"nı konu edindiği yazısında, tarihlerini ilgilendiren bu çok önemle risaleden de, sergiden de söz etmedi. "Akademik dünyanın ilgisi"ne gelince, onu görmek için bir süre beklemek gerekecek. Sergi ve risale unutulmaya yüz tutmaya başladığında, konu, bir akademisyenin ya da akademisyen adayının himmetiyle, risaleden ve sergiden söz edilmeden kuşkusuz, bir tez çalışması olarak karşımıza çıkacaktır!

Beklentisinin karşılıksız çıkmasını nasıl mı karşıladı İşli? Anlattı. Risalede yer alan görsel gereçlerin birkaç katı ile düzenlediği sergiye, "Türkiye Yayıncılık Kurultayı"nda boy gösteren 35 yayıncıdan ikisi (Evet, yanlış okumadınız: Yalnızca ikisi!) göz atma gereği hissetmiş. Aynı sergi TÜYAP'ta, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nin korumasında yinelenmiş. Bu kez daha da çok gereç sergilenmiş. Sonuç, öncekinden farklı olmamış. Üstüne üstlük bir gazetenin kitap eki danışmanı tavanda kuş arayarak geçmiş serginin önünden. Ama daha da ilgincini İstantik "Antika Fuarı"nda yaşamış. Açış konuşmasını yapan ilmiye sınıfı mensubu devletlû, serginin bulunduğu kata çıkma gereğini bile duymamış. Öteki ilmiye sınıfı mensuplarının yoldan çıkmadıklarını belirtmek bile çok sanırım!

İşli, bütün bunları, çalışmasını "risale" oylumunda bırakmayıp kitaplaştırması gerektiğini ve pek çok yayınevinin onu basmaya can atacağını düşündüğümü söylememe üzerine anlattı. İnceliği el vermediği için olacak, saflığımı betimledi, ama seslendirmedi. Daha ilk adımda bunları yaşayan; "Türkiye Yayıncılık Kurultayı"nda arz – ı endam eyleyen 35 yayıncının ancak ikisini sergisinde görme onuruna erişebilen birinin sonraki gelişmelere şaşması olası mı?

"Sahaf Turkuaz"ın "Sahaflıkta Geçmişten Geleceği..." başlıklı tanıtım broşürü şu tümce ile bitiyor:

"... Sergi ve yayın gibi faaliyetlerini de devam ettirmekte kararlı olan Sahaf Turkuaz, 'körler ülkesinde ayna satmayı' inatla sürdürüyor ve kitap dostlarının desteği ile geleceğe emin adımlarla yürüyor."

Sitemkâr, ama meydan okuyan!

1- *Emin Nedret İşli,* ***Kitaphaneden Yayınevine Bâbıâli****, İstanbul bty, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.*

2 *Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Ergün, Alfabetik Dizine Göre Yürüyen Develer",* ***Tarih ve Toplum****, (Mayıs 2002), ss. 33-39.*

3 *Nâzım Hikmet,* ***Kemal Tahir'e Mahpusaneden Mektuplar****, Ankara 1968, Bilgi Yayınevi, s. 146.*

4- *Mete Tunçay,* ***Türkiye'de Sol Akımlar-II (1925-1936)****, İstanbul 1992, BDS Yayınları, s. 124.*

20. Yüzyılın İstanbullu Rum şairleri - 3
Nena Çalidis

KAÇAK KİTAP

Bu sayıda `Savaş Sonrası Dönemde İstanbul ve Atina'da Bağımsız Şairler' ve `Yeniler' akımına ait şairler inceleniyor. 1945 - 1965 dönemlerini kapsayan `Savaş Sonrası Dönemde İstanbul ve Atina'da Bağımsız Şairler' başlığı altında yer alan şairlerin en büyük dezavantajı bir edebiyat çevresi içinde yer almamalarıydı. Özellikle bir dönem şairleri için büyük rol oynayan `Tehni' ve `Pirsos' dergilerinin kapanmasıyla birlikte bu alanda büyük bir boşluk oluşmuştu.

Bu dönem şairleri daha çok 70'li yılların başlarında kendilerini göstermeye başlamışlardı. Çoğu daha önce şiirle ilgileniyor olmasına rağmen şiirlerini daha sonraki yıllarda okurla paylaşmayı tercih etmiş.

Bu dönemde yer alan şairlerin büyük bir kısmı İstanbul ve Atina'da çalışmalarını sürdürdü. `Savaş Sonrası Dönemde İstanbul ve Atina'da Bağımsız Şairler' bölümünde yer alan isimler şunlar; Evangellos Galanis, Akmini Diamondopulo, Misail Enggonopulos, Nikos Zarvanos, Vasilis Ioanidis, Ioanna Kuçuradis, Meri Rombopulu.

`Yeniler' akımına ait olan şairlerin diğer dönem şairlerine oranla gösterdikleri fark şu; `Yeniler' akımına ait olan şairler İstanbul'da yaşadıkları dönem içinde elde ettikleri bütün şiirsel deneyimleri Atina'da yazdıkları şiirler üstünde kullanmışlardı. Bu şairlerin şiir anlayışları biraz daha kenarda kalmıştır.

Stavros Anestidis, Emilios Eden, Eli Meli ve Kostas Çilimandos bu dönem öne çıkan şairlerdir.

ELİ MELİ

Kırgınlık

Arkadaşlar
her zaman günaydını hatırlıyorlar
ne zaman ki boğuyor
yağmur
ne zaman ki kovalıyor
rüzgar
ne zaman ki onları okşuyor
ışık
arkadaşlar

ALKMİNİ DİAMANDOPULU

Evlerimiz

Evlerimizi dekore ettik
sonsuz seslerle
değişik değişik yankılarla
müziklerle
evlerimizi doldurduk
ve artık sesizliğin içine sığamıyoruz
ve artık sığdıramıyoruz
konuşmayı

Adnan Özer

Suat Özkan:
"Türk karikatürcüyle Avrupalı karikatürcünün anlaşacağını düşünüyorum"

Durum komiği, hikâye, absürt, diyaloğ, figüratif uyumsuzluk... Kırık Leblebi 3 haşmetli bir seçme karikatürler albümü. Onun çıkışını çizeriyle kutladık. Kendisine birkaç soru sormadan da edemedik.

Bu kaçıncı albümün?
Bu benim üçüncü albümüm, ama bugüne kadar yaptığım her şeyi yayınlasaydım eğer, 15 ya da 20 albüm olurdu. Tabii biz karikatür çizdiğimiz zamanlarda bir kitap çıkarma geleneği yoktu. Son karikatür albümü de 600 karikatür arasından seçilerek yapıldı, yoksa onların içinden de 2 ya da 3 tane albüm çıkardı. Asıl amaç ince eleyip sık dokuyup iyi bir kitap çıkarmak.

600 karikatürden seçtim dedin, yaklaşık olarak hangi tarihler arasına denk geliyor?
Şöyle söyleyeyim, ben 25 senedir karikatür çiziyorum ama bu son iki ya da üç senedir çizdiğim karikatürlerin toplamı 600. Daha önce Dedeler 1 ve Dedeler 2 vardı ama kendimi çok yaşlanmış hissedince Dedeler'i çizmeyi bıraktım. Şimdiyse biraz daha neşeli şeyler çiziyorum.

Neden kendini yaşlanmış hissettin ki?
Dedeleri çize çize önce bel fıtığı oldum, sonra saçlarım beyazladı. Dedim ki herhalde bunlarla ilgilidir. Bir de bir süre sonra sıkılıyorsunuz yaptığınız işten. Yeni bir heyecan yeni bir enerji olsun diye. Başka şeyler çizeceğim.

Ama hep Kırık Leblebi konseptinde değil mi?
Kırık Leblebi zaten dükkânın adı.

Suat Özkan'ı yerli tarzların içinde kendi tarzını yaratmış olarak görüyoruz ne dersin? Aslında senin bugüne gelişini soruyorum.
Şimdi sen bunu söyler söylemez ben çok heyecanlandım. Biz küçükken Oğuz Aral'a gittik. Oğuz Aral'ın hepimizle tek tek ilgilenmesi gerekmezdi ama orası zaten okuldu. Orası sana belli ölçüde yön veriyor zaten, ama sonra biz Limon Dergisi'ni çıkardık, sonra Leman oldu o. Karikatürcüler birbirlerinden en çok da hayattan etkilenirler. Şu bana bunu öğretti, bu bana bunu gösterdi demek çok didaktik olur. Yirmi beş yıllık karikatürcü olmama rağmen her gün yeni bir şey öğreniyorum.

Biraz albümün içeriğinden söz edelim. Ben birkaç temayı fark ettim. Tarihte Osmanlılar ve orada da yeniçeri ile padişah figürleri, hayvanlar var bir de, çok enteresan, postacı çıkıyor karşımıza.
Tarihten başlayalım, biz hep Battal Gazi'li, Cüneyt Arkın'lı filmlerle büyüdük. Bu onun dışavurumudur. Oysa hayvanlar çok önceden çizilen bir şeydir. Büyük ustalardan **Hasan Kaçan**'dan tutun da günümüze kadar herkes çizmiştir hayvanları. Postacı da benim çok özel bir takıntımdır aslında. Evimize mektup getiren postacıya oturup çok dikkatli baktığım zaman, tuhaf bir hüzün duyarım. Herkese bir sürü haber götürüp hiçbir şeyden haberi olmayan bir adamdır postacı. Ya da olan.

Bir de hep masal boyutu var. Tarihle, hayvanların olmasıyla...
Zaten karikatür de biraz öyle değil midir? Biraz masal anlatmak biraz büyülü bir dünyayı anlatmak. Aslında bunların hepsi dediğim gibi sadrazamı, maymunu, postacısı, timsahı hepsi bir dünyayı tamamlıyorlar. Bir masalı, bir hikâyeyi tamamlıyorlar. Hepsinin bir görevi var hepsi o görevlerini ifa ediyor.

Mesela kanguru ve yavrusu var; başlı başına bir masal çıkar ondan.
Oradaki kanguru, Türk kanguru, öyle olunca zaten komik ortaya çıkıyor. Onların ilişkileri birbirlerine bakış açıları kangurunun pazara gitmesi *freebag* takması, öyle olunca komik oluyor.

Çocukken resimli roman merakın vardı değil mi?
Zaten benim karikatürcü olmamın en önemli etkenlerinden biri odur. Babamın kırtasiye dükkânı vardı, aynı zamanda gazete bayiiydi babam. O yüzden bizim dükkâna gelen bütün Tommiks'leri,Teksas'ları, Mister No'ları ortalarından seçer, en az yıpranmış olanları saklardım. Ama bir hafta içinde mutlaka okuyup bitirirdim.

O zamanlar onların içinden komik üretmeye başlamış mıydın?
Bundan ziyade şaşırıyordum. Biz Teksas, Tom-

miks'le büyüdük. Ağabeyim Kemalettin Tuğcu okurdu, o biraz daha gerçekçiydi, belediyeci oldu nitekim. Teksas Tommiks'ten sonra Mister No diye bir karakter geldi. Ondaki realizm beni şaşırttı. Allah Allah dedim böyle bir kahraman mı olurmuş, kızlarla öpüşen, sarhoş olan, yerlere düşen, bazen dayak yiyen. "Teksas Tommiks'le büyümenin garip bir yanı vardı, ben gölgede kendime bakarken, sağ taraftan Teksas'a sol taraftan Tommiks'e, ön taraftanda Tombraks'a benzediğimi zannederdim. Benim amcamın sineması vardı, orada ilk yabancı filmi izlediğimde dumur oldum. Kahramanın zaaflarını görünce. Cüneyt Arkın filmleriyle büyümüş biri olarak çok şaşırmıştım.

Bu işin akademik yanı olmalı mı, insanlar bunun okuluna gidip eğitimini almalılar mı?

Zaten burası bir okul. Leman dergisi insanların oturup karikatür çizmek, bir tarz oluşturmak için bulabilecekleri en iyi okul. Fakat bir dönem problemi var karşımızda. Biz zamanında elli tane espri çizip, bir tanesi yayınlanınca feci mutlu olurduk. Şimdi öyle değil. Genç, amatör bir çocuk geliyor, ben çizdim oldu diyor. Bir kolaycılık var yani. Bunun altını kazıyınca, özgüven değil, korkunç bir boşluk olduğunu görüyoruz. Ben hâlâ çizdiğim bir espriyi buradaki arkadaşlara gösteriyorum, fikirlerini alıyorum.

Avrupa Birliğine girdiğimizde Türk karikatürü ne olacak sence?

Biz de bir çorabın içinde sigara olayı var, biliyorsun. Bu çok bize özgü bir şey. Şimdi bunu Avrupalıya anlatamazsın. Bizim tespihimiz var, onların da kendilerine özgü kalıpları var. Bizim arkasına bastığımız ayakkabılarımız var, kendimize göre raconumuz var ve bunlar ne kadar değişecek, değişecek mi belli değil. Belki de orada tespih çeken bir kanguru gösterebilirsek Avrupalıyı atmosferimiz içerisine çekebiliriz. Ama dediğim gibi bu da bir

süreç aslında.

Ama karikatür Türkiye'nin en iyi satılacak mallarından biridir...

Elbette öyle Türkiye'nin mizahı 20 senedir değil, taa Nasrettin Hoca'dan beri Hacivat, Karagöz'den beri yüzyıllardır süregeliyor.

Karikatürist genel olarak kaynaşmaktan, etkileşimden, çoğunluktan yana değil midir?

Ya zaten biz Charlie Hebdo'cular geldiğinde Fransa'dan oturup Kumkapı'da rakılar içtik. Hamama gittik, keseler yaptık.

Güldüler mi bizim karikatürlere?

Gülmekle kalmadılar, anladılar da. Hatta Wolinski bana çizdiğin karakterlere benziyorsun dedi. Yani Türk karikatürcüyle Avrupalı karikatürcünün anlaşacağını düşünüyorum.

Başta sormam gerekeni soruyorum, mizah nedir sence?

Aslında bu soru bizim çok dalga geçtiğimiz çok güldüğümüz bir şeydir. Bence mizah, ***ağlayan zümrüttür.*** Ağlayan zümrüt nedir derseniz, size bir hikâye anlatacağım. Çok ünlü bir kuyumcu generalin karısına ağır sahte bir zümrüt satıyor. Kadıncağız duş alırken, zümrütün boyası akıyor. Kadın hışımla geri dönüyor. Bana sahte zümrüt sattınız derken, satıcı, tabi kapalı çarşının çocukları bunlar, "Hanımefendi o zümrütü kaça aldınız? Size onun iki katı parasını ödeyeyim zümrütü bana verin," diyor. Kadın, "niye ki" deyince, "o ağlayan zümrüttür, o zümrüt ağlar," diyor. Hani boya verdi ya, yıkanırken akıyor. Kadın da zümrütü vermekten vazgeçiyor. Evine dönüyor. Bence mizah budur.

Latin Amerika Edebiyatının Geleceği ve Gabo Usta

Rüstem Aslan

Dünyada özellikle de 1960-1990 yılları arasında, Latin Amerika edebiyatına büyük bir ilgi vardı. 1960'larda Avrupa'daki Latin Amerika patlaması, kendisini Türkiye'de biraz gecikerek de gösterse (ki bu durum neredeyse her alanda geçerlidir) ard arda boy gösteren romancılarla neredeyse bir tutkuya dönüşmüştür. Ancak son birkaç yıldır bu ilginin bir ivme kazanarak azalmaya başladığı gözlemlenmekte. İlginin Batı'dan Doğu'ya doğru kaydığı Avrupalı yayınevlerince dile getirilmekte. Türkçe'ye çevrilen romanların hangi dilden çevrildiği ile ilgili bir istatistik olmadığını bilmekle beraber, genel kanı, son yıllarda İngilizce, Almanca, Fransızca'nın başı çektiğini göstermektedir. Latin Amerika edebiyatına duyulan ilgi patlaması gerçekten olup bitti. Avrupalı yayınevlerinin(Türkiye'yi de bazı istisnalarla da olsa bu kapsamda değerlendiriyorum) özellikle 1967- 1990 yılları arasındaki yayın programları bu görüşü ispatlamakta. Örnek olarak Uruguaylı **Juan Carlos Onetti**, Kübalı **Alejo Carpentier**, Meksikalı **Juan Rulfo** ve **Carlos Fuentes**, Arjantinli **Julio Cortazar**, Perulu Mario Vargas Llosa, Şilili **José Donoso**, Paraguaylı **Augusto Roa Bastos**, Brezilyalı **Jorge Amado** ve **Joao Guimaraes Rosa** uluslararası roman dünyasında kendilerine yer edinebilmişlerdir. Kolombiyalı Gabriel García Marquez ve sürgün yaşamış İsabel Allende'nin kitapları ise çok zor yakalanabilecek rekorları kırmışlardır. Avrupalı yayınevi ve eleştirmenler ise bu tür romanları Büyülü Gerçekçilik olarak tanımlayıp, başarıyı da onların bu özelliğine bağlamışlardır. Hatta Latin Amerika'nın üçüncü kez keşfedildiğinden bile bahsedilmiştir.

Bu başarı öncelikle Batılı ülkelerin o, döneme kadar görmemezlikten geldikleri bölgesel kültürleri gerçek anlamda algılamalarına yol açmıştır. İspanyol edebiyatı ise bunun karşısında zayıf kalmıştır. Ancak 90'lı yıllarla birlikte İspanya'da bir roman patlaması (Latin Amerika ile karşılaştırılamayacak olsa da) görülmektedir. Diktatör Franco'nun ölümünden sonra ekonomik ve politik anlamda başarılı gelişmeler göstermiş İspanya'nın uluslararası imajı için edebiyat gibi bir alana gereksinimi yoktu. Latin Amerika'nın dışardaki imajı içinse edebiyat bir ilaç gibiydi. Ancak bu durumun Latin Amerika'da toplumsal olarak irdelenip irdelenmediği bir soru olarak kalmaktadır.

Son yıllardaki gelişmeler ise dengenin Latin Amerika'dan Avrupa'ya doğru dönmekte olduğunu göstermektedir. Edebi alanın dışına baktığımızda, Latin Amerika'nın genel değer yargılarında olumsuz gelişmelerin ortaya çıktığını görebilmekteyiz. 80'li yıllarda edebiyatta yaşanan patlama, ekonomist açısında bir decada perdida (kayıp yıllar)'dır. Edebiyatın dışındaki pekçok alanda çöküş söz konusudur. Film, dans, müzik ve turizm gibi alanlarda kamuoyu bilinci Latin Amerika lehine etkilense de, 70'li yıllardan beri edebiyat dışı alanlarda bir çöküş yaşanmaktadır. Bunu söyleyebilmek için ne Latin Amerika uzmanı olmak ne de uzmanlık kitaplarından alıntılar yapmak gerekmemektedir.

Büyük bir ihtimalle edebiyattaki patlama ile ortaya çıkan Latin Amerika ilgisi, giderek artan bir Latin Amerika eleştirisine yol açmıştır. Özellikle 1992'deki Kolomp Yılı ile başlayan tartışmalar giderek yoğunlaşmıştır. Hiç kuşkusuz bu çöküşün kökeni İspanya'nın hüküm sürdüğü kolonyal döneme kadar geri gitmekle beraber, Latin Amerika'nın günümüzdeki durumunu tümüyle geçmişe bağlamak doğru değildir. Kıtadaki farklı uluslar ve oldukça büyük olan sınıfsal fark, bu topraklardaki ulusal karakterli sivil dayanışma toplumunun gelişimini engellemiştir. Latinamerikalılar, birey yerine amigos'yu (arkadaş) tanırlar. Klientenizme dayanan bu toplumsal örgütlenme ülkemizde de maalesef aynı kaderi paylaşmaktadır. Aradaki tek ve büyük fark ise Latin Amerika ülkelerindeki bir bütün olarak ortaya çıkan yüksek kalitedeki roman sanatıdır.

Peki bütün bunlardan sonra ne tür gelişmeler olabilir.

Arjantinli Borges yaşıyor olsaydı kesinlikle "And yet, and yet" (Peki ya şimdi!) sorusunu sorardı.

Tüm dünyada tanınan ve etkili olan Latin Amerika edebiyatında artık yeni bir şey yok mu? Yeni yazarlar, kendilerinden önceki büyük romancılardan, ülkeleri dışındaki okuyucular için yazmaları gerektiğini öğrenmiş olsalar da, özellikle Avrupalı okuyucunun beklediği egzotik, gizemli gerçekçi tarzla yazılmış romanların önceki örnekleri çok güçlü olduğu için, gençlerin eserleri çoğu kez hayal kırıklığı yaratmıştır. Bütün bunlara rağmen 90'lı yılların ortalarında yeni bir edebi doğuş kendini göstermiştir. Marquez'in ünlü Macondo yerleşmesi, Şilililer tarafından yeniden ele alınmıştır. **Alberto Fuguet** (1964 ve **Sergio Gomez** (1962) ikili bir hicivli

McOndo (1996) kitabı yazarak önce eski kuşak baba yazarlarla, daha sonra ise Amerikanlaşan kendi ülkeleriyle dalga geçmişlerdir. (Şilili yazarlar Mc Donalds'a gönderme yapmaktadırlar.)

Yine Şili kökenli, ama önce Meksika ve ardından da İspanya'da göç etmiş ve 2003 yılında bir romancı için genç denilebilecek bir yaşta, 50 yaşında ölmüş **Roberto Bolaño** (Vahşi Dedektif, 2002) romanında, hiç de Latin Amerika'ya özgü olmayan özellikleri ön plana çıkarmıştır. Meksika'da ise **Jorge Volpi** (1968)'nin etrafında oluşan crack grubu, oldukça eleştirel bir tarzda büyülü gerçekçilik romanları yazmaktadır. Volpi'nin 2001 yılında yayımlandığı "En busca de Klingsor (K"da Alman bir matematikçinin başından geçenler anlatılmaktadır. Eski ustalardan **Cabrera Infante** kitabı "İspanyolca yazılmış bir Almanya romanı" şeklinde tanımlar. Sovyet Rusa'yı iyi tanıyan Kübalı **José Manuel Prieto** (1962) alaycı "Liwadija" romanında, sadakatsiz bir kadın üstüne yazılmış yedi adet mektupla yeni bir dünya edebiyatı meşalesini ateşe vermektedir. Buna benzer örnekleri çoğaltabiliriz. Artık başka ülkelerde yaşayan Latin Amerikalı yazarlar, başka ülkeleri başka kıtaları daha iyi tanımakta, daha iyi anlatmaktadırlar. Yani Latin Amerika edebiyatı, yazar ve konu orjini olarak kıtayı terkediyor gibi gözükmekte.

Bütün bunlar olurken Latin Amerika edebiyatının en büyük ismi Gabriel Garcia Marquez ne yapıyor?

On yıllık büyük bir aradan sonra roman dünyasına yeniden adım attı. Ancak daha 2002 yılında yayınlanan "Vivir para contrarla" (Yazmak İçin Yaşamak) adlı anı kitabıyla, Avrupalı okuyucuyu yeni romanına alıştırmayı deniyor gibiydi. Daha ilk cümlesiyle romanlarını hatırlatan Marquez anlatım tarzı kendisini belirgin bir şekilde önplana çıkarıyordu:

"Mi madre me pidió que la acompañara a vender la casa" (Annem benden, evin satışı için kendisiyle birlikte gitmemi istedi). Diğer romanlarında olduğu gibi Marquez, konunun, olayın kalbine giren ilk cümleyle okuru kitabına ısıtmaya çalışmıştır. Özellikle Avrupa'da diğer kitapları gibi çok büyük satışlar elde edemese de, "adı bile" kitabın çok pekçok ülkede çok satanlar listesine girmesine yetmiştir.

Kısa bir süre önce çıkan son romanı bütün bu hazırlıkların doğru olduğunu göstermiştir.

Roman daha çıkmadan, ülkesinde korsan kitap pazarında satılmaya başlamıştır. Hatta romancımız iki eseri için iki ayrı son bile hazırlamıştır. Herşey hazırdır. Tüm dünya beklemektedir. Aynı anda hem kendi ülkesinde hem de pekçok Avrupa ülkesinde listelerde baş sıraya yerleşmiştir roman:

"Memoria de mis putas tristes" (Üzgün Fahişelerimin Anıları). Romanın ilk cümlesi diğerlerinde olduğu gibi doğrudan ve acımasızdır:

« El año de mis noventa años quise regalarme una noche de amor loco con una adolescente virgin».(Doksan yaşına girdiğim yıl, doğum günüm için, kendime, kızoğlankız biriyle çılgın bir aşk gecesi hediyesi vermek istemiştim).

On yıllık aradan sonra Marquez'e yakışan bir ilk cümle.

Her şey hazırdır. Hayatında beş yüz kadınla yatmış yaşlı maço. Kızoğlan kız fahişe. Ancak Delgadina'nın sesi hiç çıkmaz. Yaşlı adam gelir, kız uyumaktadır. Kız romanın sonuna kadar uyur. Nobel ödüllü Marquez, 13 yaşında çocuk denilebilecek bir kızla yatma isteğiyle yanıp tutuşan bir erkeği anlatır durur. Ama Delgadina her seferinde uyumaktadır. Birgün sonra, ondan sonraki gün, daha sonraki gün, bir sonraki hafta da uyumaktadır kız. Yaşlı maço, kıza hediyeler getirir, başucunda ona şiirler okur, aşkını ilân eder. Ama kız uyumaktadır. Sonunda yaşlı maço, bir ayağı mezarda, aşkı keşfeder: "Cinsellik, aşka erişemeyenlerin tesellisidir".

Marquez'e küfretmek için hemen ağızlarını açmaya başlayan Avrupalı feminist edebiyat eleştirmenleri (ki Türkiye'deki feministlerin de onları izleyeceğinden hiç kuşkum yok, bu konunun dünya edebiyatındaki ana temalardan olduğunu görmezden gelirler. Kawabata'nın "Uyuyan Güzeller" romanından biraz esinlendiği belli olsa da, Marquez'in kadına metinsel yaklaşımında ondaki "kötülükleri" dışarda görme isteği ön plana çıkmaktadır. Yani romancımız "Sadece sonsuza kadar uyuyan kadın güzeldir ve sevilir, ya da sevilmeyi hak eder demektedir".

Konumuza geri dönersek: Marquez'in bu marquezvari dönüşü, yukarıda sıralamaya çalıştığım Latin Amerika romanındaki gidişatı değiştirebilecek midir?

Hiç sanmıyorum. Son romanında Marquez, bir anlamda kendine ve kıtasına özü "büyülü gerçekçiliği" evrenselliğe dönüştürmeye çalışsa da Latin Amerika'dan yazan biri damgasını değiştirememiştir.

Sonuç olarak kıta dışından, kıta dışı temalarla Avrupa edebiyatında yer almaya başlayan Latin Amerika'lı edebiyatçılar önümüzdeki kuşak itibariyle Latin Amerika edebiyatına yeni bir karakter kazandıracaklardır.

« El año de mis noventa años quise regalarme una noche de amor loco con una adolescente virgin». *

* *Doksan yaşına girdiğim yıl, doğum günüm için, kendime, kızoğlankız biriyle çılgın bir aşk gecesi hediyesi vermek istemiştim.*

Gültekin Emre

BÜYÜ BİTTİ- SEVGİ ÖZDAMAR- RUS ANVANGARDLARI-PETRARCA

Tuğrul Tanyol *Büyü Bitti*'ye gelene kadar *Elinden Tutun Günü*'yle (1983) şiir yolculuğuna başlamış, *Ağustos Dehlizleri*'yle (1985) akacağı kanalı oluşturmaya başlamış, *Sudaki Anka*'yla (1990) yerini sağlamlaştırmış, *Oda Müziği*'yle (1992) sıçrama yapmış, *İhanet Perisinin Soğuk Sarayı*'yla (1995) çıtasını biraz daha yükseltmiş bir şairdir; *Toplu Şiirler*'iyle (1997) geçmişine şöyle bir dönüp baktıktan sonra *Büyü Bitti* (2000) ile, bir kez daha yola devam demiş kuşağımın önemsediğim şairlerinden biriyle Berlin'de buluşmaya giderken onun şiir serüveni, şiirleri de bir bir geçti belleğimden. **Tuğrul Tanyol**'un İranlı, Alman, Belçikalı, Macar, Sırp, Portekizli, Beyaz Rus,Yugoslav, Litvanyalı şairlerle şiir okuyacağı belediye binasına doğru yol alırken, aynı zamanda Kasım1999'da internette kurulan, başlarda Alman şiiri için bir platform oluşturmayı amaçlayan site, daha sonra kültürlerarası köprü projesiyle bugün epeyce dallanıp budaklanmış ve etkin bir hale gelmiş. Beş yıl gibi kısa bir sürede şairleri ve şiirleri sınırlar ötesiyle buluşturan, çevirilerin yanında özgün dilinde şiiri okuruyla karşı karşıya da getiren bir site **lyrikline.org**. *Çağdaş Şiir, Duyulabilen Miras, Çocuklar İçin Şiir, Ödül Alanlar* ve *Görsel Şiir* gibi bölümleri de içeriyor bu şiir sitesi. Türkiye dışındaki pek çok ülkeyle de bağlantısı var bu anlamlı ve önemli şiir köprüsünün.

"*büyü bitti, suyu dolaştıran kayık/ince kabuğuna çekildi gövdesinin/taş düşmeyi bıraktı, meyve ağacına döndü/kadın olmadan yaşlandı sevgilimiz*" **Tuğrul Tanyol** sahnede şiirini okuyor ve geniş ekrana okuduğu şiirin Almanca'sı yansıyor: "vorbei ist der Zauber" Her şair ilkin anadilinde şiirini okudu, seyirciler okunan şiirin Almanca'sını ekrandan okudu/izledi. Sonra "Dillerin Konseri" başlığı altında tüm şairler tek tek iki şiir daha okudu. Gece kokteyle bitti. Beş yıllık bir şiir serüveninin öyküsü içinde yer alan **Tuğrul Tanyol**, bir çağın kapanışını ve artık o büyülü, güzel günlerin geride kaldığını şiiriyle ne güzel anlattı herkese: "*büyü bitti, sen onu görmedin/zaten derin bir düş/düştü/düşecek*"

Tuğrul'u otelinden alıyorum ve ünlü **Unter den Linden** caddesi boyunca yürüyoruz biten büyülerden konuşa konuşa. "*Orient'in Yüzleri*" sergisinin önünden geçiyoruz, **Bergama Müzesi**'nin girişinde "*Bağdat ve Hicaz Demiryolları*" sergisinin görüntülerini belleğimize kazıyıp, **Humboldt Üniversitesi**'nin bahçesindeki kitap sergileri arasından 1917'de **Atatürk**'ün **Vahdettin**'in yaveri olarak gelip kaldığı ünlü **Adlon** otelinin önünde kısa bir mola veriyoruz yürüyüşümüze. Sonran **Brandenburg** kapısının altından geçiyoruz. Sağ yanımızda 1933'de Nazilerin yaktığı, günümüzde yeniden onarılarak işlev kazandırılan **Reichstag** binası. Sola kıvrılıyoruz ve Berlin'in en çok turist çeken alanına, **Potsdamer** alanına geliyoruz yürüye yürüye. **Alman Film Müzesi**'nin hemen ardında ünlü **Berliner Flarmoni** binası, onun karşısında **Kulturforum** ve **Yeni Ulusal Galeri**, karşısında **Devlet Kütüphanesi** ve tümü cam **Cony Center** binası, sinema kompleksleri, alışveriş çarşısı, **Berlin Film Festivali**'nin gerçekleştirildiği sinema, Viyana kahvesi derken kendimizi **Balzac Coffee**'ye zor atıyoruz ve kahve kurtarıyor bizi. Yeni şiirlerini gösteriyor **Tuğrul**. Bir daha başa döndüğünü söylüyor ve şiirini bir kez daha pekiştirdiğini. "*gül bir kez kokar*" dizesi aklımda kalmış anı, yaşam, görsellik, samimiyet ve sevgi yüklü dizelerinden.

Brecht'in tiyatrosu **Berliner Ensemble**'de **Heinrich-von-Kleist** ödülünü alan **Emine Sevgi Özdamar**, Malatya'da doğmuş. Fabrika yaşamı, öğrencilik dönemi tiyatro eğitimi, oyunculuk derken yazarlıkla geldiği yer. *Hayat İki Kapılı Bir Handır Birinden Girilir, Ötekinden Çıkılır* romanıyla dikkatleri üstüne çekti. Anadildeki önemli deyimleri olduğu gibi Almanca'ya aktardı ve başarı kazandı. Göçü ve göçün tarihini otobiyografik ele alırken, bir yandan da içinde yaşadığı toplumun değerlerini anadiliyle zorladı, zorluyor **Sevgi Özdamar**. Alman dilini zenginleştirdiği için ödül üstüne ödül aldı alıyor, yazdıkları değerlendirildi, geniş bir okur çevresine yayıldı. **Brecht** tiyatrosu eğitimi onun yazmasını da etkiledi ve dünyaya epik tiyatrocu gözüyle bakmaya başlaması sonucu farklı bir üslup yakaladı; göçü sızlanmadan ele aldı, yaşanan, canlı bir olgu olarak gözler önüne serdi. **Sevgi Özdamar** da biten büyülerden söz ediyor yazdıklarında: "*büyü bitti, işte deniz, daha on dördünde/ay bulutsuz*

bir gecede uykusuz bir adam gibi koşmada/yıldız üşümesi bu, ağacın yansıması,/kalbine düşen bir şey gibi, sanki gibi, belki/.../gibiydi ve bitti, uyuyan uyandı ve gördü/görünmeyen görünür oldu, ses yankısından korktu/gölge sahipsizdi, kartal avını buldu"

Rus Avangardlarında Işık ve Renk sergisi de bir başka büyüyü gözler önüne seriyor. **Martin-Gropius-Bau**'daki bu 320 parçalık dönemine ışık tutan sergi Selanik'ten getirilmiş ve ilk kez Berlin'de gösteriliyor **George Costakis**'in bu önemli koleksiyonu. Yüzyılın en önemli koleksiyoncusu olarak tarihe geçen bu Yunanlı yıllarca Rusya'da Rus avangartları üstüne çalışmış. Daha önce kimsenin önemsemediği ve dönüp bakmadığı ne varsa toplamış ve koleksiyonuna katmış. 70'li yıllarda Moskova'daki evi sanatçıların, aydınların, buluşma, tartışma yeri olmuş. Sonra bu ilginç adam 1977'de ülkesine dönmüş. Koleksiyonunun bir bölümü başta Moskova'da kalmış. 1990'da ölünce, Yunan hükümeti onun bu değerli koleksiyonuna arka çıkmış. 1997'de Selanik Avrupa'nın Kültür Başkenti olunca müzenin de ilk temeli atılmış. Şimdi bu önemli koleksiyon, Moskova'dan getirilenlerle birlikte **Selanik Devlet Çağdaş Sanatlar Müzesi**'nde korunuyor. 1900-1943 yılları arasındaki sanatçıların ürettikleri öncü, çağını aşan yapıtları, çizimleri, dergileri, yazışmaları bir bir gözler önüne seriyor bu inanılmaz zengin ve kapsamlı sergi. Etkileri hâlâ süren ve zaman zaman yapıtlarıyla şurda burda karşımıza çıkan 50 avangart sanatçının yapıtlarını görmek için Berlinliler sergi salonun önünde uzun kuyruklar oluşturuyor: Sergi, "*Siyah, Kendisi Işık Verenler, Renk Sunumları, Renklerin Kurtuluşu, Renklerin Üstünlüğü, Renk Çalışmaları, Dekorasyon ve Sanayi Üretiminde Renk, Bilim ve Teknikte Renk, Solmak, Beyaz*" bölümlerinden oluşuyor. Arşivin tozlu raflarından gün ışığına çıkarılan el yazmaları, fotoğraflar, filmler, çizimler, ilk basım kitaplar, dönemin etkin dergileri, manüskripler, filmler sergiye ayrı bir zenginlik katıyor. Dönemin etkin isimleri **Kasimir Malewiç, Wladimir Tatlin, El Lissitzky, Ljubow Popowa, Olga Rosanowa, Nadescha Udalzowa, Alexander Rotschenko, Solomon Nikritin, İwan Kljun, Gustav Kluzis, İlja Tschaschnik, Xenia Ender, Alexander Drewin, İwan Kudrjaschkow, Antonina Sofronowa ve Konstantin Wjalow...** Elbette çizimleri ve ürünleriyle **Mayakovski** de bu kervanda yerini alıyor. Evet, bu adların yapıtları **Martin-Gropius-Bau**'nun geniş mi geniş sergi salonunu tıklım tıklım doldurmuş. Yüzyılın başındaki toplumsal çalkantılar, siyasal çıkmazlar, ekonomik göstergeler her yolu denenerek el alınmış ve pek çok şeye karşı çıkılmış ürünlerle. Ocak ayına dek sürecek bu kaçırılmaması gereken sergiyi gezdikten sonra **Tuğrul Tanyol**'un şu dizelerini bir kez daha anımsamanın tam sırası şimdi: "*büyü bitti, yaşlı adam kendine seslenen sese döndü/orada genç olmanın umuduyla yeniden öldü/ışık bütün renklerine binlerce kez bölündü/binlerce kez haykırdığımız sözlerimizle dolup taşan mağara/.../kapandı ve dağ oldu. Çıkmayan falların telvesiyle/sararan umuttu, uçuşup gitti/ve açılmayan yollar ansızın açıldı/ama ne kimse geri geldi, ne de bir sessiz gemi*"

Gelelim bu yıl 700. Doğum günü kutlanan İtalyan'ların en büyük şairlerinden birine, yani **Petrarca**'ya: **Dante** ve **Boccaccio**'nun yanında bir saç ayağı oluşturur İtalyan şiiri **Francesco Petrarca** ile birlikte. 14. Yüzyıl İtalya'sının en aydın ve önemli kişiliklerinden biridir şair **Petrarca.** Onun Latince yazdığı yapıtları bugün klasik Roma yazının en seçkinlerini oluşturuyor. **Vergil, Cicero, Seneca** ve **Augustinus**'u da derinden etkilemiştir yazdıklarıyla. Evet, kendisinden sonrakileri derinden de etkileyen şairin yapıtları bestelenmiş ve resimlere de konu olmuştur. Onun yapıtlarındaki etkileyici felsefe, etik, sanat, din ve politika çağına ışık da düşmesini sağlıyor. Çağının önemli ve tutkulu bir kitap koleksiyoncusu da olan **Petrarca**'nın kütüphanesi bugün de önemini koruyor. Berlin'in önemli sergi alanlarından biri olan **Kulturforum**'da Şubat 2005'e dek açık olan serginin başlığı **Triuph der Liebe.** Yani *Sevginin Utkusu.* 366 şiirden oluşan *Canzoniere*'si dilimize de kazandırıldı. Onun oluşturduğu felsefeye, etik, estetik anlayışa bugün *Petrarkismus* deniyor. *Bibliotheca Petrarchesca*'da ne varsa meraklı izleyicilerle buluşuyor Berlin'de.

Tuğrul Tanyol ne kadar "*büyü bitti*" dese de, Alman felsefesinin doruğu **Kant**'ın tüm yapıtları, yazdıkları "*yeni Kant Kütüphanesi*" başlığı altında bir araya getirildi. Bu kütüphanede 2800 başlık bir katalogda yer alırken, bir araya getirilen tüm yapıtlar 3286 cilt oluşturuyormuş. Bunlardan 61 ilk kez gün ışığına çıkarılan erken dönem çalışmalarmış. Kant araştırmacıları için büyük bir zenginlik ve kolaylık sağlıyor elbette bu kütüphane.

Dinlerarası Dialog başlığıyla sunulan konserde müzik yoluyla savaşa, teröre karşı tavır aldı Hıristiyan, Yahudi ve Müslüman kesimin inananları. Bu üç dinin dinsel müziği ırk, dil, din ve kültürel ayrımcılığa, siyasal baskılara, toplu katliamlara karşı müziğin o sihirli gücüyle bir araya geldi Berlinliler. Dinsel müziğin hoşgörüsüne sığınarak kardeşlik, barış mesajlarıyla olağanüstü anlamlı bir gece yaşandı Aralık başında kentimizde. Semâzenler döndü, kilise koroları barış için yakardılar, **Berlin Klasik Türk Müziği Korosu Yunus**'tan, **Pir Sultan**'dan ilahiler söyledi. **Multikulti Radio**'nun her yıl gerçekleştirdiği bu doyurucu ve yeri zor doldurulur gecedeki alkışlar kulağımdan gitmiyor hâlâ.

Bu büyü başka büyü ve söz son olarak yine **Tuğrul Tanyol**'da: "*büyü bitti/Tanrım, işte seni buldum/görünmeyen görünür oldu, ses yankısından korktu/kentin ve insanların arasında/serap gerçeğe dönüştü, var olan yoktu*"

Savaş Ünlü

Bartın Gazetesi 81. yaşında

6 Eylül 1924' de kurulan, Türkiye Cumhuriyet'iyle yaşıt bir gazete. Türkiye yerel ve ulusal basınında böylesine uzun ve şerefli geçmişe sahip birkaç gazete arasında bulunuyor.

İzmir'de çıkan Yeni Asır gazetesi de aynı tarihte yayımlanmaya başlıyor. Yeni Asır gazetesinin geçmişi Selanik'e dayanır. İlk olarak orada çıkıyor, sonradan İzmir'e taşınıyor.

Bartın Gazetesi, 81. yaşında gencecik bir gazete. Ülkemiz açısından önemi büyük. Birçok yazar ve şair ilk ürünlerini bu gazete de yayımlamışlar. Ülkemizde ilk halk bilim yazılarının yayımlandığı gazete olarak biliniyor. Şakir Ülkütaşır, Vahit Lütfü, Yaver Ataman'ın ilk yazıları Bartın Gazetesinde yayınlanmış. Pertev Naili Boratav kaynak olarak Bartın Gazetesi'nden yararlanmış.

Üç ciltlik Bartın kitabı çıkartılırken en büyük kaynak olmuş. Gazetenin Kurucusu Cemal Aliş, ölümünden sonra oğlu Esen Aliş gazetenin başına geçmiş. Büyük bir aşkla gazeteyi yayımlamayı sürdürüyor. İktisat eğitimi yapmasına karşın gazeteciliği severek yapıyor. "Gazeteye gösterilen içtenlikli ilgi, okurlarla yüz yüze oluşumuz, sürekli artan tirajımız, beni özendiren ve yazılarını gönderen yazar, sanatçı dostlarımızın katkıları, gazetemize gönül veren arkadaşlarımın desteğiyle, severek çıkartıyorum gazeteyi," diyor.

Bartın Gazetesi, beş kıtaya ulaşan tek yerel gazete ünvanını taşıyor. Üç bine yaklaşan tirajın beş yüz tanesi yurtdışına gönderiliyormuş. Esen Aliş bunu şöyle açıklıyor: " Bartın bir liman kenti. Gemiciler kanalıyla ulaşıyoruz oralara. Yurtdışında yaşayan Bartınlılar da azımsanmayacak denli çok. Bir memleket gazetesi olmamız nedeniyle gurbet-sıla özlemlerini gideren yanının olması da önemli bu konuda." diyor.

Esen Aliş'ten Bartın ırmağının üzerinde nakliyat yapıldığını öğreniyorum. 1000 tona kadar gemiler girebiliyormuş ırmağa. Üzerinde nakliyat yapılan tek su yoluymuş.

Bartın Gazetesi'nde kimler yazdı? diye sorunca Aliş Bey'in gözleri ışıldıyor. Bu sorudan mutluluk duyuyor. Haklı bir mutluluk bu bence.

"Kimler yazmadı ki," diyor. "Behçet Kemal Çağlar ilk şiirini gazetemizde yayınladı. Fuat Edip Baksı ölmeden önce son mektubunu gazetemize yolladı. Bir bahar akşamı rastladım size dizelerinin şairi bu şiiri Ayhan hanıma yazıyor. Yıllar sonra da evleniyor onunla. Berrin Nadi'nin babası Celal Şakir Erozan gazetemizde yazanlardan. Naim Çıladır maden işçisidir. Tiyatro eserleri vardır. O da yazmıştır. Rıfat Ilgaz 3 yıl köşe yazarlığı yaptığı gazetemizde. Ölümünden bir hafta önce de imza gününü Azim kitabevinde düzenlemiştik." diyor.

Ercüment Ekrem Talü'da yazmış Bartın gazetesinde. Araştırmacılar size büyük bir olanak. Gazetenin arşivinde çok şey bulabileceksiniz. 81 yıllık ülke geçmişimiz ve o yöre hakkında.

VAN'DA BİR KÜLTÜR MERKEZİ

Ülkemizi bir uçtan bir uca gezdikçe gördüklerime seviniyorum, bazen de üzülüyorum. "Masalların utanacağı" olaylar, yaşantılar az da değil. Gezdiğim gördüğüm yerlerde beni ilgilendiren sanat, kültür adına yapılanlar çoğu kez olmazı olduruyorlar. İmkansızı başarıyorlar. Bunları anlatmak, başka yerlere örnek olmasını, model olmasını görev biliyorum kendime...

Van bir güzellik demetiyle çıktı karşıma. Bozulmamış yapısı, geçmişin mirasını koruma sevdası sürüyor. Van Gölü başlı başına ayrı bir tat, ayrı bir güzellik. Van Gölünde güneşin batışını izlemek, Akdamar adasına tekneyle gitmek, Van kalesinden geçmişe yolculuk etmek, kenti izlemek ne denli güzeldi. Yaşamanızı isterim.

Van Kültür Merkezine gittim. Devasa bir kültür merkezi. Tiyatro salonu, DÖSİM, İl Halk Kütüphanesi, Eğitim Gönüllüleri Vakfı, MEB Yayınevi satış yeri. Şamran Kafe hepsi bir arada. Ağustos sıcağında gençler çocuklar gelip gidiyorlardı. Binaların hepsi resimlenmiş, boyanmış.

Kültür merkezinde folklör araştırmacısı Murat Saruhan'la tanıştık. Bir şeyler yapmanın heyecanıyla projelerden söz etti.

Murat Saruhan, kültür merkezini ellerinden geldiğince değerlendirdiklerini anlattı. "Tiyatro salonunu gelen tiyatro gruplarına veriyoruz. Galeri salonumuzda ressam, heykeltıraşlar yapıtlarını sergiliyor. Gezici kütüphanemizle ulaşım imkanı olan yerlere kitap götürüyoruz, resim atölyemizde resim kursu veriyoruz. Müdürlüğümüzün bünyesinde bağlama kursu açtık. İlgi epey fazla. Çocuk korosu çalışmalarını sürdürüyor. Resim öğretmeni Filiz Soylu'nun resim atölyesinin açılmasında katkısı büyük. Atölyedeki öğrencilerle kültür müdürlüğündeki binaların dışını boyayıp resimlediler. Dergi çalışmalarımız sürüyor. Özel idaremizin katkılarıyla hazırlanan "Dünyada Van" dergisinin 22.sayısını hazırladık," diyor Murat Saruhan.

"Bunca yıl ışık birikti avuçlarımda / Senin olsun." diyen onurlu, ödün vermez sanat adamı.

ŞÜKRAN KURDAKUL'LA ANILARA YOLCULUK

Kaçak Yayın'ın Kasım 2004 sayısında Sevgili Oktay Taftalı'nın "Şöhretlerden kim kaldı?" yazısını zevkle okudum. Eğer kaçırdıysanız bulup okumanızı öneririm. Elimden gelse Türkçe ve edebiyat kitaplarına alırdım. İsterdim tüm gençlik okusun.

"Bilim adamı dersen? Televole iktisatçıları. Fikir adamı dersen? Holding gazetelerinin başyazarları. Edebiyatçı dersen? "Best Seller" takımı. Şair dersen? Kasetçi, video klip canavarları. Sinemacı dersen? Reklam filmi yönetmenliğinden bozma şahsiyetler. Ressam dersen? Holdingler için sipariş üzerine reprodüksion boyayanlar... Başka? Başka da yok..." Sevgili Taftalı böyle yazmış.

Yazıyı okuduktan sonra albümüme bir göz attım. Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Bekir Yıldız, Muzaffer İzgü, Demirtaş Ceyhun, Fazıl Hüsnü Dağlarca ve daha nice sanatçı, yazar odamın içine doluşuverdi. Geçmişteki birlikteliklerimiz gözümün önüne geldi. "Ne güzel insanlar, ne güzel..." demekten kendimi alamadım.

Şükran Kurdakul'la o denli çok fotoğrafımız var ki, gülen yüzü beliriverdi karşımda. Yaşar Kemal'in "Şükran Kurdakul'u yenilikçi Türk şiirinin köşe taşlarından biri olarak saymak zorundayım" sözü kulaklarımda sürekli yankılandı.

İzmir'e geldiğinde ne olursa olsun görüştüğümüz, hasret giderdiğimiz Sevgili Şükran Ağabeyimiz. Şükran Lokantasında (10 yıl önce kapandı), Kemeraltı Veysel Çıkmazı'nda, Alsancak Meyhane'de, Karşıyaka Lokalinde, Ercan Günaydın'ın evinde fotoğraf karelerinde zamanı dondurmuşuz. Yıllarca onca çektiği acıya karşın yüzünden yitirmediği gülümsemesi, yüreğinden eksik olmayan sevecenliği... 1940 'lı yılların "Cadı Kazanı" ortamında cezaevleriyle tanışması. Lise öğrencisiyken mahkum edilmesi. 1970 'lere dek süren siyasal yaşamında en çok da ceza yasasının meşhur 142.maddesinden ceza almış olması. Yılları cezaevlerinde geçmiş.

Karşıyaka Lokalindeyiz. TÜYAP kitap fuarından çıkmıştık. Akşam birlikte olacağız. "Şöyle salaş, gösterişsiz bir yere gidelim." dedi Şükran Kurdakul. Gazeteci Yaşar Aksoy "Lokale gidelim mi?" deyince "Olabilir ağabey!" dedim. Masamızda Gazeteci Okan Yüksel, Ahmet Diker, Cemal Yazgan da var. "Ne sen arkada kalacaksın / Ne düşüncen arkada kalacak" diyen güzel insanla birlikteyiz.

Oturduğumuz masanın duvarında Karşıyaka İskelesi'nin otuz yıl önceki resmi. O resim bana Şükran Kurdakul'un dizelerini anımsattı. "Hangi yüzyılı yaşıyor düşlerinde / Denizin mavisini kendine biriktiren / Kapısından hanımeli kokuları gelen bahçe içindeki esrarlı bahçe..."

ABD Eleştirmenler Kurulu tarafından Yılın Romanı seçilen **öksüz brooklyn**, Macmillan Altın Hançer ödülünün de sahibi. Romanı beyazperdeye aktarmakta olan Edward Norton, bir Tourette hastası olan başkarakteri canlandırmaya hazırlanıyor.

Tourette hastası bir kahraman, Minna'nın dedektiflik şirketinin dört öksüzünden biri, Lionel Essrog, hem kötü adamlarla hem de engelleyemediği tikleriyle, Zen tapınaklarından Brooklyn'in arka sokaklarına uzanan bir maceranın içinde bulur kendini... Öyle bir macera ki sözcüklerin hiç bu kadar başına buyruk olabileceğine ve bir cinayetin hiç bu kadar eğlenceli çözülebileceğine inanamayacaksınız.

"Müthiş bir roman."
The Times

"Böylesine şık bir cümleyi yazabilen insanın kitabı da müthiş olmalıydı ve öyleydi de zaten. Ben de sadece bu nedenle roman yazacağım."
Serdar Turgut

plan b

"Topkapı" Filmi ve Eric Ambler

Barış Kılıç

Yönetmen Julles Dassin'in "Topkapı" filmi, şu günlerde Topkapı Sarayı'nda gösteriliyor. Sarayda ayrıca, adını filmin başrol oyuncusu Melina Mercouri'den alan "Melina Tekrar Topkapı'da" isimli bir de sergi açıldı. Sergide filmin kamera arkası görüntüleri, film sırasında çekilen fotoğraflar, filmin afişleri de yer alıyor. Bugünlerde gazetelerde gözüme çarpan bir başka haber de filmin yeni versiyonunun tekrar çekileceğiydi.

İngiliz polisiye-casus romanı yazarı Eric Ambler (1909-1998), Türkiye'de pek tanınmıyor. Tanıyanların çoğunluğu da "Topkapı" filminin uyarlandığı romanın yazarı olarak biliyor. Oysa, Ambler, polisiye-casus romanını etkileyen, türün edebi niteliğine büyük katkı sağlayan, "köşe taşı" olarak nitelenebilecek bir yazar. Ünlü casus romanı yazarları Graham Greene ve John Le Carre onu "hoca"ları olarak görürken, büyük yönetmen Alfred Hitchcock, Ambler'i "fenomen" diye nitelendirmişti.

Eric Ambler'in en başarılı yanı, romanlarında heyecanı daima dorukta tutması, okuyucuyu asla sıkmamasıdır. Öyle ki, romanlarının ilk sayfalarından itibaren kendini göstermeye başlayan heyecan ve gerilim, kitabın sonuna kadar aynı tempoyla devam eder. Yazar, bunu yaparken karakterlerin psikolojilerini de çok iyi bir biçimde yansıtır.

Ambler'in karakterleri, klasik polisiye-casus romanındakilerin tersine, kahraman değil, sıradan birer insandırlar. Bunlar bazen işini yapan bir mühendis, karısıyla seyahate çıkan bir işadamı ya da havaalanında yakaladığı turistlere arabasıyla rehberlik yapan, bu arada da küçük bazı işlerle "yolunu bulan" biridir. Çoğu zaman, günlük yaşamları devam ederken, bilmeden, istemeden ya da sonuçlarını öngöremedikleri tercihleri sonunda olayların içinde yer alırlar.

Melina Mercouri, Peter Ustinov, Maximilian Schell, Akim Tamiroff gibi oyuncuların başrollerini paylaştığı Topkapı filmiyle beyazperdeye aktarılan "The Light of the Day", "Gün Işığı", adıyla 1963'te, yani filmin çekilmesinin hemen ardından Türkçeye çevrildi. Topkapı Sarayı'ndan hırsızlık yapmaya çalışan bir grubun serüvenini anlatan kitabın kapağında, romanın "sinema dünyasının en büyük şöhretleri tarafından beyazperdeye aksettirildiği" yazıyor. Her ne kadar film ile roman arasında büyük farklılıklar bulunsa da, yine kapakta yer alan, romanın filmden, filmin de romandan heyecanlı olduğu görüşüne katılmamak elde değil.

Ambler'in Türkiye'de geçen tek romanı "Gün Işığı" değil. Yazarın, "Dimitros'un Maskesi", "İzmirli Dimitros'a Bir Tabut", "İzmirli Dimitros'un Maskesi" ve "Casus Hilesi" şeklinde dört değişik adla Türkçeye çevrilen kitabında, İngiliz polisiye roman yazarı Charles Latimer'in macerasını konu alır. İstanbul'da bir morgda cesedini gördüğü "Dimitros" adlı bir suçlunun hikâyesini araştırmaya başlayan Latimer, Paris'e kadar uzanan araştırması sırasında, büyük tehlikeler ve hiç ummadığı durumlarla karşı karşıya kalır.

"Korkuya Yolculuk"da ise Ambler, İngiliz mühendis Graham'in, kendisini öldürmek isteyen bir grup casusla aynı gemide, Türkiye'den İtalya'ya yaptığı yolculuğu, heyecanı daima en üst noktada tutarak anlatır.

Yazarın Türkiye'de geçen bu romanları dışında, "Tuzak", "Kıskaç" ve "Bir Casusluk Olayı" adlı üç kitabı daha Türkçeye çevrildi. Ancak, sırasıyla 1967, 1974 ve 1976 yıllarında çıkan bu kitaplara, yeni baskıları yapılmadığı için, bugün ancak sahaflarda rastlanabiliyor.

Çağdaş İrlandalı, Çek ya da Alman polisiye-casus romanı yazarlarının kitaplarını yayımlamaktan çekinmeyen yayınevleri, Eric Ambler gibi türün duayenlerinden birinin pek çok kitabını hâlâ okurlara sunmadı. Ambler'in iki kitabı, son olarak Can Yayınları'nca 1999 ve 2000 yıllarında yayımlandı. Can Yayınları, bu büyük yazarın kitaplarını yayımlamaya devam edeceğini belirtmesine rağmen, sözlerinin devamı gelmiş değil.

Ambler'in kitaplarının çoğu, "Topkapı" filminin çekilmesinin ardından Türkçeye çevrildi. Dileriz, yayınevleri, "Topkapı" filminin yeni versiyonunun ardından, bu büyük, ama ülkemizde yeterince tanınmayan yazarın diğer kitaplarını da bize sunarlar.

KAÇAK ŞİİR

Emre Varışlı

Yok yere

Yıkanıyorum geçmişin alevinde
ama isimler muamma
ama yağmur alkışlıyor şehri
duvarların yanında dumanı içiyorum
yazılıyorum
biliyorum..

yazılıyorum,
çığlıktan devrilen bir tene
yok yere
asılıyorum..

yok yere,
saltanat geçiyor damardan
ve silah zoruyla ıslık çalıyor köprüler
Ben kahraman oluyorum denize
...

Yağmur dedim

yağmur dedim kayalara düşen
manzarasında şehir kokusu
yürüdüm çatılardan akan kırmızıyla
yağmur dedim, ölmekten daha uslu

yağmur dedim, zafersizlik
çıldırtan hayali, hayalsiz kalmanın
kimi kaldırımlar boyunca hüzünlü
kuşları vurulmuş şehirde suskun kimi

yağmur dedim içimin serseri marşı
düşmeye geldim, soyunmaya, sormak istedim...
sarhoşum, gümüş gerçeğe vurdu gölgem,
kesiğim ben kanamaktan daha öte!
yağmur dedim, ne kaldı,
ne kaldı dünyadan geriye
...

Sessizlik olan

Buradan gitmek
Buradan gitmeye benzerse
yüzüme döneceğim
bütün ağlamalarıma
gölgelerime bütün...

bütün bir dudağı parçalamaktır biliyorum çaldığım
bu ıslık
sen, zaten hep senin içinden geçen
ben, zaten bütün bir nefes boyunca bana söz veren

düşecek kahraman
buradan gitmek, buradan gitmeye benzerse

Susacağız,
Sessizlik selam vermeyecek bize!

1985 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğretiminin ilk yıllarında tiyatro eğimi aldı. Kaçak Yayın'ın düşünsel ve yazınsal geliştiricilik seminerlerine katıldı. İst. Üni. Halkla İlişkiler bölümü öğrencisi. Çamur adlı bir edebiyat fanzini çıkartıyor.

Bişkek'in Öykücüsü Mezgil İsatov

Türki masalları Türkiye Türkçesine kazandıran Mezgil İsatov Kaçak Yayın'ı ziyaret etti. Masal projesinde birlikte çalıştıkları Adnan Özer ile yedi yıl aradan sonra hasret giderdi.

Kırgızistan'ın Issık-Göl eyaletinin Cargılçak köyünde 1969 yılında doğdu. İlk ve orta öğrenimini doğduğu yerde tamamladıktan sonra başkent Bişkek'teki Kırgız Devlet Üniversitesi Kırgız Dili ve Edebiyatı Fakültesi'nden mezun oldu. Bir süre devlet televizyoru KTR'de editör olarak çalışan İsatov, şu an RİF gazetesinde yazı işleri müdürü ve bir haber ajansının Kırgızistan temsilcisi olarak görev yapıyor. Kırgızistan'da birçok dergi ve gazetede öyküleri yayımlanan İsatov'un ilk kitabı "Bulmayı Aramak" 2002 yılında basıldı.

Kırgız edebiyatı ne durumda?

Kırgız edebiyatı, çok eski tarihlerden bu yana sözlü olarak nesilden nesile aktarılan büyük destanlar, öyküler, masallar ve aşk şarkılarına dayanıyor. Manas, Er Töştük, Kurmanbek, Canıl Mırza gibi birçok önemli destan o zamanlardan günümüze ulaşmış durumda. Yazılı edebiyatımızın başlangıcı ise Ekim devrimi sonrasına tekabül ediyor. İlk gazetemiz "Bağımsız Kırgızistan"ın yayımlanarak büyük bir okuyucu kitlesine ulaşmasıyla edebiyatımız gelişmeye başlamıştır. Kırgız yazarlar bu dönemden sonra kendi dillerini geliştirerek millî ruhta eserler yazmaya başladılar. 1938 yılında Stalin'in emriyle 140 Kırgız aydını katledilmişti. Ülkenin önde gelen dil profesörleri, devlet adamları ve yazarları kömür ocaklarında kurşuna dizilmişti. Ünlü yazar Cengiz Aytmatov'un babası Törükul da ölenler arasındaydı. Aytmatov, 1996'da bir toplu mezarın tesadüfen bulunması sırasında yıl-

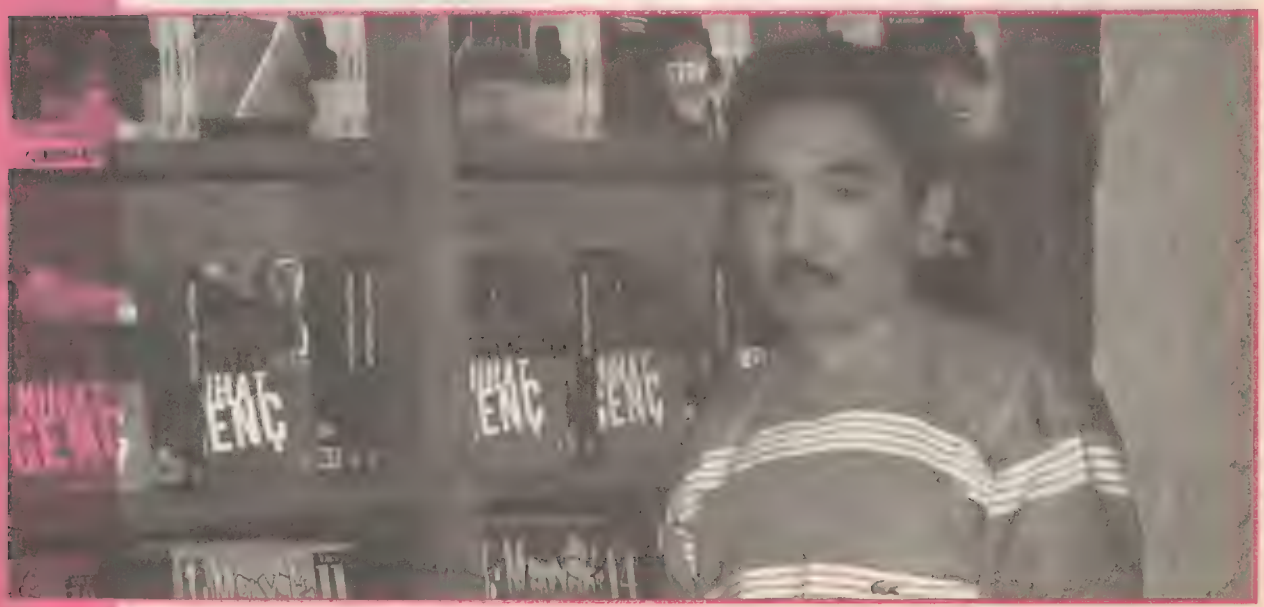

larca aramasına rağmen babasını cesedini bulamadığını gözyaşlarıyla anlatmıştı.

Ya modern edebiyat..?

Ülkede son 50 yıldır Cengiz Aytmatov başta olmak üzere önemli bir edebiyatçı kesimi yetiştiriyor. Ama onlar bile Sovyet etkisinden dolayı düşüncelerini siyasete göre değiştirmişlerdir. Yazılan eserlerin bazıları bağımsızlıktan sonra değiştirilmiştir. Şu anda ise edebiyatımız özellikle ekonomik sıkıntılardan dolayı durgunluk içinde. Yazarlar üretiyorlar, fakat kitaplarını bastıramıyorlar. Birçok yazarımız, çok uzun süre beklenen bağımsızlığın ardından tarihteki Kırgız büyüklerinin ve Sovyet döneminde "vatan haini" olarak adlandırılmış aydınların gerçek yüzlerini anlatarak, edebiyatın toplumsal sorumluluklarından birini yerine getiriyorlar. Bu da milli kimlik arayışında olan gençler için çok önemli.

Neden edebiyatı seçtiniz?

Edebiyat insanlara beklemedikleri, akıllarına gelmeyen ve akıllarının almadığı güzellikleri, yaşama sevincini ve insanlığı sunuyor. Yazar ya da okur olsun, bence edebiyatla ilgilenen insan daha duyarlı ve duygusal oluyor. Edebiyat hayatımıza renk ve büyük anlam katıyor. Hatıralar olmasaydı, hayal kuramazdık. Hayal kurduğumuz için iyi bir yaşam arayışı içindeyiz.

Bir anın başı ve sonu gibi öyküler. Arasındakini hiç bulamazsın...

Karanlıkta

Yolumu ay ışığında bularak yürüyordum. Net görünen hiçbir şey yok. Sadece yürüyordum. Görünüp görünmeyeni, bilinip bilinmeyeni, anlayıp anlayamadıklarım içinde... Karanlıkta

Bir yol bulup yürüyordum kendimce yakınlarda. Hiç kimsenin sükunetini bozmuyordum. Yavaş, dikkatlice yürüyordum. Kendi dünyamda, kendimce.
Yaşamım bile derinden giden karanlık gibi sessizlik içinde... Karanlıkta

Patikada yalnız yürüyordum. Sensiz. Karanlığın bir yerinde. Yıldızların, hayallerin, özlemin, aşkın, ümitlerin içinde... Karanlıkta

Yürüyordum. Karanlık düşüncelerimi aydınlatan ay da geliyordu. Bir ümit gibi gün doğdu. Yaşam değiştiği için devam edecek. Karanlıktan aydınlığa... Aydınlıktan karanlığa...

ÖTEKİ AŞK NAFER ERMİŞ

O hep sözünü ettikleri aşk,
bu aşk mı, benim
yaşadığım aşk mı?

Mesut Kara

Aile Boyu Sinema

Çocukluğumun düş bahçeleriydi sinema salonları. Sinemanın büyülü dünyasında çıktığım yolculukların, biriktirdiğim düşlerin cennet bahçeleri. Şimdi düşünüyorum da, o salonların derme çatmalığı, rutubet kokuları, muhtelif "mahlukatın" ortalık yerde dolaşması o büyünün tamamlayıcılarıydı sanki. Adı *Kömürlük* olan rutubet kokulu kışlık sinema, önceleri gerçekten de adı gibi kömür deposu muydu bilmiyorum. İlk Yılmaz Güney filmlerimi orada izlemiştim. Belediye Sineması'nın fuayesindeki fenerde haftalarca asılı kalmıştı *Paris'te Son Tango*'nun afişleri. Babamın izin günleri bizim aynı zamanda sinema günlerimizdi. İzin günlerini hafta arası kullanan babam, annemle ikimizi daha çok "ecnebi" filmler oynatan *Belediye Sineması*'na götürürdü. Bazı haftalar da Kadıköy'e, *Süreyya Sineması*'na giderdik. Nedense babamla, yazlık bahçe sinemalarında hiç film izlememiştim. Yazlık sinemalara genellikle annem, babaannem ve komşu kadınlarla giderdik. Yazlık ve kışlık salonları olan *Uzunkaya Sineması*'nda filmler neredeyse kapalı gişe oynardı. Yaşım erip arkadaşlarımla sinemaya gitmeye başladığımızda seçeneklerimiz de, izlediğim film sayısı da artmıştı. Bu sinemalara, pazar yerindeki *Çınar*, *Çamlık*, *Kervan* ve yukarı mahallelerdeki *Bizim Sinema*'yla adını şimdi anımsayamadığım bir yazlık sinema daha eklenince, küçücük ilçede dokuz sinema salonu oluvermişti 1970'li yıllarda. Kadıköy ve Beyoğlu sinemaları da, ilk gençlik yıllarımın düş bahçeleri arasındaydı.

Çocukluk yıllarımdan itibaren düş bahçesi sinemalarımda, filmden filme büyülü yolculuklara çıkarken unutulmayan yüzler tanımıştım hayattan beyazperdeye yansıyan görüntülerde. Kimler yoktu ki... Sezer Sezin, Ayhan Işık, Fikret Hakan, Muhterem Nur, Belgin Doruk, Yılmaz Güney, Türkan Şoray, Fatma Girik, Hülya Koçyiğit, Filiz Akın, Cüneyt Arkın, Kartal Tibet, Ediz Hun gibi starlar, Gülistan Güzey, Ayfer Feray, Diclehan Baban, Danyal Topatan, Hulusi Kentmen, Kenan Pars, Nubar Terziyan, Necdet Tosun, Hüseyin Baradan gibi hayatını sinemaya adamış oyuncular o yıllarda tanıdığım unutulmayan yüzlerden sadece birkaçı.

Çocukluk idollerimin hemen hemen hepsiyle tanışma, konuşma olanağı buldum. Yıllar geçip sinemayla daha yakından ilgilendikçe beyazperdeye yansımayan, kamera arkasındaki kahramanlarını da tanıdım. Yapımcılar, yönetmenler, görüntü yönetmenleri, set işçileri. Sezer Sezin, Osman Seden, Bülent Oran, Necip Sarıcı, gibi sinemanın gelişmesinde, şekillenmesinde önemli payları, katkıları olan sinemacıları tanıdım, sohbet ettim. Örneğin sinemacılar kuşağının oluşmasında çok önemli payı olan ilk Şoför Nebahat'imiz Sezer Sezin'le, anne-oğul ilişkisine dönüşen bir dostluk oluştu aramızda, yıllardır. Lütfi Akad'ın, Memduh Ün'ün, Atıf Yılmaz'ın ve daha birçok ismin sinema serüvenlerinin başlangıcında Sezer Sezin var. Hürrem Erman, Sezer Sezin'in ısrarıyla yapımcılığa başlıyor ve Erman Film kuruluyor. Lütfi Akad yönetmenliğe, Mumduh Ün de ilk oyunculuk denemesine Sezer Sezin'in öneri ve ısrarıyla başlıyor. Atıf Yılmaz da ilk filmini yine Sezer Sezin'in Hürrem Erman'a kendisini önermesiyle çekiyor.

On beş yıldır her biri sözlü tarih çalışması olan, bir anlamda Yeşilçam'ın gayrı resmi tarihini oluşturmada önemli ipuçları içeren yüze yakın söyleşi yaptım, yayınladım. Yolculuğum sürüyor. Anı yazma ve belge biriktirme geleneğinin yeterli olmadığı ülkemizde, zamanda yapılan yolculuklar hep eksik ya da yanlış oluyordu. Bu eksiklik ve yanlışlar sinema alanında da yaşanıyordu yıllardır. Yayınlanan anılar ve araştırma kitapları çoğaldıkça boşluklar dolmaya, mozaik yavaş ya-

Osman Seden Fatma Girik ve Ahmet Tarık Tekçe'yle

vaş tamamlanmaya başladı son yıllarda.

Gökhan Akçura da araştırmalarıyla ve yayınladığı kitaplarla hayatın bir çok alanında olduğu gibi sinema alanında da bu boşlukların dolmasına önemli katkıda bulunan yazarlardan. Genişletilmiş yeni basımı İthaki Yayınları'ndan çıkan *Aile Boyu Sinema* (*) adlı kitabında, sinemanın çeşitli zamanlarında yolculuğa çıkarıyor bizi. *Ivır Zıvır Tarihi* serisinin yedincisi olan kitap *Aile Boyu Sinema* ve *Eski Defterler* başlığıyla iki bölümden oluşuyor. "Türkiye sinema tarihindeki prodüktör ve işletmeci ailelerin tarihçesi" anlatılıyor ilk bölümde.

Yetmiş yıl önceki Beyoğlu'na yaptığımız yolculukta sinema tarihimizin önemli bir dönemini simgeleyen, işletmeci ve yapımcı olarak kuşaklar boyu sinema serüveninde rol almış ailelerle karşılaşıyoruz. İlk işletmecilerden Kemal ve Şakir Beylerin amcalarıyla birlikte kurdukları Ali Efendi Sineması ile başlıyor yolculuk. "Sonra savaş yıllarında filmcilikle tanışıp, Cumhuriyet kurulunca İzmir'de sinema açmanın tam zamanı diye yola koyulan Cemil ve Tevfik Filmer Kardeşleri tanıyacağız. Şehzadebaşı'na geçip, bir dönemin ünlü Milli Sineması'nda Cemali ailesiyle karşılaşacağız. Ardından adları efsane olmuş bir sinema ailesi çıkacak karşımıza: İpekçiler. Özen Film'in, öyküleri pek bilinmeyen kurucularının tarihini öğreneceğiz. Sonra 1940'lı yıllara sıçrayıp Atlas Film'i kuran Duru ailesinin konuğu olacağız. Ve bugünlere iyice yaklaşarak İnanoğlu ailesi ile gezintimizi noktalayacağız..."

İkinci bölümü oluşturan "Eski Defterler"de ise "Dublaj tarihimizde yeri doldurulamayan bir efsane: Ferdi Tayfur 1", Cilalı İbo ve ilk güzellik kraliçesi Feriha Tevfik'in yaşamöykülerinin, sinema serüvenlerinin anlatıldığı yazıların dışında, diğer bazı konu başlıkları şöyle: Türkiye'ye sinemayı getiren adam: Sigmund Weinberg, Açıkhava Sinemaları, Fıstıkçı Nuri'nin öyküsü, Ses Sineması, Alemdar Sineması, Süreyya Sineması, Eski Sinema Dergileri...

Sinemayla ilgilenen herkesin edinmesi, okuması gereken önemli bir çalışma *Aile Boyu Sinema.*

Son olarak kitabın ilk baskısında da yer alan, -bir bilgi hatasından değil de dikkatsizlikten kaynaklandığını düşündüğüm- hatayı, yeni baskılarda düzeltilmesi ve okuyanların doğru bilgilenmesi dileğiyle hatırlatmak isterim: "Cilalı İbo Karşınızda!" yazısında yer aldığı gibi "Türk sinema tarihinde özel bir yer edinmiş önemli tipleri içeren bir antolojide hangi isimler yer alır? Ayrıntılı bir araştırma yapmadan ilk aklıma gelenleri sıralıyorum: Bican Efendi (Şadi Fikret), Horoz Nuri (Vahi Öz), Şoför Nebahat (Neriman Köksal)..." Şoför Nebahat Neriman Köksal değil, Sezer Sezin'dir. Sezer Sezin'in oynadığı ilk Şoför Nebahat, 1960 yılında Metin Erksan tarafından yönetilir. Film başarı kazanınca bu kez yine Sezer Sezin'in oynadığı ve Süreyya Duru'nun yönettiği "Şoför Nebahat ve Kızı (1964) ile "Şoför Nebahat Bizde Kabahat" (1965) çekilir. Süreyya Duru, 1970 yılında bir kez de Fatma Girik'li bir Şoför Nebahat çeker.

Aile Boyu Sinema, Gökhan Akçura. Genişletilmiş ikinci baskı, İthaki Yayınları, İstanbul 2004. Birinci baskı, YKY, İstanbul 1995

Feriha Tevfik "Allahın Cenneti" filminde

Cemil Filmer, Lale Film şirketi için Refik Halit Karay'la "Nilgün-2" filmi için anlaşma yaparken.

Cilalı İbo, Zoraki Baba

KAÇAK FİLM İCABI

"piano piano bacaksız" filminden*

Kemal- Geriye dönüp bakıyorum da biz elli yıl önce açtık ama açlığımızı da adam gibi yaşıyorduk, mutluyduk. Bugün bunu söylemekten utanmıyorum.

(...)

Yarım yüzyıl önce yaşadığım bu evimizin insanlarını düşündüğümde onlara haksızlık etmemeye çalışırım. İyi ve kötünün ötesinde yargılamadan düşünürüm. Evimiz bir zaman için yine evimiz olarak kaldı, sonra herkes bir yerlere dağıldı. Sevginin doyumsuzluğunu, sevecenliğini birlikte yaşadığım acılı ama yüreği yaşamla dopdolu bu insanların dağılmaları yalnız beni değil, uzun bir süre yaşamı paylaştığımız evimizi de sevgisiz bıraktı.

(...)

Sevgisiz hiçbir şeyin asla yaşayamayacağı bir dünya içinde varolmak ne mutluluktur.

*** Piano Piano Bacaksız 1990**

Kırklı yılların İstanbul'unda eski bir konakta yaşayan fakir insanların sevgi dolu dünyaları ve mutluluk arayışları, küçük Kemal'in gözünden anlatılır... İmece, dayanışma, saygı ve sevgi... Günümüzün dünyasında kaybolmaya yüz tutmuş bu kavramların, duyguların varlığını anımsamak isteyenler için...

Yönetmen: Tunç Başaran **Senaryo:** Tunç Başaran, Ümit Ünal, Kemal Demirel **Oyuncular:** Serap Aksoy, Rutkay Aziz, Ayşegül Ünsal, Emin Sivas, Meral Çetinkaya, Meriç Başaran, Yaman Okay, Özcan Özgür, Taner Barlas, Yalçın Güzelce, Suna Selen, Menderes Samancılar

Yeşilçam Hatırası

Ali Şen, Atilla Ergun, Kudret Karadağ, Kazım Kartal... "İslamoğlu" (1966) filminde...

mesutkara@kablonet.com.tr

Bir Köpek Hikâyesi

Nafer Ermiş

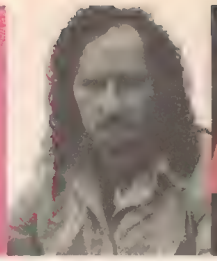

KAÇAK ÖYKÜ

Üst Komşu

Komşunun köpeği kendini çok yalnız hissediyor, merdivenlerde duyduğu her gürültüye havlaması bu yüzden. Ama onun bu derdine çare bulmak imkansız. Belki sahibini öldürmek ve köpeği kırlara götürüp bırakmak düşünülebilir. Ancak bu işi üzerine alacak kimse yok apartmanda. Ben bu işi üzerime alabilirdim ama benim de gözlerim görmüyor. Birini öldürmek için herhangi bir hamle yaptığınızda hedefinizi şaşırmamalısınız. Yoksa o sizi öldürür. Bununsa köpeğe bir faydası olamaz, hatta durumunu daha da kötüleştirir. Çünkü o bir köpek. Sahibi hapse girdi diye evi terk edemez. Bense ölü olduğum için onu götürüp bir yere bırakamam. Bütün bunlardan sonra bakıyorum da, köpek için yapabileceğim bir şey yok aslında benim.

Sahip

Eşim ölünce çok yalnız kaldım. Birden hiçbir arkadaşımın olmadığını fark ettim. Tek çare bir köpek almaktı. Hiç olmazsa evde nefes alan biri olurdu. Kendi kendine hareket eden, kuyruğunu sallayan bir şey olurdu. İşte bu ufaklığı o zaman aldım. Ona nasıl bir ad vereceğimi bilemedim. Bunun için herhangi bir kriter yoktu elimde. Ben de isim koymadım. Gerek yok. Islıkla çağrılabiliyor nasıl olsa. Benimle çok mutlu ve fedakâr. Gecesini gündüzünü beni korumaya adamış durumda. Aslında somut tehlike olmasa da merdivenlerde duyduğu en ufak gürültüye havlıyor. Bunun amacı hem tehlikeye gözdağı vermek, hem de beni haberdar etmek. Üst kattaki komşu kör olduğu için merdivenden çıkarken sürekli sağa sola çarpıp gürültü yapıyor. Hele o bastonu yok mu? Sürekli ses çıkarıyor. Bu da köpeği deli ediyor. Beni de. Onu öldürüp köpeği rahatlatmayı düşünüyorum. Bastonuyla birlikte merdivenden aşağı yuvarlayarak mesela.

Karşı Komşu

Ben yaşlı bir kadınım. Artık hiçbir tarafım tutmuyor. Uyku bile tutmuyor. Eskiden az da olsa uyurdum. Ama bu köpek apartmana geldiğinden beri uyku bana haram. Zaten giren çıkan belli değil, bir de her giren çıkana havlayan köpek varken nasıl uyuyabilirim? Polise şikayet ettim ama polis oralı olmadı. Gelip bakarız, dedi. Ama o gün bu gündür ne gelen var, ne giden. Bir daha karakola yürümem çok zor. Artık dizlerimde derman kalmadı. Hiç iştahım yok. Yemekleri yapıyorum ama yiyemiyorum. Tek başına yemek yemek mümkün mü? Zaten insan yaparken kokusundan doyuyor. Geçenlerde bu artan yemekleri komşuya verdim. Köpeğine yedirsin diye. Ziyan olmasın, nimettir, dedim. Adam teşekkür edip aldı yemeği. Ama ertesi gün almadı. Köpek yememiş. Zehir yesin. Böyle bir köpek olmaz olsun. Ona zehirli bir et hazırlamayı düşünüyorum. Köpekler ete hayır diyemez. Köpekler aslında hiç hayır diyemez. Ama yine de susmuyor işte. Gece gündüz havlıyor. Üst kattaki kör herif de her gün bastonuyla tak tak tak inip çıkıyor. Hiç durmuyor mübarek. Etin bir kısmını da ona mı versem diye düşünüyorum.

Köpek

Apartmanda derin bir ölüm kokusu var. Aslında bütün havlamam bundan. Herkes işi gücü bırakmış birilerini öldürmeyi düşünüyor. Muhtemelen beni öldürecekler. Korku ve panikten havlıyorum. Bizim sezgilerimiz çok güçlüdür. Bize hiç rahat vermezler. Doğru dürüst uyuyamayız. Sürekli bir tehlike hissederiz. Neden bu kadar huzursuzuz bilmiyorum. Bana ne bütün bunlardan deyip derin uykulara dalmak köpek varoluşuna neden bu kadar yabancı? Ama beni uyutmayan tek neden bu da değil. Sahibime olan sorumluluklarım. Evi ve onu korumak zorundayım. Bu bir çeşit iş. Ama mesaiden sonra evine dönemiyorsun. Zaten evdesin ve mesai hiç bitmiyor. Çünkü tehlike yirmi dört saat kol geziyor. Hem onu, hem evi hem kendimi korumak zorundayım. Çünkü ya üst kattaki bastonlu adam ya da karşıdaki yaşlı kadın ya beni ya da sahibimi ya da her ikimizi birden öldürecek, hatta belki yukarıdaki kör adamı da. Sahibime sürekli bunu anlatmaya çalışıyorum. Ama onun bunu asla anlamayacağını biliyorum. Ama biri sizi asla anlamayacak diye susacak değilsiniz ya.

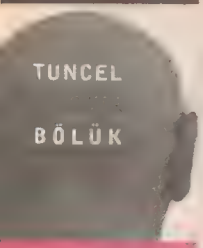

Tuncel Kurtiz ile "Bölük Pörçük"

Aslanh Özdemir

"Tolstoy'a baktığın zaman inanılmaz bir karizmayla karşılaşırsın, bir Dostoyevski'ye baktığın zaman bir Camus'ya, Sartre'ye baktığın zaman, Ahmet Mithat Efendi'ye baktığın zaman Halid Ziya Uşaklıgil'e baktığın zaman Yaşar Kemal'e, Kemal Tahir'e; bunların hepsi kendisi kadardır aslında, başka çareleri yoktur, onları ne beslemişse, ordan fışkırmıştır."

Tuncel Abi önce sizin yazarlık serüveninizden başlayalım. Pölük Pörçük sizin ilk kitabınız değil, daha önce Leman kitapları arasında Sayıklamalar isimli bir kitabınız çıkmıştı.

Sayıklamalar Leman'dan çıkmıştı. İkinci kitap Bölük Pörçük, üçüncü kitapta kaç kısım tekmili birden olacak bilmiyorum ama daha detaylara gireceğiz, daha fazla şimdi yazdıklarım yapamadıklarım, yapamayacaklarım ama nasıl yapmak istediklerim, onu anlatıyorum. Çok piyes var çalıştığım şu ana kadar ama onları yapamayacağım onun dışında yine notlarımı alıyorum. İlyada'yı okuyorum ve yeniden yazmaya çalışıyorum. Tamamen değiştirerek ayrı bir şekilde, başka bir yere gitmek istiyorum, hikâyeyi anlatmak istiyorum onun gibi yazmak mümkün değil tabi ki.

Bölük Pörçük bir hikâye mi yoksa anı kitabı mı?

Ben çocukluğumda hikâye yazardım, anı kitabı değil bir sinema belki. Benim bir sinemam. Keşke bunu bir film yapabilsem, çünkü öyle notlar buldum ki 1950'de 14 yaşında yazdıklarım ve okuduklarımdan bölümler var, o günlerde yazdıklarım var. Krizli dönemlerde babamın bana yazdığı mektuplar var babamın iki tane mektubu var. Babamın beni nasıl görmek istediği ve benim bu mektupta nasıl imza taklidi yaptığım var, arkasından tiyatroya geçişler var, aşklar var, o günlerde yazdığım yazılar var, gene hikâyeler var, bir piyes yazmışım *Bir Çay Buraya* diye o var, oynamışız o piyesi Minür ağabey gelip seyretmiş hatta, ondan sonra arkasından Berlin var, Newyork var, Stokholm var, ingilizce var...

Hayat var yani..

Evet Bölük Pörçük de olsa bu bir sinema filmi aslında ben bir yazar değilim, yazar olmak için de bir çabam yok, şair de değilim, hikâyeci de değilim ama ben bunları yazmışım ve bunlar beni yaratmış bugünkü ben onlarla beslenmişim.

Sizin iyi bir okur olduğunuzu biliyoruz. Yazar adaylarının öncelikle iyi birer okur olması gerektiğine inanır mısınız?

Yazar adayının çok iyi bir okur olması lazım, dünyaya pencerelerini açabilmiş olması lazım. Dünya kültürünü tanıması lazım, kendi öz kültürünü tanıması lazım. Bütün bunları yani hayatı yaşaması lazım o zaman İlhami Algör'ün bir sözü vardı, Tuncel abi dedi, "çerçi yükünü satar "dedi, çerçi ne varsa onu satabilir, her insan da kendisinde ne varsa onu satabilir. Yani satmak değil onu koyabilir ortaya, ben ne kadarım işte bu kitap benim ne kadar olduğumu gösteriyor, bir nokta var orada diyorki, "bir kaymakam çocuğu çıkıp dışarda fukaralarla beraber su satar mı?" diyor. Beni babam öyle yakalamıştı bir defa "bunu nasıl izah edersin", bunu dedim izah edemem izahati bugünkü benim. Öyle olduğum için belki de böyleyim, çünkü insanı onlar bir yere getiriyor yaşadığı hayat, okuduğu kitap, tarih bilgisi, müzik bilgisi. Bir Tolstoy'a baktığın zaman inanılmaz bir karizmayla karşılaşırsın. Bir Dostoyevski'ye baktığın zaman bir Camus'ya, Sartre'ye baktığın zaman, Ahmet Mithat Efendi'ye baktığın zaman Halid Ziya Uşaklıgil'e baktığın zaman Yaşar Kemal'e, Kemal Tahir'e; bunların hepsi kendisi kadardır aslında, başka çareleri yoktur, onları ne beslemişse, ordan fışkırmıştır. Onun için yazar tüm bunları bilmeden neyi yazabilir o zaman. Ama onlar gibi yazmak zorunda değildir. Bir William Saroyan, *Uçan Trapezdeki Cesur Delikanlı* ki ben hep kendimi o cesur delikanlıya benzetirdim. Hiç kimseye benzemez bir yazış tarzıyla birden bire o basit tavrıyla girmiştir. Hemingway çok basit iyi aydınlatılmış bir salon gibi açık net yazmıştır. Kısacık cümlelerle ama bir Thomas Mann vardır. Genç yazar bunları okuyup onları taklit etmek zorunda değil, onlar ona yeni pencereler açar. Berliner Ensamble'da Berthold Brecht'in Maksim Gorki'nin romanından yaptığı

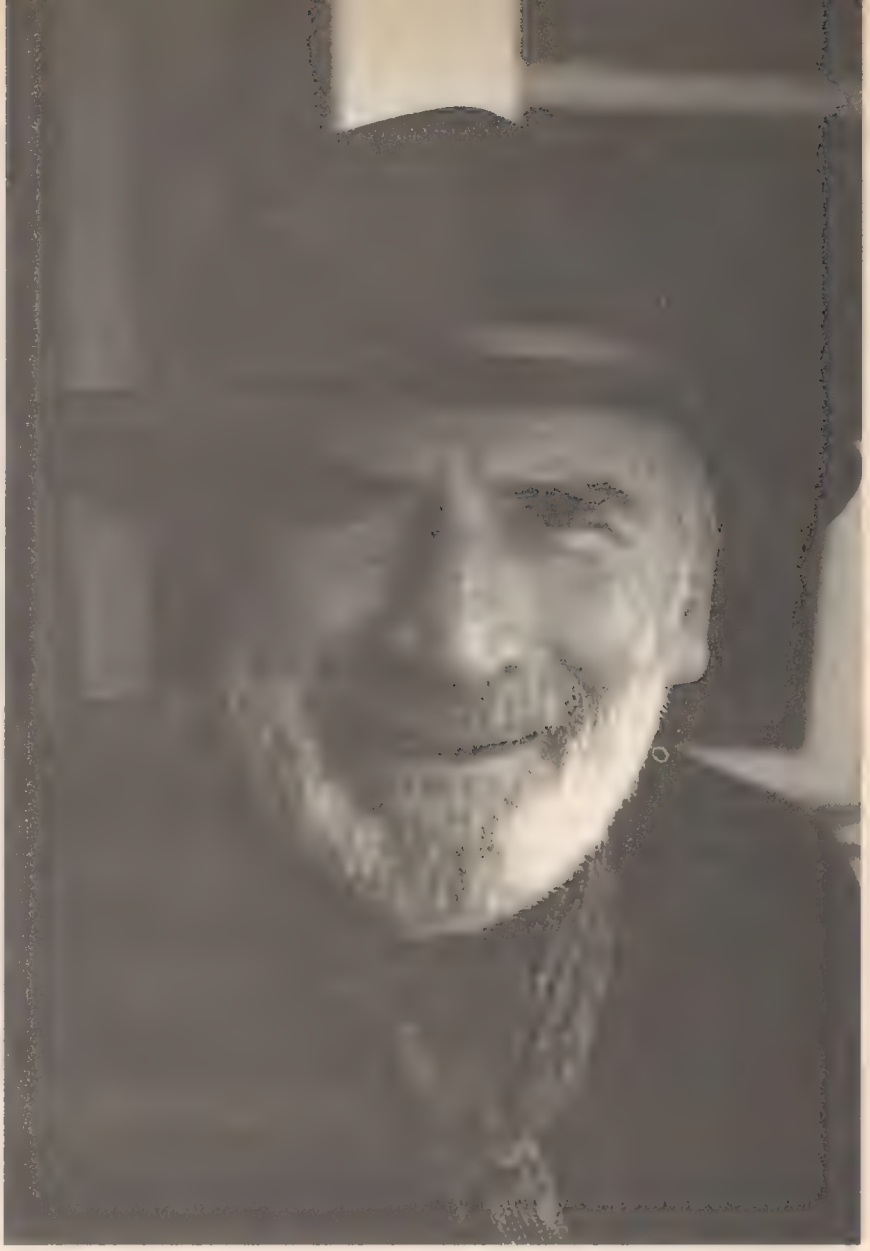

dramaturjiyi, bir de üstelik Rosa Luxemburg'un anısına yapılıyor. İki sene oynadığına göre ben ikinci sene gittim, başka bir şeyle yıkandım, temizlendim, inanılmaz güzel bir oyundu. Ben o oyunu ne yapabilirim bugün, ne de oynayabilirim. Zaten böyle bir projeye para da bulamam. İnanılmaz ve çok güzel yapılmıştı. Salon tıklım tıklımdı ve 20 dakika filan alkışladıktan sonra çıktım. Bunlar güzel şey. Bu bir penceredir tabii ama bu demek değildir ki ben kendi ortaoyunumu, karagözümü küçümseyeyim, hatta gezici tiyatro kumpanyalarını. Nasıl bir hayat, ne kadar büyük bir zenginlik vardır, ama hiçbir yazar Çehov'un yazdığı *Aktörün Ölümü* gibi bir yazı yazamamıştır. Kamuran Yüce rahmetlinin şöyle bir şiiri vardı: *Palyaço* diye bir şiir *Neler düşünürüm boyalarımı sildikten sonra/bilemeyeceksiniz.*

Sait Faik yazmıştı *Kumpanya* diye bir hikâye, biraz röportaj havasında bir hikâyesidir. Sait usta büyük bir hikâyecidir, O hikâye için diye söylüyorum, onu ileriye götürecek bir şey yazılmadı bugüne kadar ben bilmiyorum ben okumadım, *Sadi Tek Kumpanyası, Avni Dilligil Kumpanyası,* bir *Raşit Rıza,* bu geleneği biz nasıl kaybediyoruz, bilmiyorum. Ama bu demek değildir ki batıyı yadsıyacağız. Mustafa Kemal'in çağdaşlaşmak sözündeki altını çizmek istediği de budur çünkü. Nazım Hikmet'in *Yolcu* piyesinde finalde söylediği sözler, Cahit Irgat'ın istasyon şefi olarak, Nazım Hikmet'in söylediği sözler onun ağzından şöyle dökülürdü,

Pencereyi kapatma pencereler kapandığı için biz kötü olduk, pencereyi kapatma... Keşke daha yüz pencere olsa da yüzünü de açsak, ben onu da söylüyorum kendimize doğru olan pencereleri, o derin kuyulara da inebilmemiz lazım. Onun için bir yazarın çok iyi okumuş olması lazım, yeteneği olması lazım bir kere. Ben yazar değilim mesela çok denedim olamıyor benden yazar, ben konuşmasını seviyorum.

Ben önce hukuk fakültesine gittim 15 gün sonra bıraktım, gençlik tiyatrosuna gittik, federasyon tiyatrosunda çalıştık, aşık olduk, çantamızda kitaplar dolaştırıyorduk durmadan, daha lisedeyken okuduğumuz kitaplar vardı. Daha ortaokuldayken okuduğumuz, Emin Zola'lar vardı, Germinal'ller vardı, çok iyi hatırlıyorum Ivan Bumin vardı, Maksim Gorki vardı. Halkevi kütüphanesi kapatılmıştı ve bunlar kaymakamlıkta duruyordu, ben de o kütüphaneyi kullanabiliyordum, şahane kütüphaneler vardı. Yılmaz Güney de çok kitap okuyarak gelmiştir, Rus edebiyatını çok iyi bilirdi, Dostoyevski'yi , Tolstoy'u çok iyi bilirdi.

Yılmaz Güney'in Orhan Kemal roman ödülü alan Boynu Bükük Öldüler romanı var...

O romanı Arif'le, Demirtaş Ceyhun bastılar, fakat Yılmaz o sıralar Çirkin Kral'dı. Düşün ki Fazıl Hüsnü Dağlarca bile kitabı vitrine koymadı. Ben Çirkin Kral'ın kitabını falan istemem dedi çünkü Yılmaz'ı kimse tanımıyordu, ne olduğunu bilmiyordu, Çirkin Kral'dı o. Onun için kitap hiç satmadı ve Arif'le Demirtaş iflas ettiler.

Yıllar sonra Yılmaz politik yapısını gösterdikten sonra *Umut* filmini yaptıktan sonra romanını Dost Yayınevi bastı. Ona da Orhan Kemal Ödülü verdiler. Yılmaz büyük bir romancı olabilirdi. Bütün bu okumanın yanı sıra Yılmaz, durmadan kendini geliştiren, yenilemek isteyen bir insandı, çalışan okuyan bir insandı. Boş durmazdı klasik müzik de dinlerdi, ben ne alalım derdim paramız olduğu günler, o zamanlar bildiğimiz Taykovski 1812 üvertürü ve ya İspanyol konçertosu, Avrupalıyla bizim aramızda çok farklar var. Çehov hak-

kında konuştuğumuz zaman Türkçesi *Vişne Bahçesi* Rusçasında yine Vişne Bahçesi olarak geçer fakat ingilizceye Kiraz Bahçesi olarak çevrilmiştir Almancası Kiraz Bahçesi'dir. Piyesin içindeki en büyük çelişki vişne ile kiraz arasındaki farkın tanımlanmasıdır. Bir çöküşü anlatır orada. Bizde de aynı çöküş oluşmuştu ve Yılmaz bunları çok iyi görüyordu. Güzel görüyordu, bir de cesareti vardı. Atıf Yılmaz'la Hülya Koçyiğit'le *Bir Yiğit Yaralı Olur* mu? diye filmi de kafasında hep dört mevsimde çekmek istediği romanı vardı. Dört mevsimde çekmek istiyordu. Bana da ne oynamak istiyorsun diye sordu. Yılmazın romanında ben her şeyi oynarım derdi.

Kafanızdan bir karekter geçti mi?

Her şeyi oynarım hiçbir zaman kendime rol beğenmekten yana değilim, başkaları beğensinler.

Ölmeden önce söylemişti, şimdi sana senin için bir film yazıyorum Tuncel demişti.

"Tuncel abi Yılmaz Güney'in yerini sen dolduracaksın," dedim ki çocuklar dalga mı geçiyorsunuz kimse kimsenin yerini dolduramaz. Yılmaz bir yıldızdı. O öyle kaldı ondan ancak etkilenebilirsin, onun yerini doldurmak diye bir şey yok. Tabi ben Yılmaz'ın yanında ikinci adam olmaktan keyif duyuyordum. Hiç bir zaman yarışa girmedim, bir arkadaşımı destekliyorum, bir arkadaşımı çok beğeniyorum. Yazık ki işte bazı sahneler kesildi Umutta ona çok üzüldüğünü söyledi, Paris'te onları kesmeyecektik, dedi. Onları niye kestik; sansürden kesilenler dışında bir de çevredeki işletmecilerin sansürü var. "Bu kadar olmaz yani bu sahneyi çıkarın adam Yılmaz'ın kafasına vuruyor Yılmaz'da böyle duruyor, olur mu abi..." şeklinde.

Bana filmin bir sahnesinde zenciden tekme yiyor...

O kaldı, ama öteki mesela "yaşa hadi Hasan gardaş" derken birisi kafasına gazeteyle vurdu. Baktı çok güzel bakışıyla. Bu sahneyi kestiler. bu yüzden benim güreş sahnemi de kestiler. Bu sahne gidince, loş handa Kürtlerin ateşin etrafında üç ayak oyunu da havada kaldı. Ben bakıp "iyi para" diyorum çünkü orda güreşe girmemiz lazım, boşta bir laf oldu. Sosyalist gazetesinde de bir eleştiri çıkıyor Umut hakkında. Yılmaz Güney'i biz elinde kızıl bayrağıyla, arabacılar grevinde başta görmek isterdik diyorlar. Yılmaz Güney değilki o başka bir adamın hikâyesini anlatıyor. Kahraman değilki, hangi kahramanlığı bekliyorsun, Umut'la bir define bulmaya gidiyor, öteki taraftan Halid Refiğ diyor ki bu bir hıristiyan filmidir diyor. Türkiye'de böyle şey olmaz diyor. Yazmıştı bu yazıyı. **O filmin de en güzel sahnelerinden biridir. Adam ölmüş atını arabaya yüklemiş ve at arabasını kendisi çekiyor.**

Bir arabacının atı ölürse Türkiye'de bir lonca teşkilatı vardır temelde, ne yapar biliyor musun? Gider ona bir at alırlar, diyor, halbuki buradaki adamlar gelip herşeyini satıyorlar borçlarını alabilmek için, böyle eleştirilerle karşılaştı, Yılmaz. O diyaloglar çok güzel, diyaloglar harikadır. O diyaloglar hep gece yazılırdı. Çünkü gündüz akşam üstü rakı içilir. Çevrenin ağaları, beyleri Yılmaz'ı ziyarete gelirlerdi, o rakıdan sonra mutlaka tabanca atışı yapılırdı. Yılmaz ondan sonra çekilirdi, Fatoşla yeni evlenmişlerdi bir cibinliğin içinde yanar mum ya da lamba. Yılmaz bir iki saat düşünür tekrar ve yarınki sahneleri hazırlar ve diyaloglar gelişir, hazırlanırız yeniden başlarız çalışmaya. Sıcaklık 45 derece falan. Yani fukara, ben hep onun için şunu söylüyorum bir toplantıda da dile getirdim, biz bir 3.dünya ülkesiyiz biz mutlaka kendi estetiğimizi bulmak zorundayız bu ne Amerikan ticari estetiğidir, ne Sovyet idealist estetiğidir, ne de Avrupa burjuva estetiğidir. Hepsi kendi içinde başka şeyler yani sen tutupta bir Tarkovski bekleyemezsin benim sinemamdan, olmaz çünkü Tarkovski bir ortodokstur. Görüşü, anlatımı odur. Benim burda Edirne'li deli Selim var klarnet çalıyor, uçuruyor ortalığı, ben o ritmi unutmamalıyım. Ama Şamanların *Huovv Huovv* diye gidişini de unutmamalıyım, bir kaz gibi uçmalarını da unutmamalıyım, Karacaoğlanı'da unutmamalıyım, Nabi'yi de Fuzuli'yi de Nedim'i de ve Şeyh Galip'i de ve Levni'yi de, Itrı'yi de, Dede Efendi'yi de arkasından gelir daha böyle gider. Bütün bu değerlerimizi Cumhuriyet dönemindeki Safiye Ayla, Hamiyet Yüceses, Münir Nurettin değerlerimizi de daha sonra gelen Zeki Müren ama, nasıl bir yozlaşmayla gidiyor bir yerlere

doğru halk müziğimiz. Yasaklayarak değil yani kişisel birey yaratmadan toplum yaratılamaz, burada bir bireyin de benim düşüncelerime aykırı kendi fikrini söyleme özgürlüğüne mutlaka bulmalıyız. Ben de o özgürlüğe sahip olmalıyım. Onu yaratabilmek kolay olmuyor.

Yılmaz Güney'den bahsederken aklıma geldi Yılmaz Güney filmlerinden sonra sizi heyecanlandıran bir rol oldu mu?

Oldu bazı roller oldu, mesela İsrail'deki iki filmde de ikisinde de Arapça oynadım, Burda gösterime girmedi. İşte birisiyle ödül aldık, ondan sonra Tuncay Önder'le bir Anna Karanina uygulaması diye yola çıkılan, Türkan Şoray, Faruk Peker, benle birlikte film yaptık ama diziye çevirdiler, oradaki işi severim. İsmi bir aşk uğruna Beykoz'da çekilen keyifli bir işti, Tuncay'da bana o özgürlüğü verdi. Güzel ve keyifli bir oyun oynadım orada. Kulağıma klarnet çaldırdım mesela, metresimle beraber oturdum, karımı terkettim, o hikâyenin içine çok güzel bir şey oturtmuştuk. Ben o sıralar Çehov'la uğraşıyorum gene, şimdi *Vanya Dayı*'da Ostrov var. Ostrov çok taş gibi bir adam ve orman mühendisi ve yurdun ormanlarının kesilmesine karşı. Hâlâ idealist bir şekilde bu dağ köylerinin ufak bir kasabasında yaşıyor aslında çiftliğin kenarında. Orada çok güzel bir kadın var, Yelana Andreyevna diye. Şimdi birgün kadına ilanı aşk ederken diyorki; "Siz diyor sanki karanlıkta yürüyorum yüzüme dallar çarpıyor, ondan sonra acı içindeyim yolumu kaybetmişim birden bir ışık görüyorum ve o ışığa doğru yürüyorum, aldırmadan yüzüme çarpan dallara, yüzümü kanatan dallara. İşte o ışık sizsiniz" diyor. Bunu teğmen söyledi Türkan'a evli bir kadına hem de ama çok güzel bir aşk hikâyesiydi. Benim oynadığım tiple Can Gürzap'ın oynadığı tipte çok enterasandı. Bir tarafta başarılı bir iş adamı, öteki tarafta büyük toprak sahibi. Türkiye bunların üzerinde kurulacak. Bunlarla Türkiye Türkiye olacak, güzel şeyleride vardır içinde. *Akrebin Yolculuğu*'nda Ömer Kavur'la da çok keyifli çalıştık. Genç Derviş Zaim'le de 15 gün çılgın bir çalışma yaptık. Zor işlerin içindeydim hep kolay değildi. Dizilere girmemek durumundayım, girmemeye çalışıyorum, teklif geldi ama istemiyorum. *Sarı Kız*'ı anlatmaya çalıştım, bir de Çamlıbel'de Zeytinbağı otelinde yaşıyoruz. Orada Çamlıbel hayırını anlatmaya çalıştım *Sarı Kız*'ın kimliği üzerine durdum. Bu arada Agamemnon anlattım, Akileusu anlattım. Nasıl gelipte buraları yağma ettiklerini söyledim, ama buna rağmen hâlâ bereketli bu topraklarda insanlar beraber yaşayabiliyorlar dedim. Ve hâlâ *Sarı Kız*'a bir bereket tanrıçasına hâlâ imeceyle hazırlanmış bu hayırı yapabiliyorlar. Binlerce yıldır sürüp gelen bir güzel bir gelenek devam ediyor, orada yaptığımız şenlikleri çektim. Bunların daha büyük bir filmin içinde kullanılabilecek malzeme olabilir yani bir belge olarak kalsın istiyordum.

Bir insanın iç yolculuğundan bahsetmiştiniz, siz kentten uzakta bir iç yolculukta mısınız?

Ben İstanbul'u çok seviyorum. İstanbul'a dedelerim gelmişler, 1913'de Arnavutköye yerleşmişler daha sonra bir bölümü karşı yakaya yerleşmiş. Anne tarafı İzmit ve Karamürsel'e yerleşmiş ama ben İstanbul'da büyüdüm. İstanbul'da okudum. Arnavutköy benim en sevdiğim yer. Denizinde balığını yedim, rum arkadaşlarım vardı, ermeni arkadaşlarım vardı, yahudi Manul vardı berber Niko harika bir insandı, onlar da kayboldu, benim burdaki yaşayışımda. Birde tiyatroyu da bıraktıktan sonra ve minimal bir yaşama girmek istiyorum, karım, ben, kayınbiraderim evimizi barkımızı sattık buraya Zeytinbağı diye bir otel yaptık. 8 odası var. Burada eşim işi yönetiyor, kayınbiraderim de aşçılığı yapıyor, mimariyi de o yapmıştı. Ben de oranın en güzel misafiriyim. Gezintilere çıkıyorum, kalp ameliyatından sonra bol vaktim var onun için yazabiliyorum. Tiyatro yapamayacağım onun için neler yapmak istediğimi yazıyorum. Sinema oyuncusu olarak zinde kalabilmek için uğraşıyorum, iyi bakıyorum kendime. Benimle çalışmak isteyen hangi rejisörlerle kimler olursa onlar, anlaşabilirsem mutlaka çalışmak istiyorum.

Kitap projesi... Bir kitaptan söz etmiştiniz.

Devamlı günlük tutan bir insanım, eski şeyleri de açacağız. Kaybolan şeyler var. Mesela Umut'un Günlüğü kayboldu, Yugoslavya'da araba soyulduğu zaman gitti. Ama anılarımda birçok şey var onları eklemeye çalışacağım. Daha detaylı bir anı kitabı olacak, ama içinde tabii denemelerim ve başka çalışmalarım olacak yine işin sinema tarafı çıkacak.

Ne okuyorsunuz bu günlerde?

Çok ağır iki tane kitap aldım, Hilmi Ziya Ülken'in *Etika*'sı, birde Haydeger aldım. Bakalım epey zorlanacağım, bir de Robert Graves'in Türkçesi çıktı Yunan Mitolojisi diye heralde benim için yazılmış en önemli, mitoloji kitabıdır. İngilizcesiyle çok cebelleşmiştim, Türkçe'si çıkınca rahatladım tekrar tekrar okuyorum.

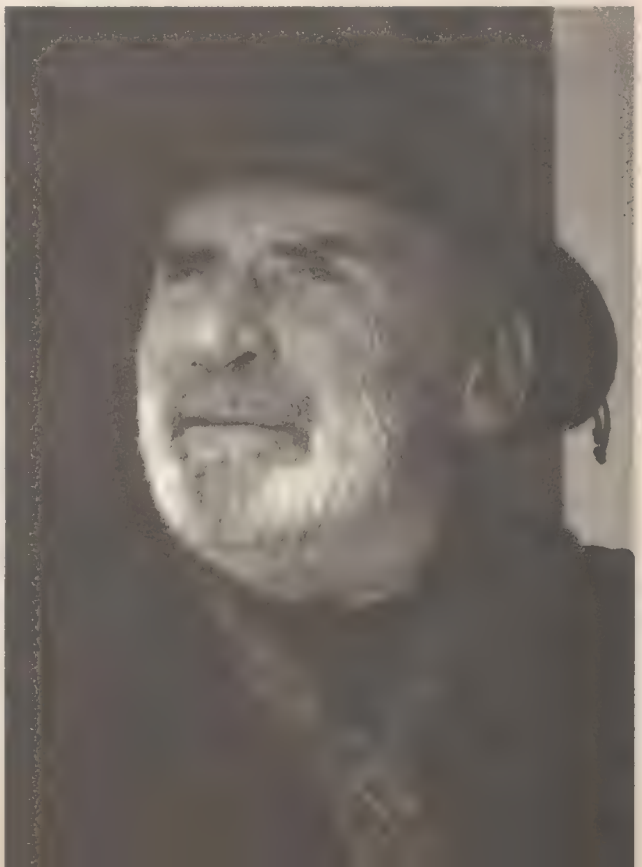

KANAT ALIŞTIRANLAR

Adnan Özer Atölyesi

Bir insanın gerçeğine o insanın üstüne bir şey yaratılmadan varılamaz.
Yaşar Kemal

Yazarlık garip bir iştir. Toplantıda herkesin çevresini aldığı, övgü yağmuruna tuttuğu çok güzel bir kadına, öyle değişik bir şey söyleyeceksiniz ki, birden herkesin içinde dikkati size yönelecek. İşte yazarlık budur.
Haldun Taner

Yazarlar, birbiriyle yarışta değildir. Kendi kendisiyle yarıştadır. Her yazarın kendi dünyası, kendi biçemi, kendi okuru vardır..
Samim Kocagöz

Şairlerin hayatı yoktur... Çünkü şairlerin hayat dedikleri, şiirin hayatından başka bir şey değildir. Dünya onlar için yalnız ve yalnız yazılacak bir yerdir. "
İlhan Berk

Herkes için kolay, anlaşılır edebiyat eğitimi

3) ŞAŞIRMA YETENEĞİ

Doğal ve yaratıcı yazmak bizi edebiyata götürür. Doğal ve yaratıcı yazmak mı demektir? En basit tanımıyla şudur: Beynimizin mantık, kavram üreten sol yarası ve görsel çalışan sağ yarısının birlikte uyum içinde çalıştığı yazma. Siz bu mekanik açıklama üzerinde fazlaca düşünmeyin. Sizin için önemli olan "şaşırma" yeteneğinizin diri olmasıdır. Çünkü doğal yazmanın kaynağı şaşırma yeteneğidir.

Şaşırma yeteneği deyince, çocukluğunuzu düşünün; çocukken etrafınızda olan bitenleri, nesneleri, doğayı nasıl şaşırarak izlediğinizi, nasıl hayeller kurduğunuzu düşünün. Yaz tatilleri, geziler, oralarda gördükleriniz sizin nasıl şaşırtır heyecanlandırırdı. Sevgili kanat alıştıranlar o küçük, sevimli, bazen hüzünlü, bazen de elem verici anı parçaları o resimler gözümüzde canlanırlar. O zaman da biz o şaşırmamızı, o heyecanınızı anar ve duygulanırız. İçimizde bir ses'le kalkışır duygularımız. Anlatmak/yazmak isteriz. O bizim için çok özel, çok önemli anları başkalarına aktarmak aktarmak isteriz.

Şimdi çocukluğumuza dalalım, oradan resimler alıp gelelim. Nasıl şaşırdığımızı düşünelim.

Fotoğraf arkası

Sana kızıyorum. Mesafeyi bahane ediyorsun diye değil, beni bana kullanıyorsun diye. Kızma hakkını kendimde buluyorum. Annem kadar tanımasam da seni, anneme kızar gibi kızıyorum sana. Ve bir şiir ekliyorum, yalnızlığın açılan kapılarıma:

Gelirsen kabul etmem seni/ Açmam kapıyı/ Kahve yapmam sana// Gelirsen saçalamam gül diye/ Sevdiği şarkıları aramam radyoda/ Döşemesi yırtık koltuğuma dokunamazsın bile// Gelirsen/ Yaralanır düşerim/ Ölümden dönerken ölmüş/ Bir intihar gibi// Gel...

Mahmut Celaloğlu

.....

Altı üstü bir yalnızlık bırakıyorsun ardında... Üzülme ben buna da alışabilirim, bununla da başa çıkabilirim. Sen sol yanağımdaki yara izinden daha vazgeçilmez olamazsın...

Şansın olmalı mutlu olmak için ki sana pek teğet geçmiyorsa şans umut etmemek gerekiyor gelecekten...

"Sevmek" bu hüznün adı. Ama adı üstünde hüzün işte, bir yağmur yağar, hüzün akıp gider aklımdan, ismi olmayan bir sevgi kalır koridorlarında ömrümün...

Sevgiyle kal...

Çiğdem Güvendi

...

Git...

Son model bir arabayı sustalı çakıyla çizer gibi çizerek yolları.Ve iki resim kalsın zihninde bana dair;boş bir sayfaya yazdığım kelimeleri sana uzatıp,sigaramdan son bir nefes çeker gibi yüzüne bakarak hoşçakal diyen ve sonra dönüp kendi yoluna giden iki halim.Çünkü hiç kimse bir resimdeki gibi sonsuza dek bakmaz gidenin ardından.

Hülya Gürel/Bursa

SALİM NACAR

YAZ? DİYE... YAZI

yüzümü hüznünün yorgun sularına bıraktım
aksın diye çocukluğum teninin taşrasında
indin de gölgene, oturdum şehre baktım
ne güzeldin, aşkın bedeni kuşatmasında

çok şeye bedellenen yaz, yaz diye
bir beyaz kağıt sessizliğinin bahçesi
yazdım, yazdı, eski çocuk, fazla kiraz
duydum, çocukları aşka çağıran sesini

sokak hep aynı evlere açılıyordu
evlerden çarşılara inen kederli anne
eksik abla, yaralı kardeş, susuz mevsim
yaz çaresiz ıslığını çalıyordu yine

bitti şehir, çekildi yüzün, çapraşık
yeminlerle boyadım o yazın gecesini
ah! kalmadı işte, göveren ağaçlar
gibi kutsayan, yazın sendeki töresini

GÖKÇEN SARIİBRAHİM

ENDEN ÖTE

ayatın içinden akan sessiz bir ırmak gibiyim
u gece.
Karanlıkta yolunu bulamayıp kendi içinde
kendini karıştıran,
Başka düşüncelere akan...
Sorgusu bitmeyen bir mahkum gibiyim,
Suçsuzluğunda suç aranılan.

Benliğimin belirsiz, nedensiz arayışlarda.
Usulca karanlığa sığınmak düşer aklıma.

DEĞERLENDİRME:

Recep Şener

Çocukluğumuzdan geri dönen resimler ilk karaladıklarımıza dilsel resimler olarak nasıl kaynaklık ediyor, bizi nasıl esinliyor görüyorsunuz. Recep Şener annesinin çamaşır leğenini anımsıyor, onda kâğıt gemiler yüzdürdüğünü. Ancak bunları işlemek gerekiyor -bu dilsel resimleri-, anımsayıp, notlamak yetmiyor.

Salim Nacar / Sivas

İyi bir şiir okuru olduğunuz anlaşılıyor. Okuduğunuz şiirler sizde çağrışımlara yol açmış. Bu doğaldır. İki eğilim içindesiniz; dizeci ve serbest çağrışımlı öbekleme eğilimleri, ("Yaz? Diye... Yazı" ve Kıyamet Heykellerine Veda" şiirleri buna örnek) Etkilerinden -belirli şair etkileri- kurtulursanız daha iyi olacak- Bir de şiirde sakın espri yapmayın. "Vermidon" ve "son" gibi uyaklar da banal kaçıyor.

Naif dönem bitmiş, şimdi bir kaos dönemi içindesiniz. Duyguların yoğunluğu tasarımın önüne geçiyor. Tasarıma daha çok vakit ve güç ayırın.

Yaşar Atilla / Laugenthal-İsviçre

Seminerlerimiz mektupla veya internetle olmuyor. Kendinizle söyleşen tarzda, yaşamın trajik anlamı üzerinde düşünceler ortaya koyarak bir kompozisyon kaleme almışsınız. Felsefi denemeleri bolca okuduğunuz anlaşılıyor. Denemeye yatkın bir kaleminiz olacak, ileride. Mi, mu, de, da ayırmasını öğrenin 'ya da' ları da .

Mahmut Celaloğlu / Sivas

Sevgili Mahmut 'Kanat Alıştıranlar'ın abonesi oldu. Yetenekli, duyarlı bir arkadaşımız. Son derece yalın şiirler yazıyor. Ancak bu yalınlıkta bazen dozu kaçırıyor ve banal söyleyişlere gidiyor. Son gönderdiği şiirinden örnekleyelim bunu: *Kuşlar konuyor çatılara/ Çatılar karla kaplı/ İçimizde trensiz kalmış/ Bin tane istasyon saklı.* Yalın; güzel bir resimle başlayıp hoş bir imgeyle biten belli bir zerafetle dolu bir dörtlük. Aynı şiirde sonra bakın ne yapıyor Mahmut: *Kuşlar konuyor çatılara/ Çatılar karla kaplı/ İçimizde kemiksiz kalmış/ Bin tane köpek saklı.* Oldu mu şimdi?! Olmadı tabii. Samimiyetin dozunun kaçırılıp, çocukça, şımarık laflar yuvarlamak diye buna denir. Mahmut arkadaşımız hep bunu yapıyor. "Seni tanımadan önce/ İçemezdim portakalsız votka" diye yazmış 'fotoğraf arkası'nda. Nil Karaibrahimgil'in şarkı sözlerine benziyor. "Evimiz son moda" demek romantik atmosfere ne kadar gider sorarım. Şarkı sözü yazarı olmak istiyorsa yolu açık, olabilir. Bu alanda da yetenekli. Edebiyat için daha zarif olmak gerekir sevgili Mahmut.

Kadir Karabelli / İzmir

Kişi şiir yazarken ne tür resimler oluşturduğunu düşünmeli; oluşturduğu resme dönüp bir bakmalı açıkçası. Bakın nasıl bir resim çiziyor Kadir kardeşimiz: *"Çekerim fişlerini bütün yıldızların"*. Bu resim insanı bir duyarlılık çizgisine sokacağı yerde karikatüre götürüyor. Fiş çeken biri canlınıyor gözümüzün önünde ister istemez. Bu ise saçma bir görüntüdür. *Absürde* sanat yapmak istenirse o formatta çalışmalı. Yine söylüyorum; romantik ortama saçmalık sokmak bu yılların genel bir eğilimi mi?

Ürün Gönderenler:
Çiğdem Şentürk, Cevahir Öztürk, Berna Balkaya, Seçkin Deniz, Suzan Balaban, Tercan/ Fadime Şener/ Malatya

Sevgili Kaçak Yayın,

Çukurova Evrenkenti İngilizce Öğretmenliği 2. Sınıf öğrencisiyim. Türkiye'de daha ciddi görünüp gözlerinin önlerindeki değinilmesi gereken konulara kör olan birçok dergiye nanik yapıyorsunuz. 'Edebiyattan önce Hayat var' diyorsunuz. Bunu düşünemeyenlerin edebiyat yapamayacaklarını düşünüyorum. Öyküm ektedir. Gelecek aya deneme göndereceğim. İyi çalışmalar.

Talip Ceylan

Sevgili Kaçak;

Borges, Bukowski hayranlığımdan tutun da, tek kullanımlık küçük İskender açlığıma kadar, miladi takvimin aybaşlarına zaman yolculuğu yapmama neden olabilecek kadar önemlisin benim için... Ben size ilk defa yazıyorum ve bu ilk yazımın olgunlaşmış bir ürün olmasını isterdim ama ilk mektubum fantastik/korku/kurgu, kısacası en ham hayal gücü edebiyatına ayrılabilecek iki sayfa... Hayal kuruyordum geçenlerde: Aniden Kaçak Yayın' da fantastik yazan adamlar belirse, siyah-fon sayfalarda ejderhalar uçuşsa, birkaç ay sonra sayfalar zenginleştirilse fantastik yapıtlar tanıtılsa/tavsiye edilse, her gün tonlarca ağırlıkta dev bir dünyayı kafalarında taşımaktan gurur duyan siyah giyen benler nasıl sevinirdi acaba diye? İlham perileri başınızdan eksik olmasın!

unicorn lullaby

Burak Yılmaz

-Karışım-

Beni yanlış anlama
seni doğru anlama
bütün bunlar geliyor mu
bir anlama?
İyisi mi sen beni
doğru-yanlış anlama...
Hissettiklerim bana kalsın,
anlaşılanlarsa anlatanlara...

Ozan Akdemir

Kalabalık sokak

Yüzümü geçiriyorum önünüzden
çocukluğum gençliğim...
peşi sıra ölümüm geçiyor
Hayallerim, coşkularım, kederlerim..
Bakın
gizlediğim tüm sırlarım geçiyor.
Gördünüz mü?

Zeynep Olgun

Merhabalar tüm Kaçak Yayın Ekibine...

Adım Can Barış, edebiyatla ilgilenen, okuyan ve kendi çapında bir şeyler karalayan bir üniversite öğrencisiyim. Derginizin Aralık ayında piyasaya sürülen sayısını aldım ve bir çırpıda okudum. Ne yalan söyleyeyim, Leman ve Yeni Harman gibi dergileri daha sık okuyorum. Ama derginizin kapağında benim için çok önemli bir insan olan Che Guevara'nın resmini gördüğümde hemen kaptım bir tane...

İyi ki de almışım, seksen sayfadan o kadar çok şey taştı ki üzerime, aklıma fikrime... Şiirle ilgilenen birisi olarak, "Kanat Alıştıranlar" isimli bölümünüz çok hoşuma gitti. Bir şiirimi yolluyorum size, uçmayı gerçekten çok isteyen sadık bir okurunuz olmayı isteyerek... Aslında sadece şiirimi yazıp yollamalıyım, yoksa şimdi yaptığım gibi kısa bir notta iliştirmeli miyim yanına diye çok düşündüm. Galiba böylesi daha iyi oldu. Hiç olmazsa merhaba demiş oldum sizlere... Bu notu size yazarken, duvara astığım posterde Che hafifçe gülümsüyor sanki bana...

Uzun lafın kısası, şiirime bir yer ayırırsanız (yayınlamanızı kastediyorum) uyarılarda bulunur, kanat çırpmama yardımcı olursanız çok sevinirim. Her şey için çok teşekkürler... Ocak ayında görüşmek üzere.

(Bu arada mühendislik fakültesinde okuyorum, edebiyatla olan alâkam çoğu zaman alay konusu oluyor, bunun içinde yardım rica ediyorum)

Herkese selâm olsun...

(Leman ve Yeni Harman ekibi ile bütünlük oluşturduğunu biliyorum)

Sabunlu gözler, kırpışırça
Acının tohumuna sunulan,
Karanlıktır
Ara ara...

Acı sondadır
Günahından kaşınır bileklerin.
Sonunda gerçekleşecek bir son.
Düzlemleri kayan sarhoşun
Perdeyi tutunuşu
Anlık bir sırıtış
Sonra son
Acımayan yok.

Can Barış Cengiz

Sn. Adnan Özer

Kaçak yayındaki sayfalarda öykümün yayınlandığını görünce, sevinçten uçtum. İnanın uçtum. Benki, yaşını başını almış koskoca kadın, elimde derginiz, çığlık çığlığa evin her odasıda zıp zıp zıpladım. Sağa sola ettiğim telefonlardan Türkiye'de hatlar kilitlenmiştir. Millette Nobel filan aldım zannetti...

Daha sonra bu durumu hazmettiğimde yine akıllı uslu bir kadın olduğumda, tüm öykülerimi topladım.

Tozlarını üfledim, örümceklerini küflerini sildim. Hikâyem yayımlandığından beri bende uyku falan yok. Elimden geldiğince imlâ hatalarımla, redaksiyon işlerimle uğraştım. Sonuçta ben bir amatörüm...

Adnan Bey, öykülerimi inşallah beğenirsiniz. İnşallah... Yeni yılda size önce sağlık sonra sağlık yine sağlık dilerim.

Saygılarımla

Not: "O Haberden Sonra" adlı yayınladığınız öyküm benim gerçek hayatımdan çok önemli bir bölümdü. Yayımladığınız için sonsuz teşekkür ediyorum...

Not: Halen yazmakta olduğum hemen hemen 300 sayfalık bir romanın hazırlığı içindeyim. Bilginize.

Ergül İlter

Merhabalar;

Derginizi severek okuyorum. Kaçak Yayın için aylık yerel süreli yayın ibaresi düşmüşsünüz? Sürenizin çok uzun olması dileği ile iki şiirimi gönderiyorum size. Fikirlerinizi ve eleştirilerinizi merakla bekliyorum. Çalışmalarınız da başarılar dilerim.

Selamlar Aslan Abicim;

Ben Kaçak okuyucusu ve biraz da uygulayıcısı olmaya çalışan biriyim. Ege üniversitesinde matematik bölümünde okuyorum.

Geçen haftalarda sana bi e-mail daha atmıştım..

Ben senin telefonunu istemiştim. Cevap yazmadın.

Belki senin kadar edebi olmayabilirim ama seninle yarışmaya hazırım düz yazı ve şiir konusunda.

Kaçak Yayına bazen e-mail ile atıyorum şiirlerimi ama sakladığım şiirlerim de var.

Her ne kadar matematikçi olsam da thaleslerden, pisagorlardan, öclitlerden haz almadım değil yani.

Benden iyi bilirsin onları belki ama.

Sana thales ile ilgili bir anektod söylim; thales hayatında birkaç defa şiir yazmak için kalemi eline alırmış, birgün öğrencilerinden biri ona ben sizden iyi şiir yazarım demiş, thales buna şaşırmış çünkü kendisinin bir şiir gerçeğine sahip olmadığını ve bunu belirtmesinin tuhaf kaçacağını düşünüp öğrencisine gün vermiş ve sırf o gün için herhangi bir konu hakkında şiir yazmasını ve kendisininkiyle karşılaştıracağına dair söz vermiş.

Neyse gel zaman git zaman beklenen gün gelmiş ve öğrenci thalesin karşısına kendinden emin bir surat ifadesiyle çıkmış. Ve o gün ne olmuş biliyor musun Aslan Tabi? Öğrenci iddayı kazanmış. İşin garip tarafı ne?

Thalesin o güne kadar şiir yazmak için oturduğu masada, matematiğin büyük bir teoremini bulması.

Thales teoremi. Anlıyacağın şiiri unutmuş kendi hayal dünyasına dalmış. Bende de aynı olayın ters mantığı işliyor. Matematik çalışmaya oturduğum her

zaman diliminde bir şiir yazmışımdır.

Bu yüzden iddalıyım ve seninle kapışmaya hazırım.. e-mailimi okuduğun için şimdiden teşekkür ederim..

Herşey gönlünce olsun aslan abi..

kal sağlıcakla:-))

Orhan Yalçın/İzmir

Sevgili Adnan Ağabey;

Ben Gizem. Size yeniden Kütahya'nın bir türlü ısınmayan dağlarından ve etrafta zıplayan koyunların keçilerin arasından yazıyorum. Bu sefer sözünüzü dinleyerek bilgisayarda yazıp yolluyorum öykümü. Zor da olsa, nihayet bir internet kafe bulup da bu hale getirebildim yazdıklarımı. Çıktıyı aldıktan sonra gülümsedim. "Adnan abi, bu sefer bana kızamayacak" diye geçti içimden...

Geçenlerde Leman'da otururken, öykülerle ilgili bazı anahtarların Kaçak'ta tuttuğum defterlerde gizli olduğunu söylemiştiniz. Bende Kütahya'ya gelir gelmez defterimi açarak yeniden çalışmaya başladım. Büyük bir mutlulukta çevirdim sayfaları. Serbest çağrışım yaban büyü, kozmik alışveriş konularını bir kez daha okudum. Psikolojik açıklanış okudukça daha da anlam kazanmaya başladı. Sonrasında, Kaçak'a geldiğim ilk günün heyecanıyla yeniden öbeklemeye başladım kelimeleri...

"Günahkar" diye biri çıktı ortaya... Bende onunla arkadaş olup, onun intiharına kadar uzanan uzun yolu kendisiyle beraber yürümeye başladım. Hani şu üçüncü derste anlattığınız; "içinizdeki yazarla arkadaş olma" meselesi vardı ya! Galiba bu konuda birkaç adım atabilmeyi başardım. Şimdi de 'Günahkâr'ı size yolluyorum. Sevgiyle...

Gizem Kodak

Faruk Kaya

Walt Disney Ansiklopedisi -Bilgi Dünyasına Yolculuk-

Şu yıl sevgi yılı olsun, bu yıl barış yılı olsun... Böyle yıllar için temennilerde bulunurlar ya, biz de Tozlu Raflar olarak 2005 yılı bilgi yılı olsun diyoruz. Olsun mu, olsun, yapıştır. Sanki bizim her dediğimiz oluyor... Yine de yeni yılımızın ilk sayısında birbirinden güzel ansiklopedileri tanıtacağız sizlere. "Merhaba çocuklar ben eski dostunuz Miki Fare. Sizi görkemli coşkulu bir serüvene götürmeye geldim. İster misiniz? Hepinizin heyecan içinde evet, evet, evet! dediğini duyar gibiyim. Güzel. Şimdi bir an için gözlerimizi sımsıkı yumalım. Zaman içinde gerilere doğru gittiğimizi düşünelim..." Walt Disney kahramanlarının eşliğinde tarihin ilk çağlarından başlayan bir serüvene ilk adım atıveriyorsunuz. Çizgi film kahramanlarının öğreteceği bilgiden ne olur, çocukların aklını başından alır bunlar, varsa yoksa oyun eğlence diye endişeye kapılmaya hiç gerek olmadığını rahatlıkla dile getirebilirim. Çocukların olduğu kadar büyükler de merak ettikleri konuların yanıtlarını Adam Yayıncılık'ın Walt Disney Production işbirliği ile 1982 yılında ülkemize kazandırdığı bu faydalı eserden temin edebilirler. Ama kalkıp da harbiden de Büyük İskender şöyle miymiş, böyle miymiş diye merak edip bakayım dersen, bu tip bilgiler yok. İskender 12 yaşındayken Bukefalos isimli azgın bir taya korkmadan biniyor, Kral Filip de "Oğlum sana yakışan bir krallık ara kendine, Makedonya ve Yunanistan senin için ufak kalır!" diyerek veriyor gazı İskender'e. ... Tarihteki önemli olaylar ve kişilerle ilgili en fazla bu tip bilgilere yer veriliyor ansiklopedimizde. Finalde de Yarının Dünyası adlı bölümde " İnsan, gelecekte, çok önemli bir şeyini, özgürlüğünü tehlikeye atıyor. İnsanın kurduğu büyük makinelerin bir gün isyan edip, insanları yönetimleri altına alacaklar..." gibisinden matriks felsefesine giriş bile yapılmış, o derece yani. Ne eski fiyatla ilgili bir ibare var eserimizde, ne de yeni fiyatla ilgili bir bilgi verebilirim sizlere. Eş dost kütüphanelerinde Walt Disney Ansiklopedisi örneğinde olduğu gibi Tozlu Raflar'da yer alabilecek kitaplara da rastlanıyor ara sıra. Anlayacağınız para derdi yok, siz rahat, ben rahat...

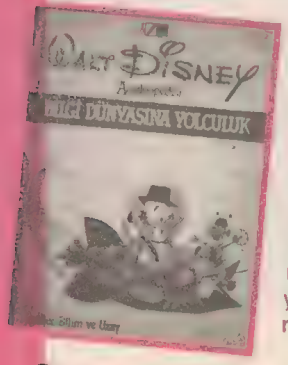

Eşim ve Ben -Resimli cinsel kültür ansiklopedisi-

Ansiklopedi dediğin, kültür kaynağı dediğin işte budur, hem de resimli? Öyle böyle resimler de değil; aklınız oynar, dudağınız uçuklar, baktıkça bakası geliyor insanın. "İstanbul 4. Sulh Ceza Hakimliği'nin 1982/51 müteferrik, 1. Sulh Ceza Hakimliği'nin 1982/86 müteferrik, 3. Ceza Sulh Hakimliği'nin 1982/63 müteferrik ve 1982/77 müteferrik, 2. Ceza Sulh Hakimliği'nin 1982/110 müteferrik sayılı toplatma kararlarında belirtilen hususlar gözönüne alınıp yeniden düzenlenerek basılmıştır" Bu kararlar sonrası 2. baskısı 1982/83 yılında Görsel Yayınları tarafından gerçekleştirilen harikulade eserimiz acaba toplatılmadan önce nasıldı diye merak etmeden duramıyor insan. Çocuklar Walt Disney ansiklopedisi ile zaman geçire dursun anne ve babalar da biribirinden ilgi çekici konuların yer aldığı bu üç ciltlik bilgi hazinesinin derinliklerinde kaybolup gidebilirler. Ansiklopedimizin üç cildini de ayrı ayrı incelesek; yine de Tozlu Raflar bölümüne ayrılan yerin sınırlı kalacağını söyleyebilirim. Şöyle şahane fotoğraflardan birkaç örneği de paylaşacaksın ki okuyucuyla; bir şeye benzesin. Adem ve Havva ile başlayan aşk serüveni; cinsel açıdan uyarıcı araçlar-uyarıcı maddeler, elle doyum, oral seks, duruşlar, kamasutra, grup seks, toplum ve cinsellik, fahişelik, Freud, Havelock Ellis, Kinsey, Master ve Johnson, moda-güzellik-estetik, sanatta ve sinemada cinsellik... gibi konular hakkında detaylı bilgi ve tabii ki zengin görsel malzeme eşliğinde dallanıp budaklanıyor. Durum böyle olunca da insanın öğrendikçe öğrenesi geliyor ve iddia ediyorum ki üç cildi de bir solukta okuma isteği doğuyor insanda. Eski ve yeni fiyatlar hakkında yine bilgilendiremiyorum sizleri. Ama bir sorun bakalım niye? Arkadaşımın yaşlı komşusu bahsettiğimiz naçizane kutsal bilgi kaynağını çöpe atmak için kapısının önüne çıkarmış. Bizim arkadaşın aklına da Tozlu Raflar gelmiş. Bak eski kitap buldum, belki işine yarar, tanıtırsın diyerek getirdi ansiklopedileri. Yav yaşlı teyzelerim, ablalarım yapmayın böyle. Böyle muhteşem bir eser çöpe atılır mı, ben kullandım bitti olur mu? Sizden sonrakileri de düşünün biraz değil mi? Walt Disney ansiklopedisi için Filiz Sünnetçioğlu'na, Eşim ve Ben ansiklopedisi için Özlem Özgür'e çok teşekkürler. Ooohhh kitap tanıtımı da beleşe geldi, mis...

15. Yüzyıldan Günümüze Sporda Ünlüler Ansiklopedisi

Spor deyince aklımıza futbol, futbol denilince Hakan Şükürler, Tuncay Şanlılar, Sergen Yalçınlar gelmesin a dostlar. Ekol yayınları tarafından 1986 yılında basılan ansiklopedimiz spor yazarı ve uzmanı Ergun Hiçyılmaz tarafından hazırlanmış. Yazarımız "Bu ansiklopedi bölüm bölüm değil; A'dan Z'ye bir bütündür. Bilinen dalların dışında golf, satranç, bilardo, motosiklet, otomobil gibi dallara ve tarihten günümüze spor yazarlarına da yer verdik" diyerek kapsamlı bir çalışma örneği sergilediğini belirtiyor. Hergeleci İbrahim, Kara Ahmet, Dağdeviren Necmettin, Ayaşlıoğlu Yiğit... kim kimdir, hangi spor dalında faaliyet göstermiş diye merak ederseniz bugünkü fiyatı bir milyon lira (şimdi Yeni TL oldu di mi para birimi, alışana kadar bir süre böyle devam eder bu muhabbet) olan ansiklopedimizi satın almanız gerekmektedir. Eski fiyatını bulamadım, ne bulamayacağım yazmamışlar işte...

Önemli Not: Tozlu Raflar için eş dost kitaplıklarından faydalanmaya başladığıma göre, şunun şurasında okuyucularımızla da dost sayılırız değil mi? Tozlu Raflar için uygun olabileceğini düşündüğünüz ilginç kitaplarınızı gönderin bir bakalım. Tabii ki kitaplar bende kalmayacak, değerlendirdikten sonra aynen postayla iade, valla söz. Hem kitabınız ünlü olur, belki de yanında küçük bir hediyeyle geri gelir (ver gaz, yürüüü kim tutar, gelsin)

faruk.kaya@mynet.com

Edebiyattan öte hayat var

3

arka sokak

Aralık 2004

http://groups.yahoo.com/group/arka-sokak

1. Bu sayımızda, bize gelen yazılardan eleyebildiklerimizi eledikten sonra kalanlar yine de sayfalarımıza sığmadı ve kapaga taşmasına ramak kaldı. Sadece teknik bir sorun yüzünden yapamadık. Bunun için özür dilemek mi gerekir, yoksa teşekkür etmek mi gerekir bilmiyorum. Belki de her ikisi birden gerekir. Sonuçta internetten gelen yazıların çoğunda dikkati çeken bir şey vardı, o da alışkanlıktan mıdır nedir, internet dilinde nickname denilen, basın dilinde ise mahlas denilebilecek olan isimlerle geldi, biz de yazarları kimlikleri konusunda sorguya çekmedik ve onların istediği isimlerle yayımladık, çünkü bunun çok önemli olduğunu düşünmüyoruz.
2. Bazı arkadaşların ise fazla alışkanlıkları olmadığı için yahoo'daki gruba üye olmakta güçlük çektiklerini işittik. Bunun için aşağıdaki e-mail adresine üye olmak istediğinize dair bir mail atmanız yeterli. Arka Sokak içeriğinin giderek artan oranda bu grupta oluştuğunu görmekten mutluyuz. Çünkü bu, Arka Sokak'ın temel amaçlarından biri olan katılımcılık ve karşılıklı iletişim ilkesinin gerçekleştiğini gösteriyor.
3. Siirt'teki Arkadaş Kitabevi'nin düzenlediği şiir yarışmasında 2. olan Eré Hebun isimli şiiri, hiçbir harfine dokunmadan (zaten böyle bir şey nasıl düşünülebilir di?) aynen yayınlıyoruz.
4. Arka Sokak'lardan gelen her şey için teşekkürler ve tüm sokaklara sevgiler...

Nafer Ermiş
nafer@leman.com.tr

İçindekiler

1 Sunu
2 Şiir / Arka Sokakta...
3 Eleştiri / Çiğdem Koç
4 Röportaj / Tanja Dückers
6 Eleştiri / İnternet
7 Çöp Bidonu / Şiir
8 Arka Bahçe

Şiir

Hiç...

ya[illegible]a sızan kan ılık bir boşluk bırakıyor zamana
bö[illegible]yor yalnız insan doğamadığı bataklıkta
çürüyor[illegible] çürüyor kemik
[illegible] kumandanlar doğuruyor tarih
[illegible]aşlardan geçiliyor karanlık
[illegible]llandıkça suya yazılıyor aşk
[illegible]ngi çağsa artık hiçliğe kapanıyor...

Kal...

Şimdi uykudadır şehrin kuşları
Eski bir yelpaze gibi kendini avutur gökyüzü

Yaşıyorsan kendinden bil!

Şimdi ölüdür şehrin bir yerlerinde zaman
Bir nehir kendini kıskanıp sularına karışır

Çırpındığın yerde kal!

MERT BALABAN

Arka Sokakta Çağrışımlar

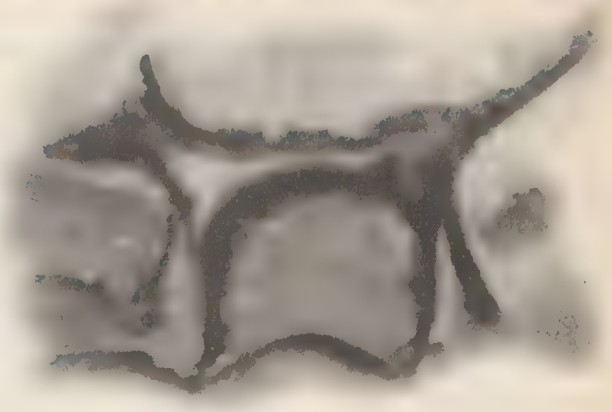

Melek'e,

Erkek. Bir zamanlar hayatına kendi isteğiyle girmiş ve yine öylece çıkıvermiş bir sevdik tarafından Tüy Hafifliğindeki Sarı Işık gibi bir şey olarak tasvir edilmişti. Kendisi de uygun buldu bu benzetmeyi; bu cümle bozuntusu kimde ne gibi çağrışımlar uyandırır bilinmez ama o kendi çağırdıklarını kendi benliğinde biriktirip kumbaraya attı.

Kadın. Genç daha. Bir kişi, hiç bilinmeyen uzak bir ülkeye sürgüne gönderilse, hayatını devam ettirebilmek için ihtiyaç duyacağı iki şey önce bu kadının gülümseyişi sonra gülüşü olurdu, başka nimete ne hacet. Ona da dış kapının mandalı anlatıcı tarafından gereksiz de olsa Mor Gözaltlı Tomurcuk Halli Çiçek benzetmesi yapıldı.

İkisi Arka Sokak'ta karşıladılar birbirlerini birbirlerinden habersiz. Yaz akşamı. Melânkoliklerin; an ve al'koliklerin; duruşuyla uzaktan kaybeden olarak gösterilen ve bunu kendine yedirebilenlerin uğrak yeri olan, sokağa sarkan bir barda. Kendileri gibi olan müzikler eşliğinde farklı masalara gayri ihtiyari birbirlerine bakar şekilde oturdular. Henüz bakmadılar. Oturur oturmaz kendilerini etraftan yalıttılar. Kadın'ın gözü sağ tarafında enine alabildiğine uzanan duvara kaydı. Duvarda kocaman puntolarla kimi devrik kimi düz, özensiz harflerle 'Aşk Köpeklik Değildir' yazıyordu. Anlatıcı biliyor; yazı, aşkın köpeklik olmadığını ancak yazarak kanıtlayabileceğini düşünen bir âşığın sol kolundan akıttığı kanıyla yazılmıştı. Gözü bir süre daha takılı kaldı.

Adam o sırada kadını gördü, kadına baktı, kadının baktığı yere baktı. Yazıyı o da gördü. Yazının hemen üstünde ancak duvarlara tedirginlikle yazılar yazanların ayrıntılayabileceği küçücük bir 'melek' resmi vardı. Kadının yüzüne baktı. Meleğe baktı. Aynı mıydı, neydi? Pek çekici buldu kadının yüzünü. Kendisine bakmasını keşke'ledi. Hayâle atladı. 'Birbirlerine dönüp kendi dillerini yaratsalar ya şimdi. El kol hareketleriyle veya sözcüklerle değil de yüz ifadeleriyle örülü bir dil. Kendi kaybedenliklerini koruyabilecekleri bir dil. Bütün sıkı ilişkilerin azınlık olduğu, sırtlarını dışarıya bir güzel dönmüş iki insanın bir azınlık oluşturduğu toplumda azınlık kültürünü korumaya yönelik bir dil.' Hayâli müziğin sesinin birden yükselmesiyle duvara çarptı.

Kadın hâlâ duvara karşı, etrafına duvar bakışlıydı. Aşk Köpeklik Değildir'e bakarken bunun böyle olup olmadığını düşünmüyordu. Aşk yoktu ki ona atfen türetilecek başka bir olguya kafa yorsun. Aşkı tarif etti kendine, onun için aşk Le Temps Des Gitanes (Çingeneler Zamanı) filmini izleyip ağlayan, ağladığını saklamayan adamın –ıslak- elleriyle gözlerinde duruyordu. Öyle bir adam vardı var olmasına da nasıl bulacaktı? Etrafına bakınsa fark edebilir miydi diyalogsuz veya soyut diyaloglarla? Şöyle herkesi süzerekten göz gezdirdi çevredekiler üzerinde –Adam o sırada meleğe dalmıştı ve onu kanatlandırmakla meşguldü-. Umudunu içkisinin son yudumuyla ıslattı, parçaladı. Yutkundu. Usulca kalktı yerinden. Tüy Hafifliğindeki Sarı Işık'ı söndürdü.

Melek de tam bu sırada gözden kayboldu.

na-musahipzade

KADIN DİLİ SORUNSALI-1

Türk Edebiyatına katkılarım artan bir şiddetle devam ediyor. Bugüne kadar öylece ortada kalıp, sahipsiz dolaşan bir sürü soruya getirdiğim cevaplar yetmiyormuş gibi, çözümsüz kalıp, mahsun mahsun bekleyen sorunları şıp diye çözüyor olmam siz canım okurumun gözünüzden kaçmıyordur, eminim, peki ya tarih? O bunun farkında mı? Ya edebiyat camiası? İşte bu ayrı bir muamma. Ama ey okur, beni tarihle yargıla bir gün olur mu? Zira benim gibi insanların ödül, ya da takdir peşinde olmadıkları gün gibi ortadadır. Gerçi, şu anda dördüncü sayısında değerli fikirlerimi beyan eden yazılarla dergiye yapmış olduğum ulvi katkılar için dergi yönetimindeki hiç kimseden bir dal çiçek bile almamak azıcık beni yaralıyor da olsa, ben tarihin altın sayfalarında isimsiz bir kahraman olarak yer almayı her şeye tercih ederim. (NOT:Yine de biraz motivasyon fena olmazdı sayın dergi üst yönetimi)

Her neyse, en azından orta zekada bir okur başlıktan anlamıştır ki, bugün sizi neden kadın şairimiz olmadığı konusunda aydınlatmayı planlıyorum. Öncelikle şunu tesbit etmekte fayda var, şiir yazan kadınlardan bahsetmiyorum, kadın şairden ve dolayısıyla kadın şiirinden bahsediyorum. Şiir yazan kadınların şiirlerinin altına bir erkek ismi yazıp yayınlasanız mesela, hiç kimse şiire etken olan kimliğin cins farkını ayırt edemeyecektir. Her zamanki gibi, istisna dizeler, ya da biraz daha ileri giderek istisna şiirler kaideyi bozmaz diyelim ama gerçek, şiir yazan kadınların erkek söylemiyle yola çıkmaları ve yolun sonunda da bir erkek kahvesine kendilerini atmalarından ibarettir maalesef.

Dikkat ettiniz mi bilmiyorum cennetten bir köşe olan canımız ülkemizde, herhangi bir alanda başarı gösteren kadınlar o işi erkeklerin yöntemiyle yapan kadınlardır. Bir aralar güzeller güzeli bir kadın olan başbakanımız vardı hatırlar mısınız? O iş nasıl ve neden oldu sanıyorsunuz ki sayın Okur? Politikayı erkeklerin kurallarına göre oynadı ve yine erkeklerin hesaplarına kurban oldu kadıncağız. Yoksa, biz şanlı Türk Ulusu bir kadın başbakanı rüyamızda görürdük. Erkekler, iktidar koltuğuna zamkla yapışmışlardır her alanda ve bu iktidarı ancak kendi işlerine geldiği zaman bir kadınla paylaşır gibi yaparlar sadece. Olayın özeti budur. Bu durum şiirde de pek farklı değildir. Bazı şiir yazan kadınlar varsa bu ülkede erkek diliyle, erkek kurallarıyla yazdıkları ve yazmayı sadece paylaşmakla bir tutmak gibi bir hataya düşerek, ilk buldukları yerde bastırmaya çalıştıkları için vardırlar. Düzyazı biraz daha kendini kurtarabilmiştir bu kıskaçtan, hakkını teslim edelim. Ama şiirin imgesel ana yapısı kadının kendi dilini kurmasına izin vermemiştir bugüne kadar ve biz kadınlar erkeklerin arkasında yürümeye devam ettiğimiz müddetçe de şiirde kadın dili kurmak olası olmayacaktır. Hayatın her alanında, kendi devrimini yaratmaya uğraşan kadın her devrimin kurbanı olan kendi evlatlık kimliğinin altında ezilmesinin yanı sıra erkek benliğinin ağır saldırısına da maruz kalmakta ve bundan kurtulmanın yolunu oyunu onlar gibi oynamakta bulmaktadır. Kadınlığından uzaklaşan, ve hatta kadınlığından köşe bucak kaçan kadın, ismi bir iki yerde çıktı, kitabı basıldı diye ya da benzer küçük zaferlerle kendini başarılı saymakta ne yazık ki. Bana en ağır gelen de ne biliyor musunuz şiir adına, eksik DNA yapısı ve henüz tamamlayamadığı evrimiyle erkeğin imgelerini biz kadınlara bu kadar başarıyla dayatabilmesi. Bu da Tanrı'nın bize bahşettiği muhteşem kadınlığımızı toplumun ve elbette erkek toplumunun tehditlerine sinerek koruyamayışımızın adilce kesilmiş cezasıdır. Ve işte bu cezanın infazı da var edilemeyen bir kadın dili, ve şair olmayı beceremeyen ama şiir yazan kadınlar güruhu olmaktan öte geçememektir.

Bir çok insanın bu yazdıklarıma tepki göstereceğini çok iyi biliyorum. Bunun yanı sıra gerçekten kadınlığını bilen ve bunu şiire de dökebilen kadınların var olduğunu da. Ama, erkeklerin köşe başlarını tuttuğu şiir dünyasında kendini var etmek için erkek mandasını ilk kongrede kabul etmiş kadınlara deli oluyorum ve çenem durmuyor. Olayı neden kadın-erkek çatışmasına dönüştürdüğümü sorabilecek hümanist erkeklere ve kadınlara da ayrıca hasta oluyorum. Bizim iki ayrı cins değil iki ayrı tür olduğumuzu kabul edip kadınlığına sahip çıkan, kendi hayat görüşünü ve kendi dilini oluşturmaya çalışarak erkeklere direnen ama onları seven, onlarla sevişen, onlardan çocuk doğuran, erkek dilini saygı ve sevgiyle okuyup kendi söylemini arayan, kendi imgelerini yaratmak için savaşan, erkek şiirini baş tacı ederken kendi şiirini haykıran kadınlar ve kadın şiirler istiyorum. Ben kadınlığımla gurur duyuyorum,. kadınlık içgüdülerimin sadece doğurmakla ya da ütü yapmakla ilgili olmadığını, edebiyatın, ya da sanatın herhangi bir dalının, ve bilimin, ve sporun ve her ne gerekiyorsa onun dünyasını kadınlığımla birleştirdiğimde ortaya mucizeler çıkabileceğini de çok iyi biliyorum. Bunu anlayan ve hayatını bu olgu üstüne kuran kadınları da doya doya kucaklamak istiyorum. Ve yine bunu anlayan bir erkek bulursam ona köle olmak, onu dünyanın en mutlu insanı yapmak için elimden geleni ardıma koymayacağıma da and içiyorum. Son olarak iki dergide şiir bastırıp, hasbelkader bir tane şiir kitabı çıkarıp, herkese ben şairim diyen erkek mahsulü kadınları da şiirin dar ağacında sallandırmak için var gücümle savaşacağıma yemin ediyorum. Hadi bakalım canım okurum, gazamız mübarek olsun.

-devam edecek-

Çiğdem Koç

Foto/ Nazan Azeri

Tanja Dückers ile yazarlığı üzerine

"Yazmadan önce uzun uzun düşünüyorum, yazacaklarımı kurguluyorum ve daha az 'çöp" yazıyorum..."

Tanja, biraz sıradan bir soruyla başlamak istiyorum. Yazmaya ne zaman başladın?
Ben de bayağı bir cevap vereyim o zaman. Ama bu gerçek, yazmaya küçük bir çocukken başladım. İçinde "ev" in "dev" le, "ödev"le kafiye yaptığı şiirler yazarak aileyi sevince boğuyordum. Yazdığım her dörtlüğe adamakıllı sevinmek zorundaydılar daha doğrusu. Daha sonra kısa "metro hikayeleri" yazmaya başladım, çünkü her gün okula metroyla gidiyordum ve sürekli tuhaf insanlar görüyordum.

Bu durumda ilk kitabın çıkmadan önce de düzenli olarak yazıyordun?
İlk kitabım 1996 sonunda çıktı. O zaman 28 yaşındaydım ve yaklaşık on yıldır gerçekten düzenli olarak yazıyordum. Ama oldukça çekingendim ve şimdi gençlerin yaptığı gibi hemencecik ortalığa çıkmaya cesaret edemedim. Samimi olmak gerekirse, yazdıklarımın kimselere ulaşamamasını kaldırmak zaman zaman zor oluyordu. Gençsen ve büyük bir tutkuyla yazıyorsan, yazdıkların en yakın arkadaşın ve büyük annen dışında hiç kimseyi ilgilendirmiyorsa bunu hazmetmek kolay değil. Çekingenliğime rağmen kamuoyuna atmam gereken adımı bir an önce atmam, rekabeti ve eleştirileri göze alamam gerekiyordu, bir yazar olarak kendimi geliştirebilmem için bu şarttı.

Kendini ilk ne zaman yazar olarak hissettin, ya da yazarlığının bilincine vardın?
İlk kitabım bir şiir kitabıydı. Ama tam da bu yüzden edebiyat camiasında pek dikkat çekmedi. Gerçek anlamda ilk kitabım olarak, Türkçe'de de çıkan Oyun Alanı adlı romanım kabul ediliyor. Orada Berlin Duvarı'nın yıkılışından sonraki değişimi anlatmıştım, özellikle de genç insanların hayatlarında meydana gelen değişimi. Alt kültürler ve hücresel varoluşlar üzerine yazılmış oldukça vahşi bir kitap. Şehirde deliye dönen insanlar üzerine, röntgenciler ve narsisler üzerine... kısacası Berlin üzerine... Soruya dönersek, sanırım ilk bu kitapla kendimi gerçek anlamda bir yazar olarak hissettim.

Yazmak artık senin mesleğin oldu diyebilir miyiz? Yazıyla hayatını kazanabiliyor musun? Ve de yazarlık insanın gençlere önerebileceği bir meslek midir sence?
Evet, yazmak benim mesleğim. Ve yazarak hayatımı kazanabildiğim için çok ama çok mutluyum, yazma lüksünü kendime sağlayabilmek için simit satmak ya da özel ders vermek zorunda kalmadığım için. Ama bu gerçekten çok zor bir meslek. Bugün düşündüm de Ağustos'ta bu yana hiçbir hafta sonum bile boş geçmedi. Sürekli çalıştım, çünkü yazmak ve okuma toplantılarını organize etmek vs. akşam beşte birdenbire biten bir büro işi değil. Özel yaşamı yoğun bir şekilde etkileyen bir meslek bu, ki bu tehlikeli bir şeydir. Bazen insanın kendine şunu söyleyebilmesi gerekir: Bugün yeterince çalıştın, artık git küvete uzan. Ama ben hırslı bir insanım ve kendime pek huzur bahşetmiyorum. Yazarlık mesleğini genç insanlara pek öyle vicdan rahatlığı içinde öneremem, çünkü duyduğuma göre Almanya'da ilk kitabını yayınlayan her 10 genç yazardan ancak bir tanesi ikinci kitabını yayınlayabiliyor. Edebi bir kariyer yapma şansı inanılmaz derecede düşük.

Bir yazar olarak bir yıl nasıl geçiyor?
Bir yıl nasıl mı geçiyor? Çok ama çok şey yaparak. Gerçek çok fazla okuma turnelerine çıkıyorum. Bu yıl herhalde 60-70 kere sahneye çıkmışımdır. Sonra altı yazarla buluşma adlı bir etkinliğe, Paris, Wroclaw (Polonya) gibi çeşitli yerlerde düzenlenen edebiyat sempozyumlarına katıldım. Sonra bir oyun yazdım, bir antoloji hazırladım ve bir müzisyenle birlikte geçen hafta çıkan bir CD'nin çalışmalarını yürüttüm. Ayrıca bir yazar olarak bir sürü e-mail yazmak zorundasın. Yılda 1000'den fazla mail yazıyorum. Abartısız. Günde 3 ile 10 arası mail yazıyorum, teliflerin peşinde koşuyorum, vergi hesaplamalarımı yapıyorum ... Samimiyetle şunu söyleyebilirim: Edebiyat bürokrasisi yazmanın kendisinden çok daha fazla zamanımı alıyor. Maalesef. Ama yazarlıktan geçinen insanların hepsinin durumu aynı.

Peki bundan memnun musun?
Hem evet hem hayır. Teliflerle ya da vergi meseleleriyle bu kadar zaman harcamak istemezdim. Bunlar çok yorucu ve yaratıcılıktan korkunç derecede uzak. Ama en azından bunları kimin için yaptığımı biliyorum. Tepemde baş belası bir patron yok, ne

yapacağıma kendim karar veriyorum. Bu oldukça rahatlatıcı. Ve eğer gerçekten kendimi kaptırıp yazabileceğim bir zaman bulduğumda, işte bu her zahmete değiyor. Yaratma arzusu çok büyük ve beni çok mutlu ediyor.

İnsan az çok ünlü olduktan sonra yazmak kolaylaşıyor mu yoksa dama da mı zorlaşıyor?
Zorlaştı. Almanya'da, 'ikinci kitap korkusu'nu anlatan, adeta bir atasözü haline gelmiş bir deyim vardır. Spontane olarak, gelecek tepkileri düşünmeden yazmak zorlaşıyor. Eskiden hiçbir şey düşünmezdim ve kapıda neyi istersem onu yazardım. Şimdi artık böyle değil. Yazmadan önce uzun uzun düşünüyorum, yazacaklarımı kurguluyorum ve daha az "çöp" yazıyorum – eskiden yazdıklarımın çoğunu çöpe atardım! Şimdi daha az yazıyorum, ama daha iyi konsantre oluyorum, zaman açısından daha ekonomik davranabiliyorum, ve daha az şeyi atma ihtiyacı duyuyorum.

İyi bir yazar olmak isteyen genç insanlara neler önerebilirisin? Kendi kendilerini nasıl yetiştirmeliler?
Eleştirileri kaldırabilmek gerekir. "Benim metnimde hiçbir şey değiştirilemez" iddiasında bulunmamaları gerekir. Ne kadar usta olursa olsun her insanın hata yapabileceğini ve yaptığını bilmeleri lazım. Her türlü "ben dahiyim" düşüncesinden kurtulmak lazım. Ben bir çok biyografi okudum ve şunu saptadım: O insanlar kendileri üzerinde çok çalışmışlar. Ama bir parça şans da her zaman lazımdır. İnsanın kendini çok fazla ciddiye almaması lazım. Bir yazar olarak sadece dünyayı yansıtırsın, dünya olmazsa sen de bir hiç olursun.

İki kitabın Türkçe'ye çevrildi. Tek kelimesini bile anlamadığın bir dilde konuşmak nasıl bir duygu?
Çok güzel bir duygu. Bu tam anlamıyla bir hediye. (Bunu Türkçe söylüyor.) Türkçe çevirmenim çok sempatik bir insan. Çevirisini değerlendiremem elbette, ama kitaplar üzerine biraz konuşmuştuk ve ben onun beni

anladığını hissettim. Ayrıca Türkçe'yi bir dil olarak seviyorum. Berlin'de Türklerin yoğun olarak bulunduğu bir bölgede yaşıyorum. Bu yüzden sürekli duyduğum bir dil Türkçe. Zarif ve aynı zamanda sert bir dil olarak geliyor kulağa. Esrarengiz bir dil. Evet! (Türkçe)

Türk Edebiyatını ya da Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli insanların yaptığı edebiyatı tanıyor musun?
Türk Edebiyatını çok az tanıyorum. Birkaç tane Almanya'da yaşayan yazar tanıyorum, örneğin Feridun Zaimoğlu ya da Emine Sevgi Özdamar. Birbirlerinden çok farklı da olsalar onların kitaplarını seviyorum. Biz Almanların Türklerin sadece meyve sebze satmadıklarını kavramış olmamız hoşuma gidiyor. Almanya'daki Türk imajı, en azından Berlin'de, nihayet değişmeye başladı. Türkler kültürel açıdan giderek daha fazla ilgi çekiyorlar. Ve oldukça aktifler. Bunun da çok olumlu sonuçları oluyor. Örneğin Türklerin düzenlediği son kültür festivali "Şimdi-Now" büyük bir başarı kazandı.

Türkçe'de Tanja Dückers:

Oyun Alanı - Gendaş Kültür / 240 Sf. 10,19 Ytl.
Cafe Brasil - Gendaş Kültür / 203 Sf. 7,2 Ytl.

Eleştiri

Aşkın köpeği, köpeğin aşkı

Tarihin ve hayatın arka sokağındaydık hep. Biz hep oradaydık, bulmak için geç kalan sizdiniz. İsimsizdik, orada öylece durduk, kötü karneyle eve gidemediğimizde, sevgilimize onu sevdiğimizi söyleyemediğimizde, söyleyip reddedildiğimizde, işten kovulduğumuzda, babamız öldüğünde, annemiz piçin biriyle evlendiğinde biz hep oradaydık, ilk dayağı yediğimizde, ilk yumruğu attığımızda, ilk heceyi satıra dizdiğimizde, ilk sigarayı sarıp içtiğimizde, ilk paramız tükendiğinde, ilk yatacak yerimiz olmadığında, zaten biz hep oradaydık, siz geç kaldınız, biz sizi biliyorduk, ama sokağınıza gelmek istemedik, kim arka sokakta yaşayanların fotoğrafını çekmek ister ki, kim bizim paslı dişlerimizi görmek ister, kim kokan nefesimizle yüzümüzü yaklaştırdığımızda yüzünü bizden esirgemez, kim bu kitap rafları gibi tozlu beyinlere yüzünü çevirmez, tanrıyı orada arayıp orada kaybettik biz, aklımızı ve ruhumuzu da, kalbimiz o kanlı vajinadan çıktığımızdan beri kanıyordu zaten, onu boş verin, boz-yapın bütün parçalarını yanlış yerlere yerleştirdik biz. Kalbi soğutup, aklı törpülemekmiş hayat, bizse saçlarımızı bile elletmemiştik hiç kimseye, sizin büyük kabile savaşınıza, vücudumuza çizdiğimiz şekillerle, etimize geçirdiğimiz küçük halkalarla karşılık vermiştik, tüm insanlığın başkaları tarafından uyuşturulduğu bir çağda, biz kendi ipimizi kendimiz çekmeyi tercih ettik, söyleyin şimdi arkada kalan bir neslin sokak çocuklarına, arka sokağın çocuklarına, modern dehlizlerde yaşayan, ışıksız ve umutsuz bizlere söyleyin, bize söyleyin ki bilelim dünyaya sürgün olan bu hayattaki yerimizi, aşk köpeklik midir, aşkı yazmak çizmek resmetmek, kile yoğurmak köpeklik midir, aşkı öpmek köpeklik midir, ki biz bir tek ona inanmıştık... sizi izlemiyor muyuz sanıyorsunuz, aşka köpeklik diyenler, pırıl pırıl ve bol ışıklı mağazalarda hünerlerini sergileyenler, ne zamandan beri yazdığınız kağıda olan saygınız bitti de, zaten üzeri yazılı olan küçük kağıt parçalarına itibarınız arttı, ne zamandır aşk köpekliktir deyip dünyayı fethetmeyi planlıyorsunuz, yarı aydınlık yüzlerimize vuran sözleriniz hoşumuza gitmedi ey katipler, biz hayata ve hayatın dünyaya sunduğu o binlere bölünmüş insan ruhuna inandık, hangi cüretteki insan aşka, insanı insan yapan en derin huzura köpeklik der ki, katipten başka, sekreterden başka nesiniz ki siz, hangi kanlı, hangi dişleri dökülmüş ağızdan çıkan bu sözleri dile getirmektesiniz. Baudelaire, üç meslek var der dünyada, ozan, katil ve rahip. Siz hangisisiniz ey aşka köpeklik diyenler, ey öfkemizi hak edenler. Soruyoruz size, cevap hakkımızı kullanmak için soruyoruz. Dünyanın tüm ıslak köpekleri adına soruyoruz. Cevap verin bize.

Aşkın köpekleri, köpeklerin aşkıyız biz.

Aşkın köpekleri

İnternet

Lost Library Nedir?

LOST LIBRARY

Lost Library; Fantastik Kurgu, Korku, Sinema, Çizgi Roman, Mitoloji ve Bilim Kurgu konularında edebi içerik barındıran bir internet sitesidir. Türkiyede ilk ve tek fantastik, korku literatürü, çizgi roman, mitoloji ve bilim-kurgu sitesi olma özelliğini hala korumaktadır. Lost Library sitesinin kurulma amacı, Türk okuruna yabancı olan ve dünyanın en büyük edebiyatçılarının eserler vererek yücelttiği bu tarz edebiyatı tanıtmak, fantastik rol yapma oyunları hakındaki negatif önyargıları ortadan kaldırarak, halkın bu tarz oyunları tanımasını sağlamak, bu türle ilgilenenlerin fikir ve eser paylaşabileceği bir mekan oluşturmaktır. Ayrıca bu tarz edebiyatın yabancı kaynaklı örneklerinin de dilimize çevirilmesinde yardımcı olmak, halka sunmak da, Lost Library'nin amaçları arasındadır.

Lost Library aslında bir organizasyondur. Kendi branşında, Türkiyenin en büyük arşivini bünyesinde barındıran bu organizasyon, Fantezi literatürü, Bilim-Kurgu Literatürü, Gotik Korku Literatürü, Çizgi Roman kültürü, Mitoloji ve Fantastik Rol Yapma Oyunları gibi, henüz Türk halkına yabancı olan dünyaların kapılarını aralamaktadır. Bu saydığımız ana bölümler ile birlikte 40 civarı alt bölüm barındıran ve bünyesinde, kadrosuz ve misafir yazarlar da dahil olmak üzere birçok yazarı barındıran bir yazarlar ve fikir adamları topluluğudur. Yazarların hepsi kendi konularında deneyimli ve başarılı bir geçmişe sahip olan, yazar olma sorumluluğuna sahip kişilerdir.

Lost Library'de yazmak isteyen kişilerin yazar olması için bazı niteliklere sahip olmaları gerekir. Öncelikle yazmak istedikleri konuda, ezbere değil, bilgiye dayanan bir birikimleri olması, kendi branşlarında teorik ve pratik olarak deneyim sahibi olmaları, açık seçik, tutarlı ve ciddi içerikli yazılar yazabilecek kapasitede olmaları ve yazarlık sorumluluğuna sahip olmaları gereklidir. Bu yüzden, yazar seçilirken çok ince elenip sık dokunur. Ve yine bu sebepten dolayı, Lost Library yazarları, Türkiye'de konuları hakkında yazar olabilecek en iyi kişilerdir.

Lost Library hiç bir ticari amaç güdülmeden kurulmuştur. Şu anda, hiç bir şekilde maddi bir geliri yoktur. Tamamen, hiç bir çıkar gözetmeden edebiyat ve rol yapma oyunları konularında, ilgilenenleri bilgilendirmek amacında olan Lost Library grubu, bu misyonunu sürdürmekte kararlıdır.

Ali A. AKKÖZ

Genel Yayın Yönetmeni

Eleştiri

Terso Talat

Çöp bidonu

- reklam yazarları edebiyata soyununca kitap isimleri de slogan gibi oluyor doğal olarak,

- dikkat ettiniz mi bilmiyorum "çok" satmak ve "yok" satmak aynı anlama geliyor, bu ne yaman çelişkidir anne,

- iyi hoş, artık pazarlama çağındayız da bu delilik nereye varacak bilmiyorum, beş kitap kapağını getirene ne zaman bir litre bedava kitap verecekler acaba, internette bir yazı okumuştum, "hurşit hoşt" imzalı bu yazıyı sizin de okumanızı çok isterdim, "google'da kendimi arıyorum" başlıklı bu yazının sonunda yazarımız hurşit hoşt, ismi lazım değil çok satan bir yazarımızın kitabının yanında promosyon olarak makarna verilmesini rica etmiş, yüzyılın en iyi soslu makarnasını yapmak için, Allah iyiliğini versin diyorum ben de kendisine,

- hâlâ osmanlıca kelimeler kullanarak şiir yazan adamları bir türlü anlayamadım, iyi hoş, o devri yaşamış, yani yaklaşık altmış yaşlarında bir insan yazabilir de gençler niye heves eder ki böyle şeylere, öyle yazınca daha mı ağır daha mı derin oluyor şiir. yeri gelmişken değinelim, bence bir insana seni seviyorum demek istiyorsanız, gidip bunu ona söylemeyi deneyin, çünkü şiir başka bir şeydir, üç tane salya sümük devrik cümleyi alt alta dizince şiir olmuyor, ayrıca "seni seviyorum" tek başına da yeterince güçlü bir cümle, bundan da öte, bana sorarsanız şiir daha çok karanlık bir şeydir,

- uzun süredir bir şey yazmayan yazarlara sorduğunuzda hepsi roman yazdığını söylüyor, topu taca, hatta tribünlere atmak gibi bir şey bu da sanırım, çünkü yıllar geçiyor roman bitmiyor, "benim hayatım roman" özlü sözü de hemen burada devreye giriyor ve konuyu özetliyor,

- herkesin büyük iskender'den bahsettiği şu günlerde neden kimse gidip küçük iskender'e konuyla ilgili görüşlerini sormuyor, b. iskender'e soramayacağımıza göre, en azından küçüğe büyüğü sormak gerekir, bu arada büyüğe küçüğü sorsak ne derdi onu da merak etmiyor değilim, gerçi yabancı dilde aleksandr diye yazılıyormuş, aman laf ola beri gele işte,

- her nasılsa üye olmuşum, tdk'dan (türk dil kurumu) her gün "dağarcığınıza her gün iki söz" başlıklı bir mail geliyor, ben de arada bir bakıyorum, sözcük dağarcığım genişlerse kime zararı olur diye, son gelenlerden birindeki (mail no 224) dağarcığımıza katmamız gereken sözcük "öğretmen," yine de okuyorum, belki bilmediğimiz etimolojik falan bir yan anlamı vardır diye, yok, "bir şeyi ya da sanatı öğreten kişi," hemen kendilerine bir mail atıp teşekkür ettim, "öğretmen sözcüğünü dağarcığıma kattığınız için teşekkür eder, başarılarınızın devamını dilerim,"

- picus'un popüler kültür eki 'panzehir'in aralık sayısında reşat çalışlar'ın yazdığı "sevimsiz bir çağın sevimli karikatürü, tik tik tiki tiki selin" başlıklı yazıda, baslık hariç 59 defa 'tiki' sözcüğü geçiyor, genelde hoş bir çözümleme içeren yazıda bu biraz fazla durmuş, hele o başlık hiç olmamış, yani neredeyse bana da kal geliyordu,

- yine aynı dergi ekindeki tayfun atay imzalı nefis "mor ve ötesi" röportajı, "tuna kiremitçi geçenlerde bir yazısında 'popüler kültürün son kurbanı mor ve ötesi' demeye getiriyordu," cümlesiyle başlıyor, eğer bu doğruysa, yani gerçekten öyle demeye getiriyorduysa (üstüne bir de dumur geldi, tam oldu), "pes," ya da "pardon, anlamadım?" tepkileri arasında kararsız kaldım, çünkü tuna kiremitçi ile popüler kültür arasındaki mesafeyi ölçemedim,

- akşam güneşi ufka yaklaşıp da bulutlar aşık bir genç kızın yüreği gibi kor rengine büründüyse sokakları dolaşıp kentin soğuk çöp bidonlarında yiyecek bir şeyler aramanın zamanı gelmiştir.

Şiir

ERé HEBUN

Bıliyem aşkımın büyüklığını bılmisen
Bir de:
"Aşkına güwen duymiyem" deyisen
ma nasıl erıdığımi görmisen!

Zaroktın henüz yüreğimde
Bılmiyem ne zeman büyüdın
Ne zemen fetihlere başladın;
Başladın da sonını getıremedın,
Getıremedın Hebun

Gece oli ilmikleri boynıma geçiriyem
Umıdını bağlıyem gözlerime
Umıdın yaş oli
Yüreğime kadar ini,
Ağırlık yapi bedenıme
U sıkışi buynımda

Gözlerımde şaş u faş olisen
Boynımda dudak izlerin kali,
Ve kanayi
Ellerım uzayi seni kurtarmak için
Sen ellerımde boğılisen
Ben sende...

Şımdi Türkçe şarkilar dinliyem
56'da aşk söyleyi;
Kürtçem kayboldi Hebun
o ıtıraz ettığın Kürtçem,
kaybettim oni

Bılisen Hebun:
Cığara içişine anlam veremeyidım
Meğer her içişinde beni yakimişsen
Kül edisen
Sonra,
Kulime uflisen
Dağıtisen beni

Ben rızgarlarda arıyem seni
Hafif mi kaliyem ne?
Bir türli ulaşamıyem sana

Eré Hebun
Söyle!!
Ma Tanrilar hep böyle acımasız mıdır?

Siirt yetmedi bana
Mecburıyet caddesine sığmadi sewdam
Seni ewrenın sonsızlığına atmişem Hebun
Kaybolmişem sende
U kaybetmişem seni.

İsmail Kılıçarslan

BİR BALIĞIN GÜNLÜĞÜ

(Fuşya, fuşya renginde bir balıktır. beş saniyede bir aklını yitirir gibi yapar. Aslında bi uzaylıdır Fuşya. Bir evrimle balığa dönüşmüştür. Bir de günlük tutar. Günlüğe "inci " adını verir.)
Tarih: Bilmem kaç Temmuz bilmem kaç
Günün Özelliği: Bugün benim doğum günüm, hem faunustayım hem ıslak

Merhaba İnci,
Bugün benim doğum günüm. Bu arada tanışmadık galiba. Ben balık, hatta uzaylı Fuşya. Senin adın ise İnci. Çünkü ben seni uzayın taa derinliğinde, bir midyeden çıkardım. Ne kahramanmışım ama! Kahramanmışım ama sahte kahraman. Çünkü seni faunusumda buldum.Taşların altında korudum seni, yaa. Neyse boşverelim beni.
Bugün benim doğum günüm İnci! İnanabiliyor musun? Bugün en mutlu günüm. Çok mutluyum ama kabuklu bir midye yuttum. Olmayan dişlerim sızladı.
Birçok hediye istiyordum. Umduğumdan da çok hediye aldım. Sahibim karidesli yem, kardeşi şapka, annesi fuşya renginde taşlar almış. Bu taşlar da renk verip, seni renklerine boyamışlar.
Benden bu kadar. Şu an oda karanlık. Korkuyorum. Bana cesaret verir misin?
Tarih: Doğum günümden sonraki gün.
Günün Özelliği: Grip olmuşum.
Merhaba İnci,
Bugün, hapşuu,grip olmuşum. Sabahleyin veterinere gittik. Bir hap verdiler.İsmi mitamin mi vitamin mi ne. Her gün suyuma atıyorlar. İyi yanı, tadı süper. hapşuu! Biliyorum" Çok yaşa " dedin bana. Sen de torunlarını okşa İnci. Bu arada bir kaç ilaç daha verdiler. Onları sudayken içerek alıyorum.
Özür dilerim ama dinlenmem gerekiyor. Biliyorsun ki dinlenmek, uzaylı, insan, balık olsun her hastalığın çaresidir.
Hoşçakal İnci

Devrim Kılçer

GÜNEŞ İLE AY

Sabahları,
Güneş kovalar Ay kaçar
Akşama kadar

Akşam olur
İnsanlar karanlıkta kalmasın diye
Güneşi kovalayıp
Ay çıkar
Yanında yıldızlar.

Gözde Erdoğan

YILDIZLARA YOLCULUK

O küçük bir peri. Sabahları uyuyup, akşamları yıldızlara yolculuk yapar. Kiminle mi? Hayal gücü gelişmemiş çocuklarla. Bir gün yine o çocuklardan biriyle yıldızlara gitti. Kapıdan içeri girdiklerinde her yer çok parıltılıydı. Birden bir ses duydular. Bu Ay'dı, onları çağırıyordu. Peri çocuğa sordu:
Nasıl, güzel mi buralar?
Çocuk yanıt vermedi. Şaşırmış görünüyordu. Bu arada saat de geç oldu. Peri, çocuğu uyumaya götürdü. Çocuk periye sordu:
Yarın gelecek misin?
Belki gelirim, dedi ama gelmedi. Neden mi? Çünkü bir peri,bir çocuğa ancak bir kere görünebilir. O da tatlı uykularını bölüp.

Damla Ayvataş

ELMA KURDU

Annemle yeni açılmış bir kütüphaneye gittik. Harika kitaplar vardı. Hepsi birbirinden güzel, hepsi birbirinden hoştu. Elimi atar atmaz "Elma Kurdu"adlı bir hikaye kitabı geldi elime. Çok merek etmiştim.
Hemen kitabı okumaya başladım. Yavaş yavaş daldım. Çok güzel, çok yeşil bir yerde buldum kendimi. Bir anda yükseldim Ayaklarım yerden kesildi. Aşağıya doğru bakınca uzun ve büyük bir kurt gördüm.
"Hemen beni aşağıya indir. Sen de kimsin? Neden bu kadar büyüksün? Eyvah! Yoksa sen bir canavar mısın? İmdaat, yetişin, burada bir canavar var! diyerek hızla koşmaya başladım.
Bir an ayaklarımın altına baktım. Sanki bir elmanın üzerinde yürüyordum. Kurda izimi kaybettirdikten sonra bir parça ısırdım. Evet bu bir elmaydı. Zaten çok acıkmıştım. Büyük bir parça koparark yemeye başladım. Bir anda kurt karşıma çıkarak bana:
Korkma ben canavar değilim. Sadece bir elma kurduyum" dedi.
Elma kurdu bana bütün hayatını anlattı. Onun adına çok üzüldüm. Bir anda sarsıldık. Kurda "Deprem oluyor! dedim. Kurt:
Hayır, sadece biraz sonra bir insanın ağzına gireceğiz. Yani bizi yiyecek." dedi.
"Hayıır! diye bağırdım. Annem beni silkerek:
Ne oluyor yavrum" diye sordu.
Anneme bu kitabı alması için ısrar ettim. Yolda tüm olanları anlattım. O da bana :"Gerçekten çok korkunç bir rüya görmüşsün."diyerek güldü.

Betül Doğan

Hayat aşktan büyüktür!

Ahmet Ümit, tutkuların en çözümsüz olanını anlatıyor:
Aşkı... Aşkın göz kamaştıran yanılsamasını, muhteşem bencilliğini, karanlık cesaretini...
On ayrı öyküde, aşkın on ayrı yüzünü...
Aşkı tarif etmiyor, herkesin çok iyi bildiği bu duyguyu sadece tartışmaya açıyor.

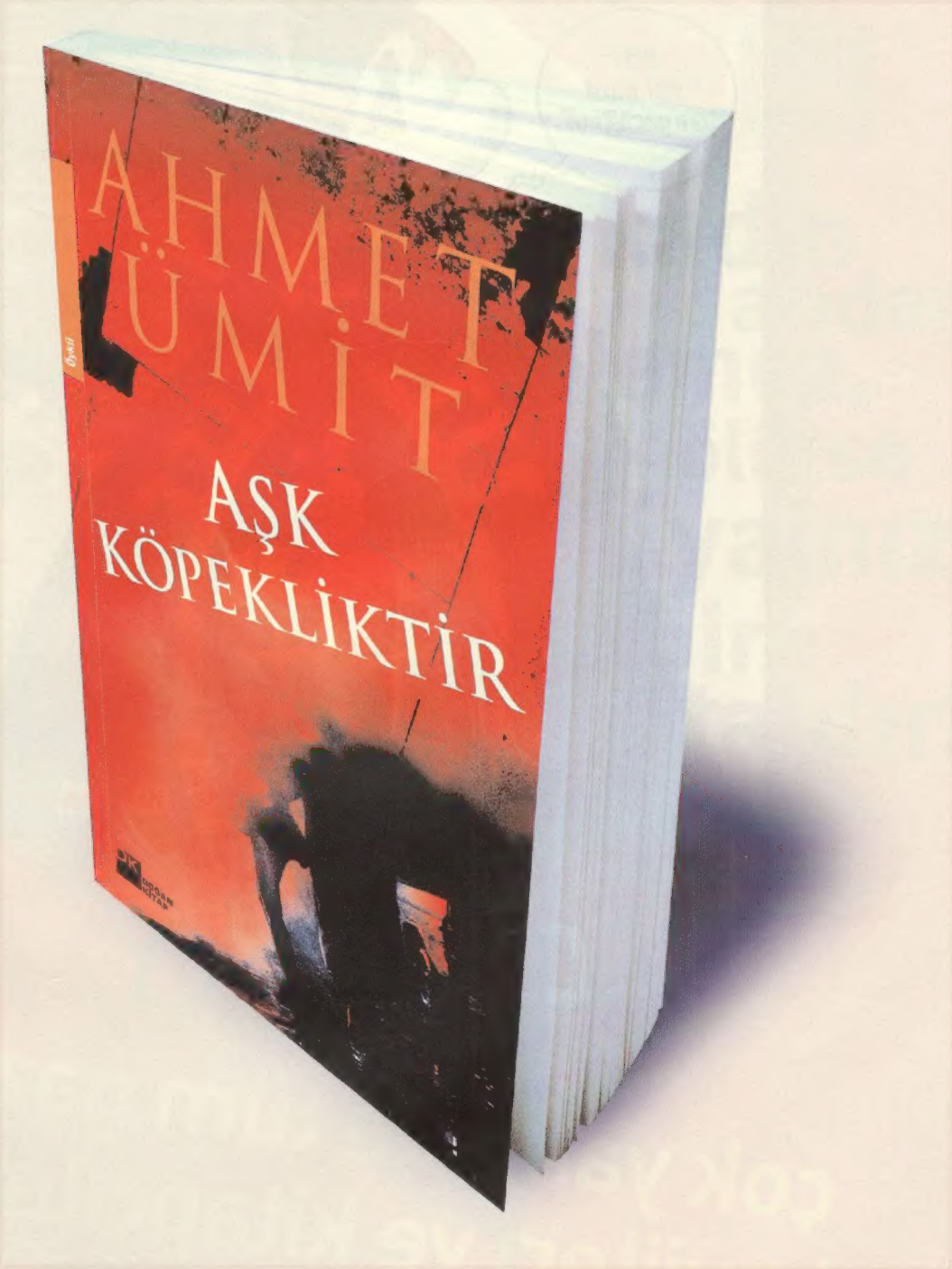

DK DOĞAN KİTAP

www.dogankitap.com.tr

LeMan

çok yakında tüm gazete bayiileri ve kitapçılarda!